

UNIVERZITA KARLOVA V PRAZE

Přírodovědecká fakulta

Katedra sociální geografie a regionálního rozvoje

Zuzana Hluchá

IDENTITA ŘECKÉ MENŠINY A JEJÍ TRANSNACIONÁLNÍ AKTIVITY V ČR

IDENTITY OF THE GREEK MINORITY AND ITS TRANSNATIONAL
ACTIVITIES IN THE CR

Diplomová práce

Praha 2010

Vedoucí diplomové práce: RNDr. Eva Janská, Ph.D.

Prohlášení: Prohlašuji, že jsem danou práci vypracovala samostatně, bez cizí pomoci, pouze na základě literatury a ostatních zdrojů přiložených v seznamu.

V Praze, dne 11. srpna 2010

.....

Zuzana Hluchá

Poděkování:

Ráda bych poděkovala RNDr. Evě Janské, Ph.D. za vedení práce, za cenné rady a připomínky. Další poděkování patří paní Tasoule Zisaki z pražské Řecké obce při distribuci dotazníků a za zprostředkování účasti na akcích pořádaných danou obcí. Dále děkuji panu Kostovi Tsivosovi za užitečné rady. V neposlední řadě děkuji mé rodině za pomoc.

ABSTRAKT

Hlavní náplní této práce je zhodnocení stavu řecké menšiny na území České republiky v kontextu příchodu, usazení a postupného začlenění do majoritní společnosti. Cílem diplomové práce je zhodnocení současného stavu menšiny a její transnacionální praktiky/aktivity.

Řecká menšina je na našem území početně stabilizována a plně integrována do majoritní společnosti. Typickým projevem menšiny je identifikace s ostatními členy minority jednak pomocí jejich organizací, ale také díky vnitřnímu ztotožňování se se zemí původu, tj. Řeckem, tradiční kulturou, historií, kuchyní a jazykem.

Práce je strukturována do osmi částí, které jsou významné z hlediska pochopení problematiky řecké menšiny na našem území, v kontextu nedobrovolně motivované emigrace z válkou zmítaného Řecka v padesátých letech dvacátého století.

V práci jsou použity metody sekundární analýzy a terénního výzkumu (dotazníkové šetření). Při vyhodnocování výsledků pak byly použity jednoduché statistické metody.

Klíčová slova: řecká menšina, migrace, identita, transnacionalismus, diaspora.

ABSTRACT

The main content of this Thesis is to assess the situation of the Greek minority in the territory of the Czech Republic in the context of its arrival, settlement and integration to the major society. The aim is to assess the current situation of the minority and its transnational activities.

The Greek minority in our country is numerically stable and fully integrated into the main society. The typical feature of minority is the identification with other members of minority through their organizations and also through the internal identification with the country of their origin (namely Greece), by the traditional culture, history, cuisine and language.

The Thesis is divided into eight parts that are relevant to understanding the problems of Greek minority in our country in the context of involuntary emigration from war torn Greece in the 1950's.

The methods used in this thesis were the secondary analyses and the field research (the questionnaire survey). The simple statistical methods were used to gain final result.

Key words: Greek minority, migration, identity, transnational, diaspora.

Obsah

SEZNAM ZKRATEK.....	6
SEZNAM OBRÁZKŮ	6
SEZNAM GRAFŮ	7
SEZNAM TABULEK.....	7
SEZNAM PŘÍLOH	8
1 ÚVOD.....	9
1.1 Zaměření práce.....	10
1.2 Cíle a struktura práce	10
1.3 Výzkumné otázky a hypotézy	11
1.4 Metody výzkumu	11
2 TEORETICKÁ VÝCHODISKA PRÁCE	13
2.1 Terminologie	13
2.2 Teoretické migrační koncepty.....	21
2.3 Adaptační koncepty.....	25
2.4 Hodnocení migračně adaptačních konceptů a modelů.....	29
3 STRUČNÝ HISTORICKÝ PŘEHLED ŘECKA VE 20. STOLETÍ A	
EMIGRACE DO ČESKOSLOVENSKA	31
3.1 Historicko-politický vývoj před a po II. světové válce	31
3.2 Etnografický původ migrujících Řeků	34
3.3 Příchod	35
3.4 Osidlování a zapojení do pracovního procesu	37
3.5 Jazykové rozdíly, školství a výchova.....	39
3.6 Návrat do Řecka a řecko-české vztahy	41
4 ŘEKOVÉ V ČESKÉ REPUBLICE	44
4.1 Právní vymezení pobytu Řeků na našem území	47
4.2 Demografické a ekonomické charakteristiky Řeků	48
4.2.1 Vývoj a struktura řeckého obyvatelstva.....	48
4.2.2 Vzdělání	53
4.2.3 Ekonomické aktivity	55
4.3 Společenský život a organizace	58
5. ŘECKÁ DIASPORA VE SVĚTĚ.....	61
5.1 Řekové v Austrálii.....	61
6 EMPIRICKÝ VÝZKUM.....	67
6.1 Metodika	67
6.2 Výsledky	70
6.2.1 Demografické charakteristiky a identita řecké menšiny.....	70
6.2.2 Sociální vztahy a vazby na Řecko	77
6.2.3 Ekonomické vazby a vztahy s Řeckem.....	78
6.3 Hodnocení výzkumu	79
7 ZÁVĚR.....	81
8 SEZNAM LITERATURY	84

SEZNAM ZKRATEK

AŘO ČR	Asociace řeckých obcí v České republice
AV ČR	Akademie věd České republiky
ČR	Česká republika
Čsčk	Československý červený kříž
ČSFR	Česká a Slovenská federativní republika
ČŘS	Československo-řecká společnost
ČSR	Československá republika
ČSSR	Československá socialistická republika
ČSSÚ	Československý statistický úřad
ČSÚ	Český statistický úřad
DSE	Demokratická armáda Řecka
EAM	Národně osvobozovací fronta
EDES	Národní republikánská řecká liga
EKKA	Národní sociální osvobození
ELAS	Řecká lidově-osvobozenecká armáda
EOT	Řecká národní organizace cestovního ruchu
EVOP	Výbor pro pomoc dítěti
EU	Evropská unie
INGO	Mezinárodní nestátní organizace
KSČ	Komunistická strana Československa
KSŘ	Komunistická strana Řecka
NOF	Národně osvobozené fronty
OKV	Osvětový kulturní výbor
PASOK	Panhelénské socialistické hnutí

SEZNAM OBRÁZKŮ

Obrázek 1: Faktory ovlivňující vztah imigrantů a hostitelské země.....	28
Obrázek 2: Podíl osob s řeckým státním občanstvím na obyvatelstvu České republiky k 31. 12. 2007.....	45
Obrázek 3: Podíl cizinců na obyvatelstvu České republiky k 31. 12. 2007.....	46
Obrázek 4: Rozmístění obyvatel řecké národnosti v okresech.....	69

SEZNAM GRAFŮ

Graf 1: Obyvatelstvo řecké národnosti podle pohlaví a věku v roce 2001 v ČR	49
Graf 2: Obyvatelstvo české národnosti podle pohlaví a věku v roce 2001 v ČR	50
Graf 3: Struktura obyvatelstva řecké národnosti v letech 1991 a 2001 v porovnání s obyvatelstvem ČR 2001 v České republice.....	50
Graf 4: Vývoj řecké populace podle typu pobytu v ČR v letech 1994 až 2009	51
Graf 5 : České státní občanství získané Řeky v období 2001 až 2008 v ČR.....	52
Graf 6: Obyvatelstvo podle národnosti a náboženského vyznání v ČR v roce 2001.....	53
Graf 7: Vzdělanostní struktura osob řecké národnosti v ČR podle nejvyššího ukončeného vzdělání v letech 1991 a 2001	54
Graf 8: Vývoj počtu osob řeckého státního občanství s živnostenským oprávněním v ČR v letech 1998 až 2008	56
Graf 9: Ekonomické aktivity osob řecké národnosti v ČR v letech 1991 a 2001 (v %). 57	
Graf 10: Národnost partnera respondentů podle věkových kategorií v ČR v roce 2010 72	
Graf 11: Národnost přátel respondentů podle věkových skupin v ČR v roce 2010	73
Graf 12: Počet dětí v závislosti na věku rodičů respondentů ve vybraných věkových skupinách v ČR v roce 2010.....	73
Graf 13: Znalost řeckého jazyka respondentů v závislosti na věkových kategoriích v ČR v roce 2010.....	74
Graf 14: Rodinný status respondentů podle pohlaví v ČR v roce 2010	75

SEZNAM TABULEK

Tabulka 1: Strategie adaptace migrantů	27
Tabulka 2: Vývoj počtu studentů s řeckým státním občanstvím na českých vysokých školách od akademického roku 1997/1998 do 2006/2007.....	54

Tabulka 3: Vývoj počtu studentů s řeckým státním občanstvím na českých vysokých školách od roku 2003 do 2008.....	54
Tabulka 4: Vývoj počtu Řeků s živnostenským oprávněním na celkovém počtu Řeků s řeckým státním občanstvím v ČR v letech 1998 až 2008 (v %).....	56
Tabulka 5: Změna vývoje počtu obyvatel národnostních menšin v Austrálii v období 1976 až 1996 (v %).....	62
Tabulka 6: Místo narození druhé generace Řeků v roce 1991.....	63
Tabulka 7: Sňatky druhé generace Řeků v Austrálii v porovnání s nizozemskou menšinou roce 1993.....	64
Tabulka 8: Používání řečtiny v rodinné komunikaci druhé generace Řeků v Austrálii v roce 1991	64
Tabulka 9: Porovnání náboženského vyznání řecké menšiny žijící v Česku a v Austrálii roce 1991.....	65
Tabulka 10: Závislost věku respondentů a jejich příchod/narození na výběru řecké národnosti partnera v ČR v roce 2010.....	70
Tabulka 11: Závislost věku respondentů a jejich příchod/narození na výběru české národnosti partnera v ČR v roce 2010.....	71
Tabulka 12: Závislost věku respondentů a jejich příchod/narození na výběru slovenské národnosti partnera v ČR v roce 2010.....	71

SEZNAM PŘÍLOH

Příloha 1: Dotazník.....	90
Příloha 2: Přepis otevřených odpovědí respondentů z dotazníkového šetření:.....	96

1 ÚVOD

V důsledku rozdělení Evropy po druhé světové válce došlo k „rozpuštění“ středoevropského prostoru na západní (demokratickou) a východní (komunistickou) část. To mělo za následek velmi odlišný vývoj národnostních struktur jednotlivých států. Zatímco do západních zemí proudila řada politických i ekonomických migrantů nejen z východní a střední Evropy, do socialisticky orientovaných států proudí minimum migrantů s cílem usazení a zlepšení svých ekonomických a sociálních podmínek. Jednou z výjimek je politicky orientovaná, v podstatě nucená, v mnoha případech dokonce nedobrovolná migrace Řeků a Makedonců po druhé světové válce, kdy v Řecku probíhala občanská válka. Na rozdíl od migrantů proudících do západních zemí s cílem získání trvalého pobytu, je migrace Řeků v počátku chápána jako krátkodobá dočasná migrace s cílem navrácení se zpět do Řecka. Kvůli nelepšící se politické situaci v Řecku se z krátkodobé migrace stává dlouhodobější a dokonce dochází k prvnímu přijímání českého státního občanství, hlavně z řad makedonské etnické skupiny. Od příchodu Řeků a Makedonců do ČSR proběhlo několik výraznějších vln reemigrace a z menšiny čítající v padesátých letech přibližně 13 tisíc emigrantů zbylo k poslednímu datu sčítání v roce 2001 3219 Řeků (SLBD 2003).

Téma práce jsem si zvolila z důvodu svého hlubšího zájmu o historii a vývoj řecké menšiny v ČR, stejně tak proto, že řecká menšina nebyla doposud systematicky zkoumána. Rovněž je opomíjen současný stav a budoucnost českých Řeků. Výjimkou je několik výzkumů převážně orientovaných na historii a částečně provedené etnologické výzkumy, které se také většinou věnují historiografické interpretaci.

Řecká menšina, i přestože dnes početně patří k malým národnostním menšinám, má výrazné postavení v naší zemi. Svou činností zprostředkovává české společnosti novořeckou kulturu, pořádá umělecké a společenské akce, které jsou otevřeny široké veřejnosti. Dalšími aktivitami je překladatelská činnost a výuka novořeckého jazyka přístupná i občanům jiné než řecké národnosti. Zánik menšiny by byl z mého pohledu pro českou společnost ochuzením.

1.1 Zaměření práce

Problematika migrace a integrace imigrantů je v současné době celosvětovým, velmi významným společenským fenoménem a od konce devadesátých let i důležitou součástí migrační politiky ČR i každodenní realitou střetu majoritní společnosti s minoritou. Často je jejich přítomnost a existence zahalena mnoha neznámými. Od devadesátých let jsou v masivním měřítku prováděny výzkumy jednotlivých příchozích minorit, jejich následná adaptace/integrace.

Od příchodu řecké menšiny do naší země uplynulo více než šedesát let. Dnes již máme výzkumy prokazující adaptaci této menšiny (více Dorovský 1998, Němcová 2005, Otčenášek 1997, Sloboda 2002, Uherek, Hošková, Vindiš 2002, atd.). V této práci se pokusím zhodnotit řeckou menšinu z hlediska ekonomického, sociokulturního a transnacionálního. Dále se pokusím přiblížit a nastínit některé dnešní trendy řecké menšiny a další možný vývoj v nejbližší budoucnosti. A také zmíním vývoj Řeků žijících v Austrálii, kteří tvoří druhou nejpočetnější řeckou diasporu ve světě.

1.2 Cíle a struktura práce

Cílem této práce je analyzovat dostupnou literaturu zabývající se řeckou menšinou na našem území. Pokusím se podrobněji věnovat a vytvořit co neobjektivnější obraz aktuálního postavení menšiny u nás v historickém kontextu příchodu, usazení a postupného začleňování do majoritní společnosti. Zabývat se budu změnou původního rozmístění obyvatelstva, zejména po roce 1989. Neméně důležitým cílem je zhodnocení vztahů mezi menšinou a domácím obyvatelstvem a uvnitř menšiny. Dalším cílem jsou jazykové otázky, úroveň kulturního života a v neposlední řadě také zkoumání problému transnacionalizace.

První část je věnována teoretickému základu, který logicky předchází empirické části, ve které se pokusím na základě empiricky získaných dat potvrdit/vyvrátit zvolenou hypotézu.

1.3 Výzkumné otázky a hypotézy

Na základě získaných teoretických poznatků jsem si stanovila výzkumné otázky a hypotézu. Hypotézu jsem stanovila na základě teorie transnacionalismu, kde je diskutována míra aktivity migrantů mezi zdrojovou a cílovou zemí.

I. Výzkumné otázky:

- 1) Řekové usazení v ČR se cítí být více Řeky nebo Čechy?
- 2) Dodržují Řekové tradiční řecké zvyky?
- 3) Jak je důležitá znalost řeckého jazyka pro další generace Řeků?
- 4) Preferují Řekové při uzavírání manželství partnera/ku stejné národnosti?
- 5) Mají nově příchozí Řekové vazby již na usazené Řeky?

II. Hypotéza:

V současné době se stále více uplatňuje koncept tzv. transnacionalizace, kdy je kladen důraz na udržování a rozvoj sociálních a ekonomických aktivit mezi původní a cílovou zemí.

1.4 Metody výzkumu

Teoretická část práce je převážně zaměřena na diskuzi sekundárních zdrojů české a zahraniční literatury. Primární zdroje jsou využívány v empirické části, kde byla získána data pomocí vlastního výzkumu.

Pro získání primárních dat byl zvolen kvalitativně-quantitativní výzkum. „Kvantitativní výzkum využívá náhodné výběry, experimenty a silně strukturovaný sběr dat pomocí testů, dotazníků nebo pozorování“ (Hendl 2008, s. 46). Data zjišťujeme pomocí měření a v dalším kroku je analyzujeme statistickými metodami. „Cílem je data explorovat, popisovat, případně ověřovat pravdivost našich představ o vztahu sledovaných proměnných“. (Hendl 2008, s. 46). Tento model je koncipován na základě hypoteticko-deduktivní konstrukce. Kdy na základě teorie byla vyjádřena daná tvrzení (výzkumné otázky, hypotézy). Předpokládáme, že teorie platí a tedy očekáváme, že nalezneme vztah minimálně mezi dvěma proměnnými (hypotéza). Provedeme měření a vyvodíme závěry o platnosti stanovené hypotézy (Hendl 2008).

Kvalitativní výzkum nelze jednoduše definovat a neexistuje jediný obecně uznávaný princip, jak ho vymezit nebo provádět (Hendl 2008). Často se kvalitativní výzkum

používá jako doplněk kvantitativního výzkumu, resp. může sloužit k dokreslení získaných dat a k jejich interpretaci. Podle Dismana (2008) je cílem konstrukce vzorku v kvantitativním výzkumu reprezentovat populaci jedinců a v kvalitativním výzkumu je cílem reprezentovat populaci problémů, resp. populaci a jejich relevantní dimenze.

Pro získání informací jsem si zvolila dotazníkovou metodu, která se zdála nejvhodnější, protože řecká menšina je rozptýlena po celé České republice. Na základě získaných informací bylo možné lokalizovat místa s větší koncentrací řecké populace, což je zejména severní Morava, Brno a Praha.

2 TEORETICKÁ VÝCHODISKA PRÁCE

Migrace obyvatelstva, neboli pohyb z jednoho místa na druhé a následné začlenění migrantů do majoritní společnosti, představuje v současnosti jeden z nejcitlivějších a potenciálních globálních problémů lidstva. Dnes již migrace není omezena pouze na pohyb z chudých částí světa do bohatých, ale i na další ekonomické a sociální aspekty, např. stárnutí obyvatelstva a nízká fertilita v západních zemích, poptávka po levné pracovní síle, migrace odborníků, atd.

Migrace je komplexně podmíněný proces, jehož studium má interdisciplinární charakter. Prolíná se mnoha vědními obory, přičemž největší zastoupení mají etnologie, sociální geografie, demografie, ekonomie, sociologie, psychologie, historie, politologie a urbanismus. Z toho vyplývá, že neexistuje, a patrně ani existovat nebude, jediná „všeobjímající“ teorie migrace, z důvodů nemožnosti sjednocujícího pokrytí dané komplexity, resp. výrazné typové i měřítkové diferenciací migračních procesů (Drbohlav, Uherek 2007, s. 126). Podle úhlu pohledu můžeme jednotlivé teorie dělit, např. na makro nebo mikro úrovně. Na makro úrovni jsou zdůrazněny ekonomické, sociální a politické determinanty, pomocí nichž se vytváří prostředí, ve kterém se migrant pohybuje. Mikro úroveň je myšlen jedinec, případně rodina a jeho chování v daném mikrosociálním prostředí.

Ve velké míře teorie migrace nesplňují základní kritéria hodnocení teorie (např. nemají obecnou platnost) a tudíž v pravém slova smyslu nejsou teoriemi, ale koncepty, přístupy nebo modely.

2.1 Terminologie

V práci jsou používány odborné pojmy, které se prolínají několika vědními disciplínami a zpravidla jsou odlišně interpretovány, jak v české literatuře, tak i v zahraniční a potenciálně to může vést k nepřesným závěrům. Z tohoto důvodu zde definuji jednotlivé termíny, tak aby bylo zřetelné, co se pod daným termínem v této práci myslí.

Definování pojmu „*národnostní/etnická menšina/minorita*“ (dále jen menšina) není jednoznačné a nelze najít „ideální“ definici (Průcha 2004, Šatava 2009). Tento pojem je

v ČR vymezen právní normou a definován je jako: „Společenství občanů České republiky žijících na území současné České republiky, kteří se odlišují od ostatních občanů zpravidla společným etnickým původem, jazykem, kulturou a tradicemi, tvoří početní menšinu obyvatelstva a zároveň projevují vůli být považováni za národnostní menšinu za účelem společného úsilí o zachování a rozvoj vlastní svébytnosti, jazyka a kultury a zároveň za účelem vyjádření a ochrany zájmů jejich společenství, které se historicky utvořilo“ (Sagit 2001). V této práci je příslušník řecké menšiny chápán jako občan České republiky, který se hlásí k řecké národnosti a má české nebo řecké státní občanství.

Termín *migrant* nebyl do nedávné doby běžně užívaným slovem u nás. Dnes je odbornou i laickou veřejností stále více nahrazován původním českým výrazem cizinec. Slovo migrant nemá jednotnou definici mezi odborníky ani v legislativách jednotlivých zemích. Definice nacházejí shodu v části, kdy migrant opustil jedno místo, přesunul se na místo jiné a tam po nějakou dobu setrval. Neshody nacházíme v definování jednotlivých kritérií, které nám např. určují délku jeho pobytu, vzdálenost mezi výchozím a cílovým místem, atd. E. G. Ravenstein¹ již ve svých migračních zákonech uvažoval o zpětné migraci, neboli návratu do výchozí země, která byla dlouhou dobu odborníky opomíjena. Někteří migranti mají jako svůj cíl cesty „novou“ zemi (příkladem může být ekonomicko-sociálně motivovaná migrace do USA s cílem vytvoření nového a „lepšího“ žití v 18-19. století). Na druhé straně jsou migranti, kteří za svůj cíl cesty nepovažují novou zemi. Nová země je v tomto případě chápána jako dočasné místo pobytu, řešící migrantovu momentální situaci. Migrační motiv tedy může být ekonomického, politického nebo jiného charakteru. Příkladem může být první generace řeckých migrantů do ČSR, kteří byli přesvědčeni, že pobyt v cizí zemi je přechodný a po uklidnění situace v jejich zemi se navrátí zpět. Mnoho z nich se do své země nikdy nevrátilo (Otčenášek 1997, Hradečný 2000, Dorovský 1998, Botu, Konečný 2005).

Na *identitu migranta* můžeme pohlížet z mnoha úhlů a výklad termínu se liší podle vědních oborů (etnologie, antropologie, sociologie, atd.). Pro účely této práce bude

¹ E. G. Ravenstein zakladatel sofistikovanějšího a systematictějšího přístupu k migračním pohybům. Na konci 19. století vytvořil migrační zákony (1876, 1885, 1889), které popisují a zkoumají příčiny a pravidelnosti stěhování do Londýna v tomto období (Drbohlav, Uherek 2007).

identita migranta chápána z etnologického pohledu. „*Etnickou (kolektivní, skupinovou) identitu* lze definovat jako vědomí sounáležitosti s určitou etnickou skupinou (etnikem) na základě společně sdílených objektivních a subjektivních komponentů etnicity nebo rodového původu“ (Brouček et al. 1991, s. 238). Objektivní komponenty jsou např. teritorium, jazyk, společná historie. Subjektivními komponenty se rozumí postoje, zvyklosti, hodnotový systém, atd.

Identita migranta podle Bittnerové (2002) je chápána z vývojového hlediska, takže může pomoci při řešení otázek, které přináší současná migrace. Má dvě východiska, pomocí nichž lze identitu charakterizovat. První východisko je založeno na otázce: „Kdo jsem a kam patřím“? A zároveň je zde i druhá rovina: „kdo nejsem a kam nepatřím“ (Bittnerová 2002, s. 268). Z toho vyplývá, že pokud se jedinec dostává do sebe-konfrontace, aktivuje se jeho vlastní identita. Druhé východisko je chápáno tak, že identita se neopírá pouze o tvrzení kdo jsem, ale umožňuje členům určité skupiny zřetelně rozpoznat lidi stejné identity. Tedy, identita je budována na attributech, které ji definují a odlišují. V nejširším slova smyslu ji můžeme chápat, jako výraz osobní identifikace člena určité skupiny s touto skupinou. Z psychosociologického hlediska je zcela přirozené sdružovat se do určitých skupin, které jsou charakteristické společnými idejemi a zájmy (Lozoviuk 2005). Tato společně sdílená identita vždy představuje integrační sílu skupiny, tzv. „integrační princip“, který v opozici vůči cizí vnímanému „oni“ vzbuzuje skupinový pozitivní pocit „my“ (Lozoviuk 2005, s. 163). Pod identitou migranta či identitou „my“ rozumíme takový obraz, který si o sobě vytváří určitá skupina, v níž dochází k identifikaci jejich příslušníků. Z toho vyplývá, že identita nemůže existovat sama o sobě, ale pouze v té míře, v jaké je vědomí členů skupiny a do jaké míry je toto vědomí dokáže motivovat v jejich společném jednání a myšlení. Ke vzniku a společenskému ukotvení určité skupinové identity přispívají nejrůznější shodné společenské atributy, jako např. kulturní, ideologické, technicko-ekonomické, které jsou postupně jednotlivci sdíleny a jako takové označeny za „vlastní“. Tyto identifikační symboly se stávají segmenty tzv. „kultury všedního dne“, což vede ke snaze danou podobu skupinové identity závazně ukotvit (Lozoviuk 2005, s. 166-165). Řecká menšina v ČR se např. identifikuje prostřednictvím několika organizací sdružujících danou komunitu. Největší z nich je asociace Řeckých obcí v ČR s jednotlivými pobočkami ve 13 městech ČR (více kapitola 4.3).

„Řekové u nás si uchovávají velmi silné etnické vědomí a silný vztah k Řecku“ (Sloboda 2002, s. 237). Etnická (skupinová) identita Řeků v ČSR/ČR byla budována

v historickém kontextu a následující generace Řeků byly a jsou odkazovány na společnou historii, emigrantský osud a tradiční kulturu. Tyto atributy je identifikovaly v etnicky heterogenní² skupinu. Po příchodu byla většina z nich umístěna do vysídlených vesnic po sudetských Němcích v pohraničí severní Moravy a došlo ke ztrátě některých atributů identity, tzv. byli izolováni od majoritní společnosti. Příchozí Řekové reagovali na tuto situaci tím, že se uzavřeli do sousedských skupin v „řeckých vesnicích“ v moravském pohraničí a vlastní identitu nebylo třeba dokazovat (Botu, Konečný 2005, Otčenášek 1997).

V těchto podmínkách Řekové však nezůstali a postupně se ocitali v nových situacích a museli si odpovědět na otázku: „Kdo jsem a kam patřím a kým chci být a kam chci patřit“? (Bittnerová 2002, s. 269). Z počátku bylo pro většinu Řeků velice těžké připustit si, že návrat zpět do vlasti bude trvat déle, než bylo jejich prvotní očekávání (viz kapitola 3.6). Tím začal proces utváření jejich identity, které bylo ovlivněno společenským klimatem dané lokality, kam se skupiny migrantů dostaly. Probíhající proces lze rozdělit podle Lozoviuka (2005) do několika skupin podle zastoupení majority v dané lokalitě:

- I. Řekové v tomto prostoru zaujímají většinu, a tudíž reakce majority nemusela být brána v úvahu, viz výše znovu osídlené vesnice na severu v moravském pohraničí;
- II. v početně menším zastoupení jsou umístěny do měst (Krnov, Bruntál, Karviná, atd.), kde jsou v každodenním styku s majoritní společností; a
- III. netypickou skupinou byly řecké děti, které byly rozptýleny po celém Československu do, tzv. řeckých dětských domovů (viz kapitola 3.3).

V první lokalitě Řekové nebyli téměř nuceni řešit otázku odlišnosti od majoritní společnosti. Postupně si svou výchozí identitu rozšířili o rozměr lokální příslušnosti k danému místu a tradičnímu rurálnímu způsobu života (viz kapitola 3.4).

V druhé lokalitě dochází ke styku s majoritou, kde je zřetelný civilizační rozdíl mezi minoritou a majoritou (viz kapitola 3.4). Budování identity je zvláště založeno na jejich soudržnosti a tradiční kultuře. Následné generace se již stávají víceméně respektovanými členy majoritní společnosti.

² Hovoříme o heterogenní skupině, protože Řekové jsou národnostně vnitřně diferenciováni (Botu, Konečný 2005) (viz kapitola 3.2).

Ve třetí „lokalitě“ bylo budování identity převážně v rukou řeckých vychovatelů, kteří formovali nejen vztah ke společné řecké historii, řeckému jazyku, ale také společnému emigrantskému osudu.

Podle Lozoviuka (2005) lze říci, že vývoj identity řecké menšiny je v interakci nejen Řeků mezi sebou, ale také nastavením identity majoritní společnosti. Můžeme říci, že identita migranta/skupiny má dynamický charakter a dochází k nepřetržitým sociálním interakcím, které jsou neustále testovány a aktualizovány. Tedy, o existenci skupinové (etnické) identity uvažujeme v procesu společenské interakce.

Čeští Řekové se cítí být spojeni se životem v České republice a s českou společností. Netouží, jako na počátku, uzavřít se ve vlastní komunitě, neodmítají české manželské partnery pro své děti. Otázka řeckých etnických kořenů se stala otázkou rodinné tradice a osobních niterně prožívaných pocitů. „Zároveň si tito lidé myslí, že být Řekem v České republice neznamená být jiným Řekem“ (Němcová 2005, s. 340).

Z provedeného výzkumu Němcové (2005) vyplývá, že přes již pokročilý proces integrace do české společnosti je cíleně budován pocit etnické odlišnosti jako obrana proti asimilačním procesům. Postupné integrační procesy smazaly faktické kulturní odlišnosti, které mohly přirozeně aktivovat kulturní odlišnosti a generovat odlišnou kulturu. Tuto „ztrátu“ nahrazuje dnešní třetí generace Řeků tak, že si vnitřně budují obraz „správného“ Řeka a skupinou³ je potvrzován. „Vše řecké je lepší než české“, podle mladých angažovaných Řeků v kulturních řeckých spolcích (Němcová 2005, s. 340). Česká společnost zde plní polarizační funkci a stala se základem, vůči kterému se vymezují mladí Řeci. Na druhé straně se nebrání partnerům z většinové populace a většina dotazovaných pochází ze smíšeného manželství. Opět se zde uplatnila otázka „kdo jsem a kam patřím“ neboli „kým chci být a kam chci patřit“ (Bittnerová 2002, s. 269). Jsou to Řekové žijící ve střední Evropě a ne Řeci dočasně mimo svůj domov a žít by chtěli, tzv. chvíli „tam“ a chvíli „tu“ (Němcová 2005).

Výzkum Němcové (2005) nemá obecnou platnost a nelze jej uplatnit na celou třetí generaci původních Řeků z důvodů zkoumání pouze malého procenta řecké menšiny. Dále zde chybí výzkumy podobně koncipované na první a druhou generaci Řeků. Tudíž objektivně nelze zhodnotit, do jaké míry je přijímána a budována etnická identita mladých Řeků.

³ Výzkum byl realizován v letech 2000-2001 u specifické a vztahově provázané skupiny Řeků ve věku 19-22 let. Skupina čítala 10 dotazovaných žijících trvale v Praze. Skupina své řectví reprodukuje cíleným zájmem o Řecko a řecké lidové tradice (Němcová 2005).

Etnikum (etnická skupina) - tento výraz pochází z řeckého slova *ethos*, což v překladu znamenalo kmen, národ, ve smyslu příbuzenských vztahů neboli uskupení založené na rodovém základu. Podle dnešní evropské terminologie je etnikum společenství, které je rozvinuté na úroveň národa. Definovat jej můžeme takto: „společenství lidí, kteří mají společný rasový původ, obvykle společný jazyk a sdílejí společnou kulturu. Souhrnně lze říci, že etnikum se vyznačuje svou vlastní etnicitou“. (Petrusek et al. 1996, s. 277).

Etnicitu chápeme jako: „vzájemně provázaný systém kulturních (materiálních a duchovních), rasových, jazykových a teritoriálních faktorů, historických osudů a představ o společném původu působících v interakci a formulujících etnické vědomí člověka a jeho etnickou identitu“. (Petrusek et al. 1996, s. 275).

Na pojem **kultura** se lze podle Průchy (2004) dívat ze dvou pohledů. První širší pohled zahrnuje vše, co vytvořila a vytváří lidská společnost, tzv. materiální výsledky lidské činnosti (obydlí, průmysl, nástroje, atd.) a duchovní výtvořky (např. umění, náboženství, zvyky, morálka, atd.). Druhé, užší pojetí se vztahuje spíše k projevům chování lidí, nebo také chování určité společnosti, čímž jsou míněny zvyklosti, sdílené hodnotové systémy, předávání zkušeností a zachovávání tabu. Toto pojetí našlo své uplatnění v kulturní antropologii a interkulturní psychologii. Pro využití tohoto pojmu dále v textu postačí chápání kultury v širším úhlu pohledu.

Kulturní pluralita je teoretický princip a podle Palečka (2007) můžeme jednotlivá společenství považovat za rovnocenné. Každé společenství má své specifické kultury. Z tohoto důvodu je potřeba tolerovat způsob života cizích společenství a respektovat existenci odlišných norem a hodnot. Vyplývá z toho, že není oprávněné považovat kulturu určitého společenství za primitivní jen proto, že například neodpovídá kultuře ekonomicky vyspělých států západní Evropy.

Akultura je sociální proces, v němž dochází ke kulturním změnám trvalým stykem dvou nebo více kultur. „Zahrnuje jak přebírání jedněch prvků z jiné kultury, tak vylučování jiných nebo jejich přetváření“. (Brouček et al. 1991, s. 239-240).

Tato teoretická definice nevystihuje množství jednotlivých integračních procesů, které budou diskutovány níže (kapitola 2.3).

Integrace je konceptem vysvětlujícím včleňování cizinců do majoritní společnosti. Může být brána jako proces nebo jako stav. „V prvním případě je to vývoj od nediferencovaného, relativně jednoduššího, k složitější, diferencovanější a zároveň hierarchicky integrované nové jednotě“ (Jandourek 2007, s.109). Z toho vyplývá, že nedochází k pohlcení jedné kultury druhou, ale migrant si částečně ponechává svou kulturu a částečně přijímá prvky kultury hostitelské země. Integrace je stupeň začlenění migranta do hostitelské společnosti při zachování jeho zvyků, tradic a náboženství. Na jedné straně jsou kladeny nároky na imigranta a jeho schopnost osvojit si kompetence majoritní společnosti, participovat ve společenských institucích a navázat nové sociální vztahy. Na druhé straně je role přijímací/majoritní společnosti a podmínky, které vytváří pro imigranty k přijetí a jejich začlenění (Rákoczyová, Trbola 2008).

Integrace je, podle Bosswicka, Heckmanna (2006) začleňování nových populací do existujících sociálních struktur v nové zemi. Probíhá v několika dimenzích:

- *strukturní dimenze* zahrnuje možnost přístupu ke klíčovým společenským institucím jako je vzdělávání, trh práce, sociální zabezpečení, atd. Jsou to opatření, která jsou zaměřena např. na etnické podnikání, bydlení, naturalizaci, politickou participaci migrantů, atd.
- *kulturní dimenze* představuje získání kompetencí majoritní společnosti, resp. probíhá akulturace. Nemusí však nutně dojít k potlačení kultury imigranta, např. podpora jazykové vybavenosti, kulturní, sportovní aktivity, atd.;
- *interaktivní dimenze* směřuje k vytvoření podmínek pro imigranty do sociálních sítí ve společnosti, např. může zamezovat segregaci a prostorové koncentraci přistěhovalců; a
- *identifikační dimenze* je sociální integrace, která může podporovat různá integrační opatření, např. uznávání a podpora organizací přistěhovalců.

Asimilace je postupné včleňování jednoho etnika a jeho kultury do jiné kultury tak, že znaky původní kultury se ztrácejí a jsou nahrazovány znaky dominantní, přejímající kultury. „V průběhu přirozené, nenásilné asimilace může docházet k vzájemnému

obohacování participujících etnických a jiných společenství“ (Brouček et al. 1991, s. 240). Akulturační a asimilační procesy mají složitý vývojový proces. Mohou vést k vytvoření nové kultury při průniku několika navzájem odlišných kultur. Jedním z výsledků asimilačních procesů může být současná kultura USA, která vznikla jako tzv. „tavící kotel“. Promíchání jednotlivých kultur a národů po několik století dalo vzniku současné americké kultury a jeho národa (Portes, Zhou 1993 in Scott 2009).

Odlišnosti nalézáme v interpretaci pojmů integrace a asimilace mezi evropskou a americkou literaturou. Jak již bylo zmíněno, asimilace je v evropském pojetí definována, jako ztráta kulturní identity a zcela převzetí kultury majoritní společnosti (Bosswick, Heckmann 2006). Můžeme tedy konstatovat, že v evropské literatuře se setkáváme s tímto pojmem v souvislosti s integračními procesy a asimilace je pouze jeden z výsledků těchto procesů. Naopak v americké literatuře není tento pojem takto jednoznačný. Lze ho spojovat s procesem adaptace imigrantů v majoritní společnosti a nedochází zde k jednoznačnému splynutí s novou společností (Janská 2002).

Diaspora je slovo pocházející z řeckého slova „speiro“ a původní význam je rozsévat, rozptýlit, předpona „dia“ znamená přes. Tento termín byl použit v židovské historii, kdy byli Židé násilně vypuzeni ze „své“ země, bez vidiny navrácení se zpět. Odešli a „rozptýlili“ se na nových místech ve světě. V historickém vývoji se „diaspora“ stala termínem užívaným v mezinárodní migrační terminologii a ztratila biblický, patetický podtext. Jedno z možných hledisek, jak lze podle Vertovce (2005) vysvětlit diasporu, je vlastní migrantova identita k určité etnické/národní skupině nacházející se na více než jednom místě ve světě mimo původní vlast. Být „členem“ v diaspoře znamená udržovat tradice, mít zájem o původ, kulturu, historii, náboženství, jazyk, atd. Dále Vertovec (1999) vysvětluje výraz etnická diaspora a uvádí ji jako příklad vysvětlující transnacionální pohyby (více viz kap. 2.2). V jeho podání diaspora ztělesňuje historické a současné podmínky, charakteristiky, trajektorie a zkušenosti etnika. Jedním z charakteristických rysů diaspory jako sociálního uskupení je „trojitý“ vztah mezi:

- a. globálním rozmístěním diaspory a udržováním kolektivní etnické identity;
- b. území (stát), kde se daná diaspora nachází a vztahy z daného místa vyplývající;
- c. vztah k zemi původu odkud etnikum odešlo (Vertovec 1999).

Cohen (1997) navíc k již zmíněným atributům odlišující diasporu od minority přidává:

- věří, že nejsou a nikdy nebudou plně akceptováni majoritní společností v zemi, kde se nacházejí, a proto se částečně separují od majority;
- původní země je idealizovaná, a jakmile podmínky v zemi budou příznivější (výhodnější) mohou se navrátit zpět;
- všichni členové diaspory by měli udržovat vztahy s původní zemí; a
- etnické vědomí definuje existenci vztahů členů diaspory.

Podle Cohena (1997) je z historického hlediska prokázána vysoká funkčnost diaspory v kulturní a ekonomické oblasti. Fakticky je to sociální organizace, která optimalizuje ekonomické příležitosti vycházející z globální komunikace a udržuje zřetelnou kulturní identitu daného etnika.

Vertovec (1999) používá výraz etnická diaspora a tento výraz uplatňuje při vysvětlování transnacionalizace (více kapitola 2.2).

V antickém Řecku (800-600 př. n. l.) bylo slovo diaspora používáno k popisu kolonizace asijských a středomořských minorit. Expanzní kolonizace a migrace byla charakteristická pro řeckou diasporu.

V současné době žije mimo Řecko více než 5 miliónu Řeků, což je téměř polovina domácího řeckého obyvatelstva (Kassimis, Kassimi 2004). Nejvíce Řeků žijících mimo svou vlast je v USA (více než 1 200 000 lidí)⁴ a Austrálii (více než 375 000 lidí)⁵.

2.2 Teoretické migrační koncepty

Dnes existuje mnoho migračních teorií a konceptů, které se dále dělí a komplikují v současném globalizovaném světě. Podle Drbohlava a Uherka (2007), v blízké budoucnosti, intenzita mezinárodní migrace nebude slábnout, ale naopak bude vzrůstat její význam.

Velmi zjednodušeně se pokusím vysvětlit podstatu tří migračních teorií, kterými lze částečně zhodnotit současný stav a trend vývoje řeckého etnika na našem území.

⁴ Údaj z roku 2000 (National Master 2010)

⁵ Údaj z roku 2002 (ABS 2000) (viz kapitola 5)

V **Teorii migračních sítí** (network theory) jsou zdůrazněny mezilidské vazby nových imigrantů k jejich příbuzným a známým, kteří do cílové země přišli před nimi. Snižují tím obavy a potenciální rizika příchodu a pobytu v nové zemi. Naopak tím zvyšují očekávané zisky, a tedy zvyšují i pravděpodobnost stěhování. Pro imigranta se cílová země stává přitažlivější tím, čím více v ní má kontaktů (zisk nových zkušeností) a podmínky (ekonomické, sociální) cílové země se stávají podružnými. Z výzkumů vyplývá, že migranti s vybudovanými silnějšími vazbami v cílové zemi se častěji vracejí zpět domů, což je způsobeno větší jistotou v získávání práce. Mají více informací a tím mohou jejich pracovní pobyty být kratší a frekventovanější, než migrantů se slabšími vazbami (Kossoudji 1992 in Massey et al. 1994). Z jiných studiích uskutečněných v USA vyplývá, že nově přichozí imigranti s sebou přinášejí potenciální možnost příchodu dalšího migranta (Arnold et al. 1989 in Massey et al. 1994). Obecně lze říci, že nejprve přicházejí pouze vybraní zástupci z rodin a až po určitém čase i ostatní rodinní příslušníci.

Institucionální migrační teorie (Institutional theory) zdůrazňuje vliv institucionálních subjektů (vládních či nevládních), které „významným způsobem formují vzorec migračního chování populací“ (Drbohlav 1999 in Šišková 2001, s. 74). V úvahu je brán fakt, že migrační skupiny k uskutečnění migrace potřebují zprostředkování. Tento fakt je institucemi zohledněn. Spoluvytvářejí prostředí pro migraci a řeší problémy spojené s uskutečněním migrace, tj. odstraňují překážky pro uskutečnění migrace, pomáhají migrantům, atd. Některé organizace poskytují tyto služby v rámci humanitární pomoci, jiné za poplatek, který může být pro migranty značný. Některé organizace a zprostředkovatelé se soustřeďují převážně na nelegální služby (hlavně vstup migranta na daný trh práce), který je spojen s finančním úplatkem.

Mezi nejfrekventovanější nelegální služby poskytované migrantům patří již výše zmíněné zprostředkování práce, dále převody osob přes hranice, obstarání falešných dokumentů včetně víz, uzavírání falešných sňatků s občany cílové země, poskytování podnájmů, půjček apod. Na druhé straně jsou organizace, poskytující migrantům služby legálně, jako např. právní poradenství, sociální služby, ochranu, pomoc při získávání legálních dokumentů aj. (Jánská 2002). „Jednotlivci, firmy i organizace se v průběhu času stávají stabilní složkou poskytující imigrantům řadu služeb, čímž dochází k jejich snadnějšímu vstupu na cizí pracovní trhy“ (Jánská 2002, s. 26).

V konceptu *Transnacionalizace* jsou sociální sítě migrantů zobecňovány a vytvoří se jakási „analytická mezo-úroveň“ (Drbohlav, Uherek 2007, s. 133). Hlavní důraz je kladen na migraci propojené transnacionální styky, jak mezi jednotlivci, tak i skupinami. Studuje formy vazeb, které má migrant na svou zemi původu (diasporu, národní stát) a ptá se, které z daných vazeb jsou pro migranta v každodenním životě důležité. Dále studuje, jak tyto transnacionální vazby ovlivňují jednání a každodenní život aktérů žijících na všech koncích transnacionální vazby (Henig 2007). Důraz je kladen na související sociální procesy ve zdrojové a cílové zemi. Výzkumným cílem se stávají migranti, kteří žijí tzv. „dvojí život“ a např.: mluví dvěma jazyky, mají dva domovy a překračují pravidelně hranice (Portes, Guarnizo, Landolt 1999, s. 217). Podle Portese (1999) se mezi cílovou a zdrojovou zemí tvoří funkční svazky pomocí aktivit migrantů v oblastech:

1. ekonomické – pracovní migrace, nevelké podnikatelské aktivity, atd.;
2. politické – politická účast migrantů ve zdrojové zemi např. podpora politických kampaní, aktivní zapojení a spolupráce s politickými organizacemi v cílové zemi, atd.; a
3. socio-kulturní – s podporou vládních i nevládních organizací pořádané folklórní festivaly, přednášky, kulturní večery, výstavy, sportovní aktivity, atd.

Pomocí globalizace, neboli zvyšující se intenzity pohybu lidí, slov a myšlenek, se neustále vyvíjí silnější spojnice mezi zdrojovými a cílovými destinacemi migrantů – lze částečně ukázat na příkladu česko-řeckých vztahů (viz kapitola 6). Prostřednictvím těchto vazeb proudí mezi geografickými místy rozptýlenými po světě peníze, dary, manželé i manželky, myšlenky a symboly. To celkově vytváří významné sociální mikrosvěty, v nichž se tito jedinci angažují. Geografické hranice jsou v těchto mikrosvětích stírány prostřednictvím rozvoje technologií, tj. telekomunikačních technologií a mezinárodní přepravy. Tyto technologie, jako např. telefony, internet, televize a letadla přibližují migranty nejen k jejich domovu, ale také k migrantům, kteří žijí na jiných místech mimo jejich domov (Bermudez 2010). Klíčovou roli však představuje rovina imaginace, neboli schopnost představovat si své přináležení k partikulárním deterritorializovaným sociálním mikrosvětům (Henig 2007).

Vertovec (1999) identifikoval několik základních teoretických proudů transnacionálního myšlení:

1. *Sociální morfologii*: dochází k vytváření sociálních formací, které přesahují hranice regionů, států a kontinentů.

2. *Typ vědomí (consciousness)*: transmigranti se identifikují současně s více než jednou společností nebo místem (lokalitou), je to život tzv. „tady i tam“. Uvědomují si multi-lokalitu a z ní vyplývající touhu spojení s ostatními, kteří sdílejí stejný osud a historii.
3. *Znak kulturní reprodukce*: v tomto směru se zabýváme otázkami, jak jsou uplatňovány v nových podmínkách každodenní praktiky, sociální instituce a kulturní interpretace. Dochází ke kulturní kreolizaci⁶ a hybriditě. Produkce nového hybridního kulturního fenoménu je například manifestována v „nových etnicitách“. Tento fenomén je zejména rozšířen mezi mladými transmigranty, kteří své „sebeuvědomování“ utvářejí z více odlišných kulturních polí.
4. *Cesta ke kapitálu*: na jedné straně se jedná o transnacionální korporace, které jsou nezávislé na národních státech. Jsou nazýváni „světovými hráči“ a vytváří se nová globální mocenská elita kontrolující většinu světové ekonomiky. Na druhé straně je to mikroekonomika jedinců/skupin transmigrantů, kteří celkově svou ekonomickou činností mají dopady na globální ekonomiku ve formě transferu peněz do země původu tzv. remittance. Transfer peněz neovlivňuje pouze světovou ekonomiku, ale má dopad na rozvoj v daném regionu. Často dochází k vytváření „rodinných“ podniků, profitujících ze vzájemné důvěry a znalostí jednotlivých členů rodiny. Řekové v Česku se uplatňují na trhu práce převážně v terciéru v malém a středním podnikání s transnacionálními aktivitami s Řeckem. Nejčastější aktivity jsou směřovány na cestovní ruch a gastronomii (Migranti z Řecka v Česku 2010).
5. *Místo politického angažování*: na jedné straně se jedná o mezinárodní organizace označované INGO⁷, věnující se hlavně v problematice lidských práv, ženským právům, mírovým, enviromentálním otázkám, atd. Na druhé straně se formují organizace etnických diaspor. Příkladem v Česku může být Lyceum Řekyň v ČR, jež je součástí národní organizace Lyceum Řekyň v Řecku a celkově má 16 poboček mimo Řecko. Cílem organizace je uchovávání a předávání řeckých zvyků a tradic.
6. *Rekonstrukce místa nebo lokality*: formuje specifické sociální sítě, které vyplývají z místa původu a historie a místa usídlení. Vytváření vazeb

⁶ Pojmem kreolizace se rozumí změna, kterou je jazyk nucen podstoupit se změnou původního domova. Dochází k vytváření zcela nových prvků, které vycházejí, jak z majoritní, tak i minoritní společnosti. Je to snaha o propojení a koexistenci majoritní a minoritní společnosti nejen po stránce jazykové, ale i kulturní (Šatava 2009).

⁷ mezinárodní nestátní organizace (international non-governmental organizations) (Vertovec 1999, s. 461).

transmigrantů je pomocí definování prostoru, kde jsou nyní a virtualizací původního „domova“ (Vertovec, 1999). Jako příklad lze uvést původní místa osídlení příchozími Řeky v 50. letech 20. století v severomoravském pohraničí, kde bylo možné najít některé shodné prvky mezi původním a novým místem usídlení (více kap. 3.3).

Podle Němcové (2005) lze transnacionalizaci demonstrovat na trvalém vztahu k zemi původu, tj. Řecku. Nově příchodí Řekové z řad studentů nebo podnikatelů jsou vítaným impulsem pro oživení řectví. Jsou navazovány vzájemné obchodní a kulturní styky mezi oběma zeměmi. Mnoho firem nese názvy z řecké mytologie, což může být také jeden z projevů etnického smýšlení.

2.3 Adaptační koncepty

Pokud jsou v textu popsány koncepty migračních teorií, je také na místě zmínit teorie/koncepty postmigračního chování migrantů, neboli migračně-integrační a adaptační přístupy. Včleňování do majoritní společnosti může mít mnoho podob a z hlediska majoritní společnosti nemusí být vždy úspěšné. Těmito teoriemi se vědci začali zabývat již na počátku 20. století. Dokladem můžou být asimilační zákony Sarah E. Simons z roku 1901. Vyplývá z nich, že jednotlivé hodnoty a ideály vytváří konkrétní národní celky a jsou popsány takto:

- „Čím větší je množství kontaktních bodů mezi rasami, tím je rychlejší asimilace a naopak.
- Pokud se skupiny liší kulturní úrovní, kulturně vyšší prvky převládnu nad nižšími, a to i v případě, že vyšší kulturní elementy se nacházejí u skupiny porobené.
- Čím jsou si kultury bližší, tím větší budou vzájemné kontakty.
- Čím jsou si dva prvky v celku podobnější, tím spíše bude jejich vzájemný vztah bližší reciprocitně.
- Čím je vědomí rasové odlišnosti větší, tím je větší resistance vůči asimilaci“ (Simons 1901 in Uherek et al. 2008, s. 79).

V první polovině 20. století byl rozšířen koncept, že jednotlivé etapy skupinového přizpůsobování se vážou mezi generacemi. Základem bylo oslabování vztahu každé následující generace k zemi původu jejich předků. V 70. letech byl přístup obohacen o revitalistické podněty a z toho vyplývá, že u třetí a čtvrté generace je posilován vztah k zemi původu neboli hledání kořenů svých předků. Nazývány jsou jako mezigenerační vazby. (Uherek et al. 2008)

Dalším měřitelným prostředkem přizpůsobování je **akomodace**. „Základní přizpůsobení společnosti v cílovém prostoru, při němž se nemění etnokulturní profil skupiny, následně nastává částečná a dále úplná asimilace“ (Uherek et al. 2008, s. 79).

Jednotlivé fáze přizpůsobení můžeme pojmut i z jiných hledisek, např. po překonání kulturního šoku, neboli akulturačního stresu, nastupuje bojová fáze a následně postupná konformizace (Průcha 2004). Akulturační stres se projevuje u menšiny při styku s majoritní společností. Dochází k celé řadě změn u jednotlivců minoritní skupiny, od poměrně malých, např. změna oblékání, stravovacích návyků atd., až po těžké stavy nejistoty a depresí, které mohou vyústit v trvalá psychická traumata migrantů (Berry, Dasen eds. c1974).

Pravděpodobně nejvyšším stupněm přizpůsobení se je **adaptace** neboli **adaptační strategie**, kterou můžeme definovat jako přizpůsobování se příslušníků jedné skupiny k jiné nebo i skupin navzájem, neboli je to vztah cizinec – majoritní společnost (Berry, Dasen eds. c1974). Migrace je spojena se změnou životních podmínek a okolního prostředí jako celku. Jedinec je schopen přežít v pozměněném sociálním i přírodním prostředí, pokud je schopen se adaptovat. Úspěšná adaptace jednotlivce (skupiny) je realizována jeho schopností přizpůsobit se okolí (adaptibilitě). Podle Nového, Scrolla-Machla (2005) dochází zde ke kontaktu s jinou kulturou a jedinec se musí vypořádat s odlišným kulturním prostředím. Tento děj se nazývá interkulturní učení a spolu s přizpůsobováním probíhá naprosto nevědomě. Výsledným jevem těchto procesů je akulturace.

Akulturační a adaptační koncepty se zabývají zkoumáním života migrantů v hostitelské zemi. Postoje a chování migrantů a členů majoritní společnosti se vzájemně ovlivňují a při tom se uplatňují různé typy strategií. Akulturační projevy a adaptační strategie u migrujících minorit lze dělit na čtyři typy strategie adaptace – integrace, asimilace, separace a marginalizace (Berry, Dasen eds. c1974). Jednotlivé strategie můžeme dělit podle intenzity a formy kontaktu s majoritní společností,

sdužováním minority v hostitelské zemi a udržováním svých tradic a zvyklostí, viz tabulka 1.

Tab.1.: Strategie adaptace migrantů

Integrace	Imigranti uznávají, že přijetí kultury hostitelské země je důležité pro jejich plnohodnotné fungování v této společnosti, ale zároveň si chtějí ponechat prvky své kultury. Imigrant, který zvolí tuto strategii, tak sdílí dvě kultury zároveň.
Asimilace	Imigranti usilují o co největší splynutí s obyvatelstvem hostitelské země, svoji kulturu považují za nedůležitou pro život v novém prostředí.
Separace	Imigranti zcela odmítají přijmout kulturu hostitelské země a ponechávají si svou vlastní. Do kontaktu s majoritní společností prakticky nevstupují, nebo pouze v nejnutnějších případech (komunikace s úřady, obchod, atd.). Žijí izolovaně.
Marginalizace	Imigranti necítí potřebu kontaktu s hostitelskou kulturou, ale zároveň si neuchovali kontakty se svou domovskou zemí, a ani si neponechali svou původní kulturu. Identifikují se jen se subkulturou své vlastní skupiny.

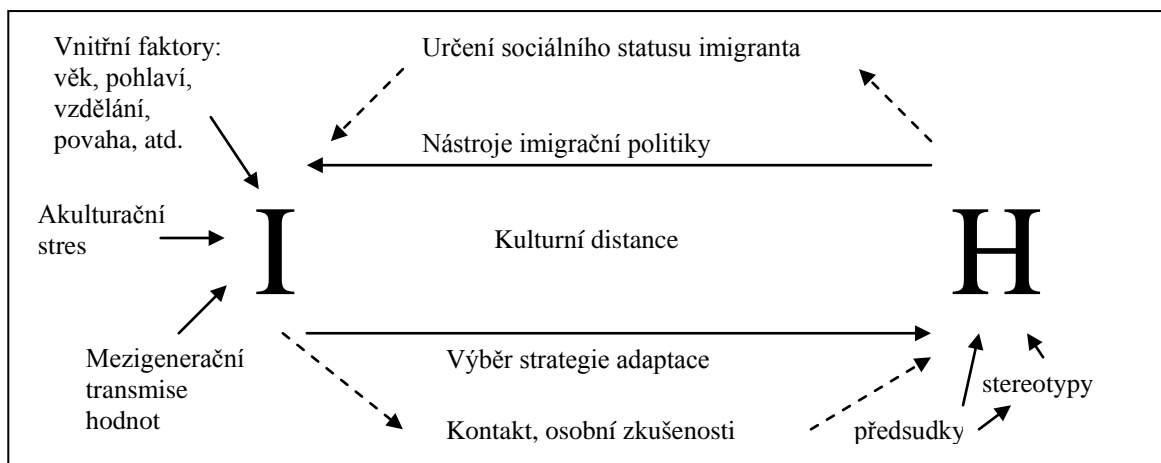
Zdroj: (Berry, Dasen eds. c1974, s. 353-355).

Volba adaptační strategie nezávisí jenom na samotném imigrantovi ale i na prostředí (hostitelské společnosti), do kterého přichází. V otevřené (multikulturní) společnosti je cizinec přijímán snadněji a daná společnost si ho váží. Zde jsou vytvořeny podmínky pro úspěšnou adaptaci v podobě integrace nebo asimilace. V druhém případě jde o společnosti, které jsou spíše uzavřené až xenofobně laděné. Zde nejsou vytvořeny vhodné podmínky pro začlenění se do majority a převládá zde vytlačování minority do izolace. V tomto případě lze hovořit o separaci a marginalizaci jako adaptačních strategiích. Tyto jevy lze také popsat jako kulturní distance (distance kultur), tj. „postoje příslušníků hostitelské země k imigrantům závisí na míře rozdílnosti, která je mezi jejich kulturou a kulturou imigrantů“ (Průcha 2004, s. 103). Z toho plyne, že čím větší je kulturní rozdíl mezi majoritní společností a minoritou, tím méně ochotné je přijímání imigrantů; neboli distance mezi jednotlivými kulturami hraje roli ve vztazích mezi minoritou a majoritní společností (Průcha 2004).

Vliv kulturní distance lze například doložit na výzkumu Naucka (2001), který zkoumal adaptaci dětí z rodin migrantů různých etnik v Německu (Italové, Řekové, Turci) a také v Izraeli (ruští Židé). „Byly zjištěny významné rozdíly mezi těmito etnickými skupinami. V důsledku malé kulturní distance se nejsnáze adaptují (integrují) Italové a Řekové. Naopak Turci v Německu a ruští Židé v Izraeli se orientují hlavně na strategii separace“ (B. Nauck 2001 in Průcha 2004, s. 100-101).

Kušniráková (2008) se například dále zabývala jednotlivými adaptačními strategiemi, které jsou ovlivněny řadou vnitřních a vnějších faktorů. Mezi těmito faktory dochází k interakcím a navzájem zesilují nebo zeslabují svůj vliv (viz. obr. 1).

Obr.1: Faktory ovlivňující vztah imigrantů a hostitelské země

Vysvětlivky: H – hostitelská společnost, I – imigrant, čára – směr vlivu

Zdroj: Kušniráková 2008, s. 50

Jednou z dalších adaptačních teorií je *etnická sídelní segregace*. Důraz je kladen na vyjádření prostorové struktury a prostorové asimilace. Významným představitelem této teorie je D. S. Massey, který vychází z Chicagské školy⁸. Prostorové vztahy mohou odrážet sociální vztahy ve společnosti. „Sociální a sídelní diferenciacie je přitom závislá na ekonomickém růstu společnosti, a to zejména na socioekonomickém statusu, rodinné

⁸ Chicagská škola – vznikla ve 20. letech 20. století. Dochází zde k výraznému posunu v chápání migrace již ne pouze jako mechanického přemisťování lidí z místa na místo, ale jako sociálního procesu. Ve zdrojové zemi dochází k vyvazování se ze sociálních vazeb a v cílové zemi k navazování nových sociálních vazeb. Tyto vazby se svou kvalitou i kvantitou liší a ovlivňují sociální chování jedince. Hlavním představitelem chicagské školy je R. E. Parker (Drbohlav, Uherek 2007).

strukturu a etnickém původu“ (Janská 2002, s. 30). Pomocí pojmů disperze⁹ a koncentrace¹⁰ lze charakterizovat dva procesy ovlivňující etnickou segregaci:

- **sídelní posloupnost** je změna uspořádání osídlení nových imigrantů v městských čtvrtích. Zabírají místa po dříve příchozích a tento proces probíhá za předpokladů: 1. dané čtvrti jsou umístěny v centrech měst, 2. „je patrný velký vliv sociálních sítí imigrantů a institucionalizace jejich struktur, 3. pravděpodobnost, že dojde k sídelní posloupnosti je funkcí sociální vzdálenosti mezi dvěma konkurujícími si skupinami a fyzickou vzdáleností mezi příslušnou čtvrtí a danou etnickou enklávou“ (Janská 2002, s. 31);
- **prostorová asimilace**: migranti žijí zpočátku pospolu, koncentrovaně, aby byl zachován úzký kontakt kvůli možnosti vzájemné podpory nebo vzájemného zaměstnání. „Časem úspěšní jedinci opouštějí svou etnickou skupinu a dochází tím k postupné disperzi minority, desegregaci a postupné asimilaci“ (Allen-Turner 1996, Alba-Nee 1999 in Janská 2002, s. 31).

2.4 Hodnocení migračně adaptačních konceptů a modelů

Výše zmíněné modely a teorie lze pouze částečně aplikovat na řecké etnikum žijící na našem území. Specifický a do jisté míry nucený příchod první generace Řeků nelze popsat zmíněnými migračními modely. Na nově příchozích Řecích, zejména od 90. let, lze částečně demonstrovat jednotlivé teorie, které ale nejsou objektivně podloženy výzkumem. Částečně to vyplývá z výsledků provedeného šetření (viz kapitola 6).

Uplatnění teorie transnacionalismu můžeme částečně doložit z výsledků výzkumu (viz kapitola 6). Podle teorie lze konstatovat, že transnacionální ekonomická spolupráce se uplatňuje napříč generacemi a nelze jednoznačně určit dominantní postavení některé z nich. Sociální vazby na zemi původu jsou opět mezi generacemi velmi silné, nejpevnější vazby jsou patrné u těch Řeků, kteří se narodili v Řecku, tedy u nejstarší generace Řeků a u nově příchozích (více kapitola 6).

⁹ „Disperze je řízena socioekonomickou mobilitou a akulturací imigrantů, a to v závislosti na nerovnoměrném rozmístění zdrojů a příležitostí v prostoru“ (Janská 2002, s. 31).

¹⁰ „Koncentrace etnických skupin je svázána s prostorovou diferenciací městské ekonomiky a dále je podmíněna povahou samotných imigrantů“ (Janská 2002, s. 31).

Platnost institucionální teorie a teorie migračních sítí lze opět částečně doložit z výsledků výzkumu (viz. kapitola 6). Jak již bylo zmíněno řecká menšina je nejen na území ČR organizována pomocí několika organizací a nejvýznamnější z nich je Asociace řeckých obcí v ČR (viz kapitola 4.3), což dokládají odpovědi jednotlivých respondentů, kteří se zúčastnili výzkumu (více kapitola 6).

V případě modelu popisujícího různý stupeň adaptace jedinců na základě jejich psychologických změn, se zdá, že model integrace podle Berryho (např. c1974) nejvýstižněji dokládá proces adaptace Řeků na území ČR. Na jedné straně si imigranti zachovávají svou kulturní identitu a na straně druhé spolupracují po stránce sociální, ekonomické i politické s majoritní skupinou (Janská 2002). V obecné rovině lze říci, že právě tento model je dnes v mnoha směrech vzorovým, neboť teoreticky vyvolává nejméně společenských problémů.

Etnická sídelní segregace a zejména proces prostorové asimilace byl patrný zejména u první generace příchozích Řeků usídlených v moravském pohraničí po vysídlených sudetských Němcích.

3 STRUČNÝ HISTORICKÝ PŘEHLED ŘECKA VE 20. STOLETÍ A EMIGRACE DO ČESKOSLOVENSKA

3.1 Historicko-politický vývoj před a po II. světové válce

Po skončení první světové války byla v Paříži dne 27. 11. 1919 podepsána mírová smlouva s Bulharskem, která potvrzovala podmínky bukurešťské smlouvy z roku 1913.¹¹ O necelý rok později je podepsána mírová smlouva s Tureckem. Podle ní Řecko získává východní Thrákii až k Dardanelám a město Smyrnu (Izmir), které bylo z převážné části osídleno řeckým obyvatelstvem (Dorovský 1998).

Podle Lausannské smlouvy byly učiněny první pokusy o řešení řecko-turecké národnostní otázky, došlo k výměně obyvatelstva mezi Řeckem a Tureckem (22. 11. 1922 – 24. 7. 1923). Přibližně 1,7 miliónu vystěhovalců proudilo do Řecka a více než půl miliónu lidí z oblastí Makedonie a Thrákie zase do Turecka. Celkem tedy došlo k přesídlení téměř 2,5 miliónů lidí. Cílem této akce byla homogenizace získaného území (Thrákie a Makedonie) (Dorovský 1998).

4. července 1936 se v Řecku k moci se dostává fašisticky smýšlející diktátor Ioannis Metaxas a vytváří vládu podle italského vzoru (Dorovský 1998). Dne 28. října 1940 je Řecko napadeno Mussoliniho armádou. Pomoc přišla od britského loďstva v Egejském moři a Itálie v zimě na přelomu let 1940 a 1941 utrpěla porážku. Ze západu napadá Balkánský poloostrov fašistické Německo a Řecko kapituluje po Jugoslávii dne 21. dubna 1941. Během necelých dvou měsíců bylo celé Řecko i s ostrovy obsazeno a byla dokončena německá okupace Balkánu. Území Řecka bylo rozděleno pod správu Bulharska, Itálie a Německa (Otčenášek 1997).

V zemi byly zformovány opoziční skupiny pro aktivní boj s nepřítelem. Stručná charakteristika nejvlivnějších skupin podle Otčenáška (1997):

- 27. 9. 1941 byla vytvořena řeckými komunisty Národně osvobozovací fronta (ΕΘΝΙΚΟ ΑΠΕΛΥΘΕΡΩΤΙΚΟ ΜΕΤΩΠΙΟ, dále jen EAM) EAM. Po více než roce byla zformována Řecká lidově-osvobozenecká armáda (ΕΘΝΙΚΟΣ ΛΑΙΚΟΣ ΑΠΕΛΕΥΘΕΡΩΤΙΚΟΣ ΣΤΡΑΤΟΣ, dále ELAS);

¹¹ „Po skončení druhé balkánské války prohrou Bulharska, byla 10. srpna 1913 podepsána v Bukurešti smlouva rozdělující území, o které se vedl boj. Řecko získává 51% území jižní Makedonie se Soluní a část západní Thrákie, dříve patřící Bulharsku“ (Dorovský 1998, s. 205).

- Koncem roku 1941 byla založena Národní republikánská řecká liga – ozbrojená organizace (hnutí odporu proti nacistickým okupantům za druhé světové války) vedená Napoleonem Zervasem (ΕΘΝΙΚΟΣ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΚΟΣ ΕΛΛΗΝΙΚΟΣ ΣΥΝΔΕΣΜΟΣ, dále EDES) a menší, ale významná strana Národní sociální osvobození (ΕΘΝΙΚΗ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΑΠΕΛΕΥΘΕΡΩΣΕΙ, dále EKKA); a
- Národně osvobozené fronty (ΕΘΝΙΚΑ ΑΠΕΛΥΘΕΡΩΤΙΚΑ ΜΕΤΩΠΑ, dále NOF) vznikly na podzim roku 1946, zformovaly se jako politická organizace a měla početné partyzánské jednotky. „Členy fronty jsou hlavně slovanští Makedonci, žijící v řecké, resp. egejské Makedonii“ (Dorovský 1998, s. 213).

Dne 9. října 1944 se v Kremlu schází W. Churchill se J. V. Stalinem s pokusem rozdělit mezi sebe Balkánské území¹².

Počátkem února 1945 je podepsána smlouva mezi EAM a nově utvořenou vládou Nikolaose Plastirase, kde jedním z bodů je ukončení válečného stavu v Řecku. V té době probíhá schůzka v Jaltě mezi představiteli tří velmocí W. Churchillem, D. Rooseveltem a J. V. Stalinem o rozdělení moci ve světě. Již po schůzce v Kremlu je Řecko neoficiálně pod mocí Velké Británie a částečně USA.

V jarních volbách roku 1946 v Řecku vítězí převážně monarchistické strany a EAM se voleb neúčastnila. Po volbách dochází k pronásledování lidí v opozici a vytváření profašistických spolků, které mají za úkol pronásledovat členy opozičního hnutí. V zemi sílí napětí a do vnitropolitických záležitostí se čím dál více vměšuje Velká Británie (na straně opozice) a USA (na straně vlády). Opozice reaguje formováním dalších partyzánských jednotek a dochází k dohodě a společnému postupu s NOF. NOF se stala součástí národního odboje (koncem roku 1946) a bojuje za svobodu řeckého a makedonského lidu. EAM je pod přímým řízením Komunistické strany Řecka (dále jen KSŘ). Podle Dorovského (1998) se obyvatelstvo makedonské/slavomakedonské národnostní menšiny přidává na stranu opozice. Hlavním důvodem byl několik století trvající krutý útlak a pronásledování, zákaz

¹² „W. Churchill během jednání na kus papíru sepisuje procentuální rozdělení mocenského vlivu a předává ho k odsouhlasení Stalinovi: Rumunsko – Rusko 90%, ostatní 10%, Řecko – Velká Británie 90% (po dohodě s USA), Rusko 10%, Bulharsko – Rusko 75%, ostatní 25%, Maďarsko 50/50%, Jugoslávie 50/50%. Stalin uchopil modrou tužku, udělal na papíru velkou „fajfku“ a vrátil papír. Všechno bylo vyřešeno dřív, než se usadili k jednacímu stolu“. (Dorovský 1998, s. 208-209).

vzdělávání v rodném jazyce i počítání jmen. NOF mělo této menšině zajistit poprvé v historii Řecka sociální, národnostní a politická práva v rámci budoucího demokratického Řecka.

Postupně sílí násilné útoky v zemi a přerůstají v občanskou válku. KSŘ byla přístupná dialogu s vládou a ukončení násilných útoků za předpokladu splnění několika podmínek: „Demokratizace veškerého života, odchod britských vojenských jednotek, očistění armády od profašistických a antidemokratických živlů a navázání přátelských styků se všemi spojenci“ (Dorovský 1998, s. 209). Vláda však na tyto podmínky odpověděla rozsáhlými operacemi proti partyzánskému odboji. V první etapě probíhajících bojů byl v převaze partyzánský odboj. Demokratická armáda Řecka (ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΚΟΣ ΣΤΡΑΤΟΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ, dále DSE¹³) vyhlásila 24. 12. 1947 „Prozatímní demokratickou vládu svobodného Řecka“ a bylo rozhodnuto zesílit boje proti vládním jednotkám (Otčenášek 1997, s. 33). „DSE v té době ovládala celé severní Řecko (vyjma měst) a měla své pozice i na Krétě, Euboji a Peloponésu“ (Otčenášek 1997, s. 33). Velkou podporu měla v okolních komunistických státech v čele s tehdejší SSSR. Během roku 1948 dochází k evakuaci dětí a žen z míst největších bojů do okolních spřátelených zemí. Postupné zabírání území a zvětšování komunistického vlivu v zemi by pravděpodobně pokračovalo, ale zásadním zvratem v tomto období byla roztržka mezi Titovou Jugoslávií a Stalinem (1948). Tito uzavřel hranice a ukončil veškeré dodávky zbraní a potravin povstalcům. Došlo ke zrušení vojenských základů na jugoslávském území a vyhnání uprchlíků do dalších socialistických zemí včetně Československa. V té době měla DSE vnitropolitické spory, které skončily rozkladem armády. Vládní vojska této situace využila a v létě 1949 byla zlikvidována poslední ohniska odporu. Tisíce povstalců prchají do okolních zemí, hlavně do Albánie. Oficiální ukončení válečného stavu je vyhlášeno 16. 10. 1949. Toto vítězství zasadilo velkou ránu sovětskému bloku v jeho rozpínavosti (Otčenášek 1997).

¹³ DSE vznikla na konci října 1946, v čele s Marcosem Vafiadisem, zastáncem tvrdé stalinovské linie (Otčenášek 1997, s. 33).

3.2 Etnografický původ migrujících Řeků

Po prohře opozičního hnutí v čele s KSŘ prchají ze země desetitisíce lidí nejen z řad aktivních účastníků bojů. Uprchlíky přijímají státy východního bloku a mezi nimi i ČSR. Emigranti pocházejí hlavně z oblastí nejvíce zasaženými boji. Byli to oblasti Florina a Katorie (příhraniční oblasti), Epiros, Thessálie a v menší míře Thrákie (Otčenášek 1997).

V některých případech emigrantů se místo útěku neshoduje s místem narození. Jak již bylo zmíněno v kapitole 3.1, že během řecko-tureckého konfliktu bylo přesunuto mnoho obyvatelstva z jedné země do druhé. V Řecku bylo nejvíce příchozích usídleno v severním Řecku – Thrákii, Makedonii a Thessálii. Podle Botu, Konečného (2005) byla skupina migrantů řecké národnosti vnitřně diferenciovaná podle místa původu a lze ji rozdělit do několika subetnických resp. regionálních nebo etnografických skupin:

- 1) Lazi, jindy též Kavkazi – pocházeli ze široké oblasti tureckého Karsu (severovýchodní Turecko), východní Anatolie a Gruzie;
- 2) Pondi (Ponhi) – jejich domovem byla už v 8. století př.n.l. města na pobřeží Černého moře (moře je v klasické řečtině pontos);
- 3) Konstantinopolité – Řekové původně usídleni v Istanbulu (řecky Konstantinopoli) a jeho okolí;
- 4) Turkofoni, též označováni jako Karamanides – etničtí Řekové z celého Turecka mluvící turecky;
- 5) Maloasijské Řekové – asi nejpočetnější skupina Řeků mimo Řecko, pocházející především z oblasti Smyrny (turecky Izmir) a jejího širokého okolí a pobřeží Egejského moře;
- 6) Makedonci – Řekové pocházející ze severořecké provincie Makedonia (česky Makedonie), nikoli tedy etničtí slovanští Makedonci;
- 7) Thrakioti – název této skupiny Řeků pochází ze starověkého indoevropského kmene Thráků, po nichž převzala jméno oblast – provincie Thrákie;
- 8) Epeirové – obdobně vznikla i provincie Jižní Epiros (severní část je v Albánii) a Řekové odtud pocházející; a
- 9) Thessalové – Řekové ze středověké provincie Thessalia.

Uherek, Hošková, Vindiš (2002) z jazykového hlediska emigranty z Řecka dělí do tří skupin:

- 1) řecky (různými dialekty) hovořící uprchlíci – nejpočetnější skupina;
- 2) makedonským dialektem (slovanský jazyk) hovořící utečenci;
- 3) aromunsky mluvící (románský jazyk, blízce příbuzný s rumunštinou) skupina emigrantů.

Pojem Makedonec a Makedonie je interpretován mnoha způsoby a z tohoto důvodu je zde velice stručně uvedeno, jak jsou tyto pojmy chápány v této práci. Problematikou makedonské otázky se zabývají např. Dorovský (1998, 2008), Hradečný (2000), Botu, Konečný (2005), Otčenášek (1997), Tsivos (2009). „Výraz Makedonie je užíván pro označení historického území, které je dnes rozděleno mezi Řeckem (asi 51 % rozlohy) a bývalou jugoslávskou republikou Makedonie – FYROM (39 %) a Bulharskem (9 %)“ (Tsivos 2009, s. 320). Slovanské obyvatelstvo severozápadního Řecka, které před druhou světovou válkou čítalo asi 160 tisíc obyvatel, bylo nazýváno Makedonci, resp. Slavomakedonci (Tsivos 2009). Právě z používání pojmu Makedonie jako oficiálního názvu státu pramení dlouholetý konflikt mezi Řeckem a obyvateli dnešního státu Makedonie.

3.3 Příchod

Během občanské války v Řecku dochází ke dvěma masovým útěkům obyvatelstva. Uprchlíci byli lidé různého jazykového (viz kapitola 3.2) a politického původu, kteří dobrovolně i pod nátlakem opustili svůj domov. Velkou skupinu tvořily i děti. Utečenci prchali zejména z míst nejvíce postižených bojem a to převážně z oblasti severního Řecka, egejské Makedonie a Thessálie. V první i druhé vlně přicházeli emigranti do Československa. Botu, Konečný (2005), Tsironis (2001), Hradečný (2000) uvádějí zhruba 12-13 tisíc emigrantů, z nichž bylo kolem 70 % Řeků a 30 % Makedonců/Slavomakedonců.

První vlna, neboli „Akce Řecké děti“, vznikla na přelomu let 1947 a 1948. Prozatímní demokratická vláda, působící převážně v severní části země, se obrátila na čelné představitele socialistických zemí s prosbou o přijetí dětí, které by jinak čekala smrt. Rozmísťováním řeckých dětí do zemí komunistického bloku se centrálně zabývala

řecká exilová instituce, tzv. Výbor pro pomoc dítěti (EVOP). „Vznikla v květnu 1948 se sídlem v Budapešti“ (Hradečný 2000, s. 26).

Podle rozkazu J. B. Tita se Jugoslávie ujala několika tisíců žen, dětí a starců (Dorovský 2008). Byli umístěni převážně do vesnice Bulkes¹⁴ (nachází se v bývalé autonomní oblasti Vojvodina), která po vysídlení Němců v roce 1945 zůstala prázdná. Po již zmíněném konfliktu mezi bývalou Jugoslávií a SSSR se Tito rozhodl vyhostit běžence z Řecka (potenciální odpůrci). Po dohodách s ČSR a ostatními socialistickými zeměmi došlo k jejich přesunu do Maďarska, Rumunska a Československa. Do Bulharska a Albánie mířily další proudy uprchlíků.

Autoři se v počtu transportovaných řeckých dětí do Československa značně rozcházejí. Tsironis (2001) uvádí, že celková emigrace čítala 23 695 dětí ve věku od 6 měsíců do 17 let do zemí: Jugoslávie 10 000, Maďarsko 3 000, Rumunsko 3 800, Bulharsko 2 660, Albánie 2000 a Československo 2 235 dětí. Podle Hradečného (2000) bylo k nám pomocí sedmi vlakových transportů dovezeno téměř 3 900 dětí. Botu, Konečný (2005) uvádí ve svém díle 2 515 transportovaných dětí. Rozpor v údajích o počtu dětí, které postupně přicházely do ČSR lze vysvětlit tím, z jakých archivů jednotliví autoři čerpali. Do prosince 1989 byly totiž některé archivy volně přístupné pouze prominentům.

První řecké děti přijely do Československa 23. 4. 1948. Cestovaly z Bulkesu přes Maďarsko do Parkánu (dnešní Štúrovo) na jižním Slovensku, kde byly děti dezinfikovány a dále pokračovaly do Mikulova. Československý červený kříž (dále Čsčk) ve spolupráci s nevládní organizací Československo-řecká společnost¹⁵ (dále ČŘS) zřídil v Mikulově karanténní (přijímací) stanici. Během několika týdnů přijelo celkem sedm transportů s řeckými dětmi (Botu, Konečný 2005). Podle Tsironise (2001) byly děti nemocné, hladové a mnoho z nich utrpělo šok z prožitých událostí. V tomto zařízení se jim dostala potřebná péče. Dále byly transportovány do ozdravného tábora ve Všebořicích u Ústí nad Labem. Po ukončení přechodného

¹⁴ Vesnici Bulkes dostávají k dispozici řeckí emigranti z ELASu. Jako řecký uprchlický tábor byl založen v květnu 1945. V roce 1946 dosahoval počet řeckých emigrantů přes 4 tisíce. Uprchlíci ve vesnici byli násilně drženi a izolováni. Komunita měla být samosprávná a soběstačná. Větší část obyvatel byla zaměstnána v zemědělství. Byla založena nemocnice, domov pro děti bez rodičů, kulturní zařízení (divadlo, kino, škola) a vojenská akademie, kde byli školeni důstojníci pro oddíly DSE. Činnost tiskárny ve vesnici měla význam pro celou řeckou levicovou emigraci. Vesnice měla vlastní vedení a represivní orgány, neplatily zde jugoslávské právní předpisy. Vesnice Bulkes byla experimentem, který měl vytvořit ideální obec podle komunistické ideologie (Sloboda 2002a).

¹⁵ založena roku 1946 v Praze. Cílem bylo pěstování vztahů řecko-českých. V letech 1948-1949 pečuje o řecké dětské uprchlíky (Botu, Konečný 2005, s. 514).

pobytu ve Všebořicích začalo umísťování dětí do jednotlivých dětských domovů. Toto přemísťování bylo doprovázeno problémy, jako například: zajišťování zdravotní péče, překonávání jazykových bariér mezi personálem a příchozími dětmi, atd. 46 okresů v ČSR (zahrnujících více jak 100 měst a vesnic), zřídilo a provozovalo domovy řeckých dětí (více Botu, Konečný 2005).

Po ukončení bojů v létě 1949 začíná tzv. druhá vlna, neboli „Akce dospělý“, jako hromadný útěk řady členů a přívrženců opozice. Mezi utečenci se nacházeli i lidé bez politického zařazení, jednalo se především o Slavomakedonce. Uprchlíci do Československa přijeli z Bulkesu (3,5 tisíce řeckých uprchlíků žádalo jugoslávskou vládu o možnost odchodu do Československa, kde již měli příslibený azyl) a z Albánie (téměř 8 tisíc utečenců, z nichž 4-5 tisíc žádalo o přijetí do ČSR). Další přijeli z Bulharska anebo přímo z Řecka. Podle odhadů Otčenáška (1997), Tsironise (2001), Botu, Konečného (2005), Dorovského (1998), Papadopulose (1999) bylo do roku 1950 přijato do naší země 12-14 tisíc emigrantů. Hradečný (2000) ve svém díle uvádí, že 15. prosince 1950 u nás pobývalo celkem 12 100 utečenců z Řecka. „Z nichž bylo přes 6 900 dospělých (něco přes 3 900 mužů a 3 000 žen) a téměř 5 200 dětí“ (Hradečný 2000, s. 43).

Evidence a jednotlivé transporty utečenců byly velmi narychlo připraveny a docházelo k rozdělování rodin, kdy nejbližší příbuzní skončili v jiných zemích, v lepším případě pouze v jiném městě. Opětovné sloučení rodin bylo velmi komplikované a docházelo pouze ke spojení nejbližší rodiny (rodiče a děti). Podle Otčenáška (1997) se mnohokrát rodiny nespojily vůbec.

3.4 Osidlování a zapojení do pracovního procesu

Po příjezdu řeckých uprchlíků směřují do přijímacího tábora v Mikulově a poté jsou rozmístěni po celé republice. Řecká komunistická strana, československé státní orgány a KSČ se snažily koncentrovat a izolovat co největší počet imigrantů, protože pobyt Řeků u nás byl považován za dočasný. Z tohoto důvodu bylo vládou určeno dosídlení především severní Moravy, kde byl nejcitelnější úbytek obyvatelstva. Jedním z důsledků druhé světové války v Československu bylo vyhoštění přibližně 2,8 milionů Němců, převážně z příhraničních oblastí. Vyhoštění probíhalo ve třech vlnách v letech 1945-1947. Řeckí migranti byli umístěni hlavně na venkově, do vyprázdněných

vesnic Krnovska, Jesenicka, Žamberska, a v menší míře i do měst, např. Prahy a Brna (Hradečný 2000). Měli zákaz stěhování a byla nastolena tzv. „politika izolace“ (Sloboda 2002).

Řekové umístění na venkov měli částečně výhodu oproti Řekům ve městech. Venkovské prostředí Jesenicka jim bylo blízké, neboť většina uprchlíků pocházela z hornatých oblastí země (provincie: Makedonia, Thrákia, Thessalia a Epeiros). Proces aklimatizace v novém prostředí, neboli fáze „kulturního šoku“, proběhla bez větších problémů.

Lidé dislokovaní do měst byli znevýhodněni umístěním do ubytoven. Teprve s rozvojem výstavby státních bytů se odstěhovali do „svého“. Největší koncentrace řeckých imigrantů v padesátých letech byla v Krnově a činila asi dva a půl tisíce obyvatel (Otčenášek 1997).

Od podzimu 1950 ustoupily exilové a státní orgány ČSR od politiky izolace. Ukázalo se totiž, že uprchlíci budou muset z mezinárodně politických důvodů zůstat v exilu. Řecká vláda Řekům v ČSR odňala řecké občanství pod záminkou, že slouží cizím zájmům a označila je za zrádce (Hradečný 2000).

„Péči o emigranty a kontrolu nad nimi převzaly od řeckých orgánů státní československé orgány a začala integrace imigrantů do většinové společnosti“ (Sloboda 2002, s. 237).

Po rozmístění Řeků v Československu byli všichni jedinci starší 15 let zapojeni do pracovního procesu. Většina žen a dívek získala zaměstnání v textilních továrnách jako řadové dělnice a také ve vznikajících zemědělských družstvech a státních statcích. Řekové, lokalizovaní do měst, byli převážně zaměstnáni jako dělníci ve strojírenském průmyslu, např. v podnicích Nová Huť, Třinecké železářny, Tatra Kopřivnice. Řekové, usídlení na venkově, měli možnost výběru práce ve městě, tj. v továrnách, nebo v zemědělských družstvech (Tzenatali 1996).

Pro zaměstnance v jednotlivých podnicích byly pořádány večerní kurzy, kde měli možnost získat vyšší kvalifikaci. Ze strany podniků bylo podporováno dálkové studium na středních školách a učilištích. Lidé, kteří byli zaměstnaní v zemědělských a lesních podnicích, však téměř neměli zájem o zvyšování kvalifikace a na stejných pracovních pozicích setrvali až do důchodu (Tzenatali 1996).

3.5 Jazykové rozdíly, školství a výchova

Jak již bylo zmíněno, uprchlíci pocházeli převážně z horských oblastí. Negramotnost v těchto regionech dosahovala vysokého procenta a vzdělávání zde bylo na špatné úrovni nejen kvůli občanské válce. Většina řeckých dětí v podstatě nezažila pravidelnou školní docházku a podle Dorovského (2008) byla více než polovina příchozích dětí negramotná. Do ČSR přijíždí spolu s dětmi i několik učitelů, což velmi ulehčilo situaci. Vyučovat se začalo bez větších problémů záhy po příjezdu řeckých dětí do naší země.

Výuka zpočátku byla dělena podle převažujícího etnika. Pokud byla v táboře většina dětí řeckého původu, vyučoval se jazyk řecký, český a ruský. V táborech s převahou dětí makedonského původu se kromě řečtiny, češtiny a ruštiny vyučovala také makedonština. Takto dělená výuka probíhala přibližně od podzimu 1948 do konce roku 1950. V této etapě byly děti ve věku od šesti do patnácti let zařazeny do těchto speciálně zřízených škol. Po této etapě se staly součástí československého vzdělávacího a výchovného systému.

Makedonské děti oproti řeckým měly výhodu při učení ruštiny i češtiny, které patří do indoevropské slovanské jazykové skupiny spolu s makedonštinou.

Z výzkumů (Botu, Konečný 2005, Otčenášek 1997) zvládly český jazyk nejlépe děti, poté střední, aktivní generace a nejhůře na tom byla generace seniorů, která se mnohdy ani pořádně česky nenaučila.

Dorovský (2008) uvádí, že na jaře 1951 převzalo ministerstvo školství, věd a umění ČSR veškerou výuku řeckých a makedonských dětí pod svou správu. Od září 1951 děti nastoupily do českých národních a středních škol. Vyučovalo se podle standardních učebních plánů a navíc byly zařazeny speciální hodiny výuky v mateřském jazyce. V první třídě byl český jazyk vyučován pouze 4 hodiny týdně a až od třetí třídy se učily společně s českými žáky. Na druhém stupni byla do osnov v rozsahu 4-8 hodin týdně zařazena řecká vlastivěda v mateřském jazyce s cílem upevnit a prohloubit jejich národní povědomí. Na středních školách probíhala výuka od začátku společně s českými studenty. Navíc byl vyučován mateřský jazyk v rozsahu 4 hodiny týdně a dále též zeměpis a dějepis Řecka. Řecký nebo makedonský učitel měl ve třídě v průměru až 55 dětí.

Všechny řecké děti u nás získaly základní vzdělání. Podle Otčenáška (1997), Botu, Konečného (2005), Dorovského (2008) to znamenalo velký úspěch,

protože v Řecku by tohoto výsledku s velkou pravděpodobností nedosáhly. Jak již bylo zmíněno, po absolvování povinné školní docházky byli chlapci převážně zaměstnáváni ve strojírenském a dívky v textilním průmyslu. Pouze malá část mládeže se dále vzdělávala na středních odborných učilištích, maturitních oborech a jedenáctiletých středních školách s možností vystudování vysoké školy.

Takto probíhal systém výuky asi do konce 50. let, poté byl sjednocen s řádným studiem v ČSR a děti byly zařazeny do normálních škol. V roce 1956 také končí výuka řečtiny a makedonštiny jako součásti řádného vzdělávání. Výuka jejich rodného jazyka a reálií nekončí, ale stává se dobrovolnou mimoškolní aktivitou a vznikají tzv. „řecké školy“, např. v Praze je výuka jazyka ze začátku pouze pro děti z řeckých rodin, později jsou kurzy otevřeny i pro dospělé (Botu, Konečný 2005). Výuka řeckého jazyka je pod záštitou Asociace řeckých obcí a probíhá dodnes.

Výzkum Otčenáška (1997) potvrzuje, že dobrou znalostí rodného jazyka (řečtiny a makedonštiny) disponuje pouze nejstarší generace, tj. generace lidí narozených v Řecku. Obecně lze říci, že u mladší generace klesá znalost řeckého jazyka (více kapitola 6).

Současnou řeckou menšinu lze rozdělit do čtyř skupin podle jazykových dovedností. Roztřídění provedl Sloboda (2002) a vycházel z klasifikace Otčenáška (1997), Dorovského (1998) a vlastního kvalitativního výzkumu.

1. Nově příchozí Řekové v 90. letech a nejstarší pováleční imigranti, kteří se narodili v Řecku a prožili tam své rané dětství. Početně jsou mezi Řeky druhou nejsilnější skupinou. Řecky mluví velmi dobře, naopak někteří z nich mají problémy s komunikací v češtině;
2. Imigranti a jejich potomci, kteří se narodili přibližně v době emigrace a do počátku 60. let. Děti vyrůstající v dětských domovech nebo řeckých komunitách v 50. a 60. letech. Početně jsou nejsilnější skupinou a tvoří jádro řecké menšiny. Oba dva jazyky ovládají velmi dobře, chodili do českých škol;
3. Potomci přistěhovalců, narození od druhé poloviny 60. do poloviny 70. let. Početně jsou druhou nejslabší skupinou. Chodili do českých škol a český jazyk mají na velmi dobré úrovni. Znalost řečtiny závisí na původu rodiny, zdali je rodina homogenní nebo heterogenní; a
4. Nejmladší potomci imigrantů, narození od 80. let do současnosti, jsou početně nejslabší skupinou. Česky mluví velmi dobře, navštěvovali

nebo navštěvují české školy. Kompetence v řečtině mají individuální charakter, závisí na typu rodiny a míře kontaktu s řeckým prostředím.

3.6 Návrat do Řecka a řecko-české vztahy

Po druhé světové válce v roce 1946 bylo v Praze otevřeno Řecké velvyslanectví a André Papas byl jmenován jako chargé d'affaires. Oficiální mezistátní vztahy nebyly na dobré úrovni. I přesto je však v létě 1947 podepsána mezi oběma zeměmi obchodní a platební dohoda, která nikdy nebyla ze strany ČSR schválena. Byla však mlčky oběma smluvními stranami plněna (Otčenášek 1997). V únoru 1948 jsou vztahy zcela zmrazeny a ČSR v čele s KSČ se přidává na stranu opozice.

S postupem času se částečně obnovily oficiální vztahy a České velvyslanectví v Aténách bylo otevřeno až v roce 1954. Obchodní dohody byly minimální.

V polovině šedesátých let došlo k uzavření několika významných hospodářských smluv a řecko-české vztahy se zlepšily. Na jaře 1967 došlo k vojenskému převratu v Řecku a nastalo další citelné ochlazení vztahů. Formálně fungovaly pouze hospodářské dohody. K dalšímu oživení vzájemných kontaktů vedlo znovunastolení demokratické vlády v Řecku v roce 1974. Ve volbách 1981 zvítězilo levicové uskupení PASOK¹⁶ a tím došlo k dalšímu „utužení“ vztahů. O 4 roky později, v roce 1985, byly uzavřeny dohody mezi Aténami a Prahou o vypořádání nároků důchodového zabezpečení spojené s návratem Řeků do vlasti. Po pádu východního bloku byla v roce 1991 podepsána dohoda o bezvízovém styku mezi oběma zeměmi a v roce 1994 dohoda o uznání smluv uzavřených v bývalém Československu (MZV 2010).

Řecko-česká spolupráce v oblasti kultury a vzdělávání byla zahájena v roce 1976 a pokračuje do dnešních dnů. Cílem je podporovat spolupráci obou zemí ve vzdělání a vědě formou výměnných pobytů studentů a vědců. Nejnovější úprava bilaterální spolupráce je z března 2006 (MZV 2010).

Původní dohoda o turistické spolupráci z roku 1980 mezi EOT¹⁷ a Československem byla nahrazena smlouvou o spolupráci v oblasti cestovního ruchu z listopadu 2006. Dosud ovšem nevstoupila v platnost (MZV 2010).

¹⁶ Panhelénské socialistické hnutí je politickou stranou levého středu. Prvním předsedou strany byl Andreas Papandreu (Hradečný 2000).

¹⁷EOT - Elliniko organismos tourismou (Řecká národní organizace cestovního ruchu) je veřejný subjekt pod dohledem řeckého ministerstva kultury a cestovního ruchu. Organizace působí od roku 1927 (EOT 2010).

V roce 2004 vstupem České republiky do Evropské unie a následně v roce 2007 vstupem do Schengenského prostoru je situace (vstup a pobyt na území členských států EU) značně ulehčena pro občany EU, resp. Řeky (více kapitola 4.1).

Odchod řeckého etnika lze např. podle Otčenáška (1997) rozdělit do tří hlavních vln tj. období 50. až 60. let; 70. až 80. léta a poslední vlnou, která má masovější charakter, jsou 90. léta.

První návraty zpět do vlasti se uskutečnily již v roce 1953. V Řecku nebyly příhodné podmínky pro návrat a této možnosti využilo pouze minimum lidí. Řekové měli mnoho problémů s vyřizováním formalit a to hlavně ze strany Československa (více Otčenášek 1997).

S postupným zlepšováním politických podmínek v Řecku v šedesátých letech, docházelo k častějším návratům. V polovině šedesátých let byla intenzita návratů největší. Stále však přetrvávají problémy s vyřizováním dokumentů. Řekové naráželi na československou byrokracii a neochotu úředníků. Vrátit zpět se mohla jen část žadatelů, tedy pouze ti, kteří nebyli řeckou vládou zbaveni občanství.

Na jaře roku 1967 došlo v Řecku k vojenskému převratu, který byl silně pravicově orientovaný. Tím byla repatriace Řeků znemožněna. Část Řeků měla po návratu do Řecka problémy s nastoleným režimem a někteří z nich byli dokonce po svém návratu uvězněni. Tento rok lze označit za konec první vlny reemigrace z Československa.

Po převratu v roce 1967 došlo ke zmaření šancí a výhledů na nový život v Řecku pro mnoho migrantů. V důsledku zpráv o vývoji politické situace v Řecku narůstal zájem o přijetí československého občanství (Otčenášek 1997). Vojenský režim ale u moci dlouho nevydržel a diktatura padla v roce 1974. O rok později byly již návraty do Řecka intenzivní. Návratům do Řecka velmi napomohla výhra PASOKU v parlamentních volbách v roce 1981. Ještě v témže roce byl přijat zákon o repatriaci Řeků, což jim usnadnilo návraty. Pro bezproblémové zapojení reemigrantů do každodenního života byly v Řecku pro příchozí vytvářeny vhodné podmínky, spočívající ve výstavbě bytů, pomoci při zapojení na trhu práce, atd. Podle Otčenáška (1997) a Botu, Konečného (2005) byl nejmasovější odchod Řeků počátkem osmdesátých let a podle jejich odhadů odešlo z Československa asi dva a půl tisíce Řeků.

Poslední masová vlna návratu do Řecka byla spojena s politickým vývojem v Československu. Návrat k demokracii v důsledku sametové revoluce výrazně zasáhl

do života řecké menšiny, která již nebyla početně výrazná. Podle Otčenáška (1997) bylo nejvíce navrátilců z řad mladých lidí, kteří měli idealistické představy o „jednodušším“ životě v kapitalistické řecké společnosti. V současnosti je počet návratů do Řecka minimální, neboť kdo se chtěl vrátit, učinil tak již dříve.

Po třech velkých hromadných vlnách reemigrace Řeků se při sčítání lidu v roce 1991 přihlásilo k řecké národnosti 3 379 obyvatel na našem území, což je přibližně třetina původně příchozích uprchlíků. Podle nejnovějšího sčítání lidu v roce 2001 se k řecké národnosti přihlásilo 3 219 lidí, což je o něco méně než při sčítání v roce 1991. Z toho lze usoudit, že reemigrace v podstatné míře již proběhla a nepředpokládá se další větší vlna odchodů. Můžeme konstatovat, že řecká menšina je početně stabilizována (více kapitola 4).

4 ŘEKOVÉ V ČESKÉ REPUBLICE

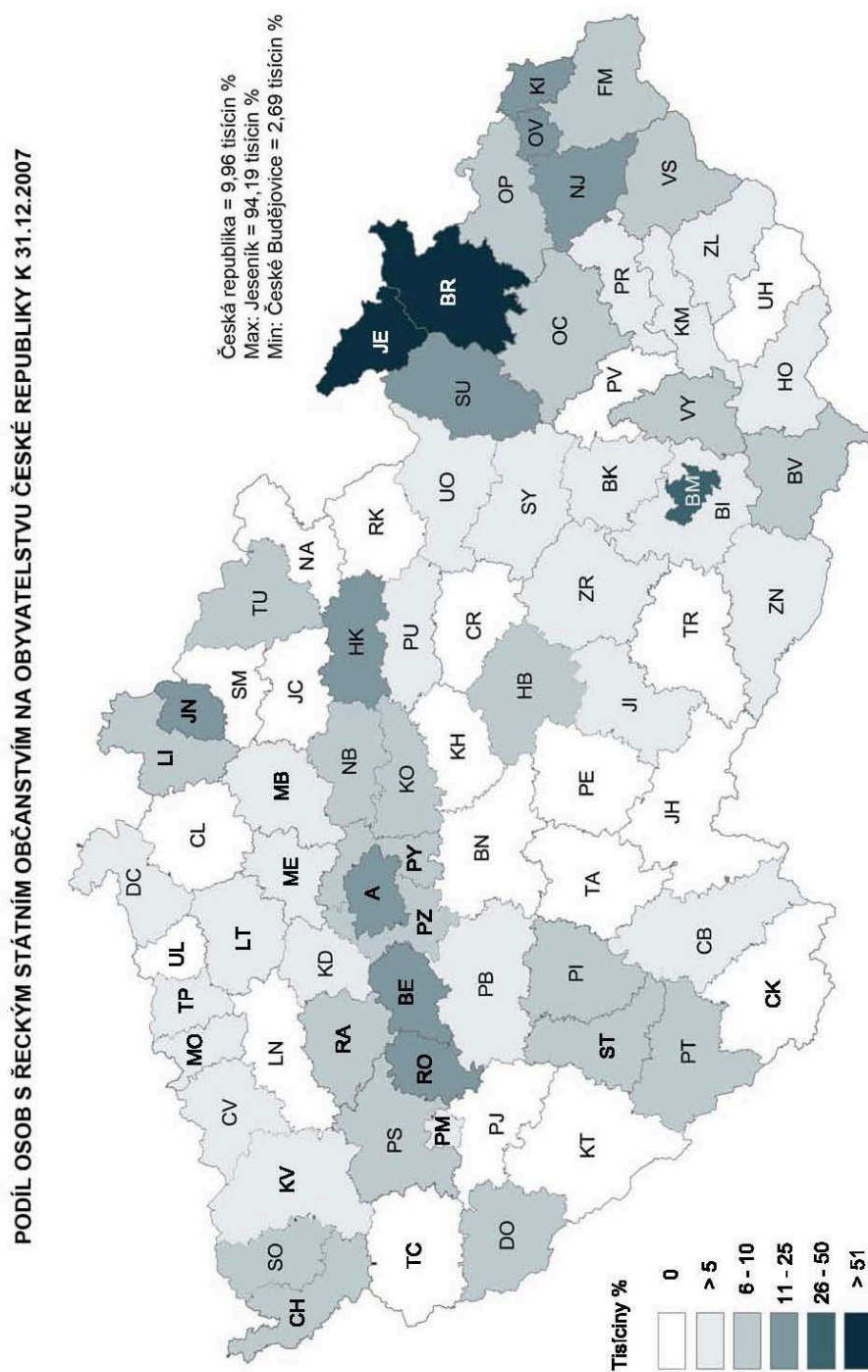
Dnes již tvoří Řekové na našem území zanedbatelnou část v porovnání s počtem původně příchozích v 50. letech. „Jsou poměrně specifickou etnickou skupinou v ČR, odlišující se od řady jiných etnických komunit například skutečností, že přišli hromadně, v poměrně krátkém časovém období a na základě řízené imigrace vytvořili lokálně stabilizované a provázané skupiny“ (Němcová 2005, s. 335).

Většina příslušníků řecké menšiny si i nadále zachovává své národní povědomí, ale je již v plné míře integrována do společnosti. V současnosti mají Řekové oproti předešlým šedesáti letům aktivní roli v hospodářském, společenském i kulturním životě. Řekové jsou rozptýleni po celém našem území. Nejvíce jich žije v Moravskoslezském kraji a to zejména v Krnově, Ostravě, Šumperku, Jeseníku, Třinci, Karvině, Bohumíně, Havířově, Vrbně pod Pradědem, Albrechticích, Osoblaze, Dívčích Hradech. V Olomouckém kraji jsou soustředěni v Olomouci, Jindřichově, Zlatých Horách a v Jihomoravském kraji jsou převážně v Brně, Znojmu a v Mikulově. V neposlední řadě se nacházejí v Praze. Osamocené rodiny jsou i na jiných místech, jako např. v Jablonci nad Nisou, Liberci, Hradci Králové, Jihlavě, Vyškově, Strážnici (viz obr. 2). Porovnáním lokalizace řecké menšiny s celkovým rozložením cizinců na našem území (viz obr. 2, obr. 3) je patrný převládající východo-západní gradient rozložení Řeků u nás a západo-východní gradient převládající u cizinců celkově. Z toho vyplývá, že řecká menšina je i dnes převážně lokalizovaná do míst původního osídlení a dále v Brně a Praze. Zdůvodnění lze nalézt v bytových, ekonomických a sociálních podmínkách.

Jsou velmi dobře organizováni a pravidelně se setkávají, zvláště na folklórních a zábavních akcích, které pořádají po celou dobu svého pobytu u nás. Dnes zde působí třináct řeckých obcí, sdružujících se v Asociaci řeckých obcí (AŘO) (viz kapitola 4.3).

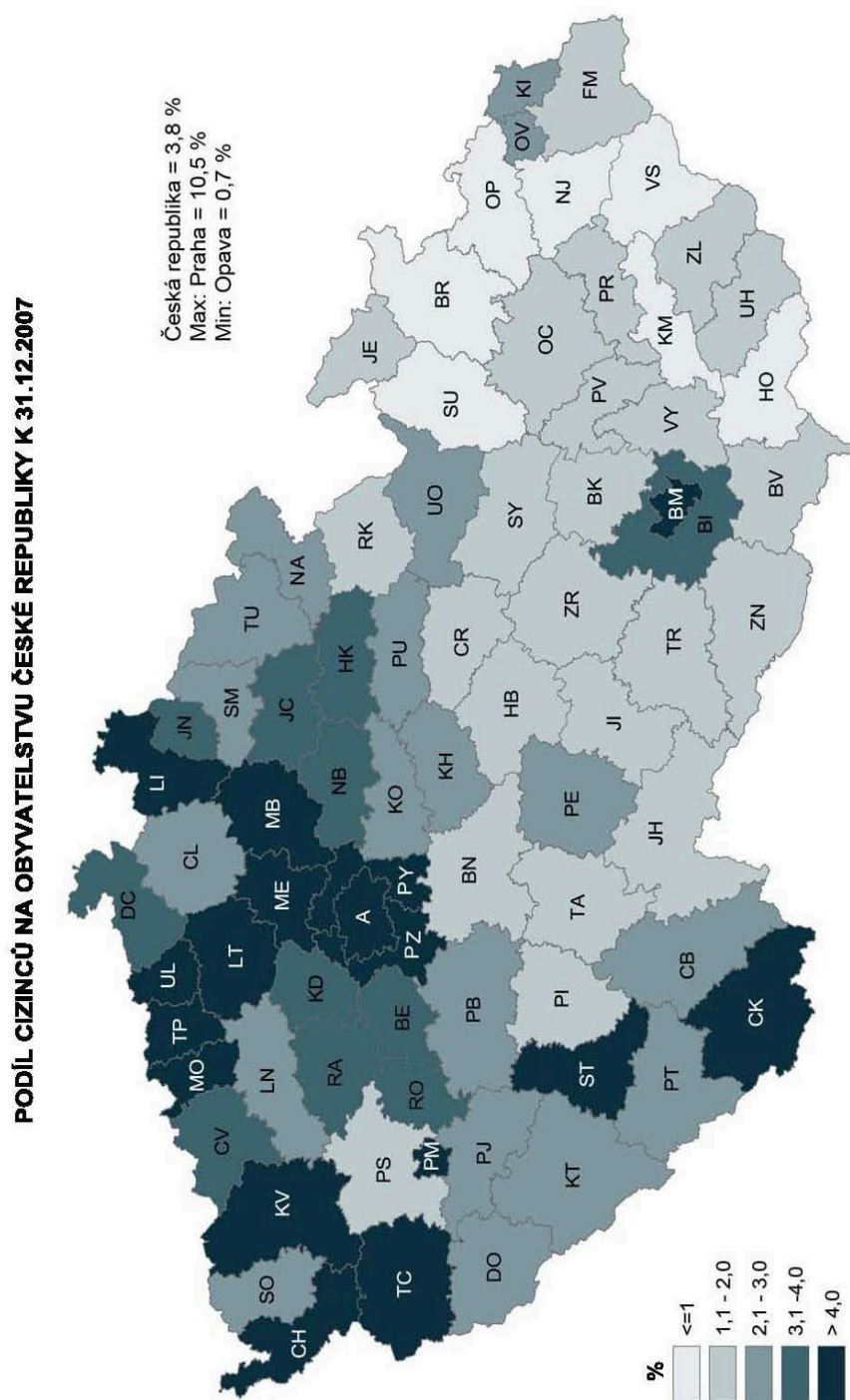
Řekové si udržují po celou dobu silné etnické vědomí a kladný vztah k Řecku, který je předáván z generace na generaci. Základní komponenty etnicity českých Řeků tvoří vědomí původu a společný emigrantský osud, tradiční řecká kuchyně, řecký tanec a jazyk předků. „Řečtina v roli významného konstituenta etnicity funguje bez ohledu na stav jejich jazykové kompetence v tomto jazyku“ (Sloboda 2002, s. 239).

Obr. 2: Podíl osob s řeckým státním občanstvím na obyvatelstvu České republiky k 31. 12. 2007

Zdroj: ČSÚ 2008, vlastní zpracování

Obr. 3: Podíl cizinců na obyvatelstvu České republiky k 31. 12. 2007

Zdroj: ČSÚ 2008

4.1 Právní vymezení pobytu Řeků na našem území

Obecně je vstup, pobyt a vycestování z území České republiky v kompetenci Policie ČR, Ministerstva vnitra ČR a Ministerstva zahraničních věcí ČR. Cizinec smí na území ČR pobývat dlouhodobě, přechodně nebo trvale.

„Na občany jednotlivých členských států Evropské unie se v rámci Evropské unie vztahuje právo volného pohybu osob a z uvedeného důvodu není pobyt těchto občanů na území ČR podmíněn vydáním jakéhokoli povolení k pobytu“ (Policie ČR 2010a).

Vstupem ČR do EU (1.5.2004) mohou občané EU, resp. Řekové vstupovat a pobývat na území ČR bez zvláštního omezení a to pouze na základě platného osobního dokladu (Policie ČR 2010a).

Občané jiných členských států EU, tedy i Řekové, nepotřebují k pobytu na území ČR povolení k pobytu. Pokud ale občané EU budou pobývat na území ČR po dobu delší než 90 dní, např. z důvodů výkonu zaměstnání, podnikání, studia či jiné činnosti, jsou oprávněni (nikoliv povinni) požádat o vydání potvrzení o *přechodném pobytu* (Policie ČR 2010a). „Vydání uvedeného potvrzení však není podmínkou pro pobyt na území ČR“ (Policie ČR 2010a). Pobyt v ČR v rámci tohoto povolení se započítává do doby rozhodné pro žádost o povolení k trvalému pobytu (ČSÚ 2006).

Povolení k *trvalému pobytu* na území ČR jsou občanům jiných členských států EU vydávána podle zákona č. 326/1999 o pobytu cizinců na území ČR s platnou úpravou od 1.1.2009 (Portál veřejné správy ČR 2010). Vydání uvedeného povolení občanům EU je na jejich žádost při splnění těchto podmínek:

- „po pěti letech jejich nepřetržitého přechodného pobytu na území ČR;
- jestliže v době skončení zaměstnání, podnikání nebo jiné výdělečné činnosti dosáhli věku stanoveného pro vznik nároku na starobní důchod nebo pro vznik nároku na starobní důchod před dosažením důchodového věku a o tento důchod přiznávaný před dosažením důchodového věku požádali, pokud tuto činnost vykonávali na území posledních 12 měsíců před podáním žádosti o povolení k trvalému pobytu a nepřetržitě na území pobývali po dobu nejméně 3 let;
- jestliže skončili zaměstnání, podnikání nebo jinou výdělečnou činnost z důvodu vzniku plné invalidity a pobývali na území nepřetržitě po dobu nejméně 2 let; podmínka doby nepřetržitého pobytu na území neplatí, pokud občanům Evropské unie vznikl nárok na plný invalidní důchod z důvodu pracovního úrazu nebo nemoci z povolání;

- jestliže jsou zaměstnání, podnikají nebo provozují jinou výdělečnou činnost na území jiného členského státu Evropské unie a zpravidla se každý den nebo alespoň jednou týdně vrací na území, pokud na území dříve nepřetržitě pobývali a současně zde byli zaměstnání, podnikali nebo provozovali jinou výdělečnou činnost po dobu nejméně 3 let; anebo
- jde-li o občany Evropské unie mladších 18 let, kteří byli svěřeni do náhradní výchovy rozhodnutím příslušného orgánu“ (Policie ČR 2010b).

4.2 Demografické a ekonomické charakteristiky Řeků

Dnes na našem území žije méně než třetina Řeků z původně příchozích 13 tisíc, což je 0,03 % z celkového počtu obyvatel České republiky (ČSÚ 2003). Jednotlivé řecké obce se systematicky snaží zjišťovat počty příslušníků menšiny na našem území a neoficiálně odhadují 5 až 7 tisíc Řeků v České republice.

4.2.1 Vývoj a struktura řeckého obyvatelstva

Při sčítání obyvatelstva v roce 1991 jsou poprvé statistická data za řeckou menšinu publikována samostatně. Od příchodu Řeků na naše území byly údaje za menšinu zahrnuty do skupiny „ostatní“. Z těchto údajů lze velice těžko zhodnotit vývoj počtu Řeků u nás. Například Otčenášek (1997) se ve své práci pokusil z dostupných dat¹⁸ vydedukovat pohyby řeckého obyvatelstva (přistěhovalí a vystěhovalí) od roku 1948 do 1992 na našem území (ČSR/ČSSR a ČSFR). Bohužel i tento zdroj je neúplný a za některá léta (např. 1967-1987) nebyla data publikována, anebo jsou data souhrnným údajem za několik let, např. 1951-1955 je počet vystěhovalých 547 Řeků. Z dostupných publikací a ze statistických ročenek vydávaných ČSSÚ nelze demonstrovat vývoj a změnu počtu obyvatel, vzdělanost, zaměstnanost, dojížděku a další statistické charakteristiky, které mohly nastínit vývoj Řeků na různých úrovních, např. v okresech popř. v krajích na našem území. Dostupná data lze interpretovat:

¹⁸ Data jsou získána částečně se Statistických ročenek za každý rok vydávaných ČSSÚ (ČSÚ) a dále z jednotlivých publikací např. A. Botu (1977), E. Jakovenko, Řecké děti, ed. Dokumenty míru, 1949 Praha.

od příchodu menšiny mezi léty 1948-1950 převládá vystěhování nad přistěhováním (více Otčenášek 1997).

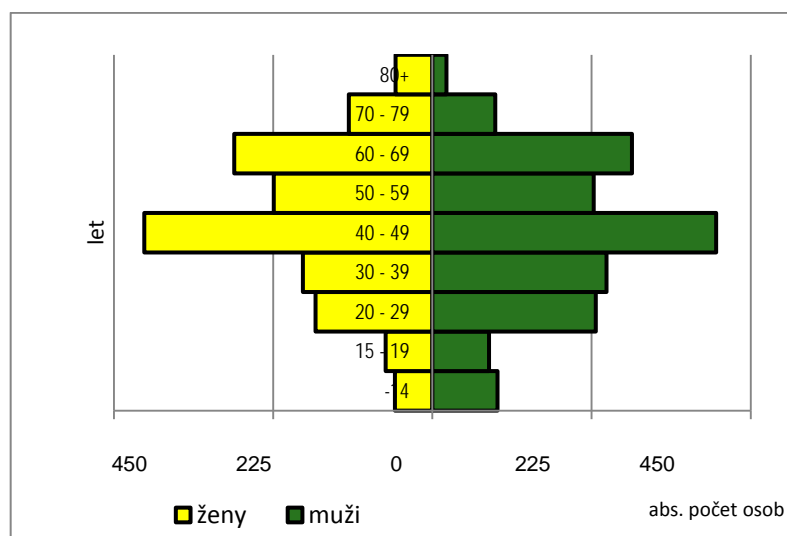
V roce 1991 se při sčítání přihlásilo k řecké národnosti 3 379 obyvatel a v roce 2001 byl počet 3 219, z čehož vyplývá mírný pokles, kdy menšina dosáhla 95,3% počtu z roku 1991 (ČSÚ 2003).

Jak je patrné z obr. 2 (s. 45) a obr. 4 (s. 69), rozmístění menšiny v České republice stále částečně koresponduje s původním rozložením. Nejvíce řeckého obyvatelstva se nachází na Moravě a obzvláště v severní části. Patrný je příliv do hlavního města. Podle údajů z roku 1991 byl počet občanů řecké národnosti žijících v Praze 268 osob, což je k roku 2001 více než 71 % nárůst (458 občanů řecké národnosti) (SLBD 1992, SLBD 2003). Tento růst se vysvětluje na základě změny politického uspořádání a tím způsobenou vnitřní migraci do hlavního města Prahy jako lákadla k dosažení vyššího ekonomického ohodnocení, zvýšení životní úrovně a novou imigrací z Řecka. Podle neoficiálních zdrojů z Řecké obce se v Praze počet Řeků blíží k tisíci.

Struktura obyvatelstva podle pohlaví a věku patří mezi základní demografické charakteristiky obyvatelstva. Představuje základ budoucího demografického vývoje.

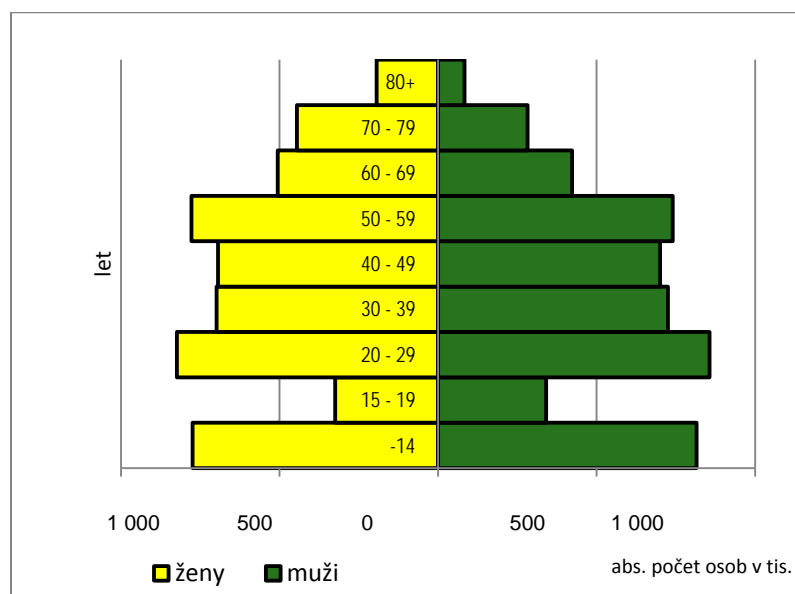
Obyvatelstvo řecké národnosti dlouhodobě stárne a v porovnání s obyvatelstvem české národnosti je tento negativní trend mnohem výraznější. Ve věkové struktuře řeckého etnika jsou více zastoupeny vyšší věkové skupiny a podíl dětské složky je stále nižší, viz graf 1, 2 a 3 v porovnání se strukturou obyvatelstva české národnosti.

Graf 1: Obyvatelstvo řecké národnosti podle pohlaví a věku v roce 2001 v ČR

Zdroj: SLDB 2003

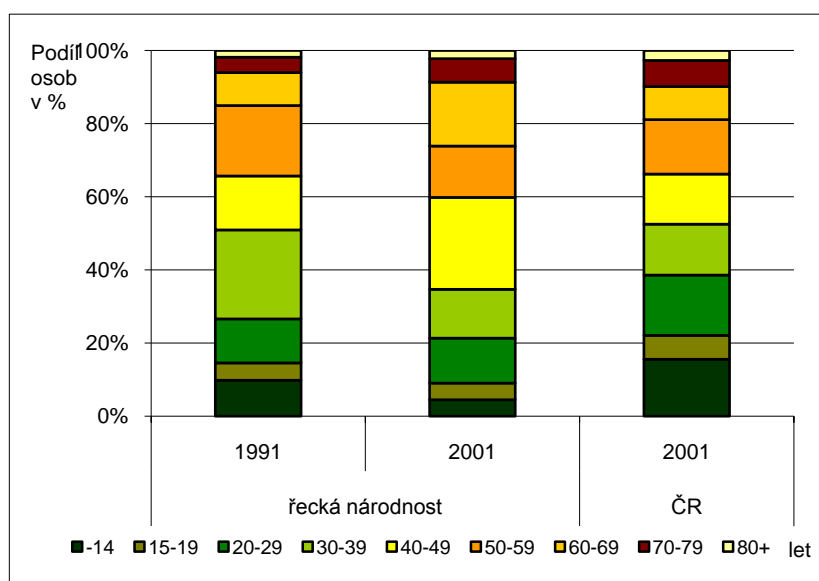
Graf 2: Obyvatelstvo české národnosti podle pohlaví a věku v roce 2001 v ČR

Zdroj: SLDB 2003

Za deset let mezi dvěma sčítáními se snížil podíl dětské složky řeckého obyvatelstva do 14 let více než o polovinu. V roce 2001 tvořily řecké děti do čtrnácti let méně než 5 % z celkového počtu obyvatel řecké národnosti. Celorepublikový průměr byl pro stejnou věkovou skupinu 16 %. Jak již bylo zmíněno, menšina je ve velmi pokročilém věku (viz graf 3) a do budoucnosti z toho vyplývá, že její jádro vymře během dvaceti až třiceti let, pokud nebude oživeno dalším přílivem řeckých imigrantů.

Graf 3: Struktura obyvatelstva řecké národnosti v letech 1991 a 2001 v porovnání s obyvatelstvem ČR 2001 v České republice

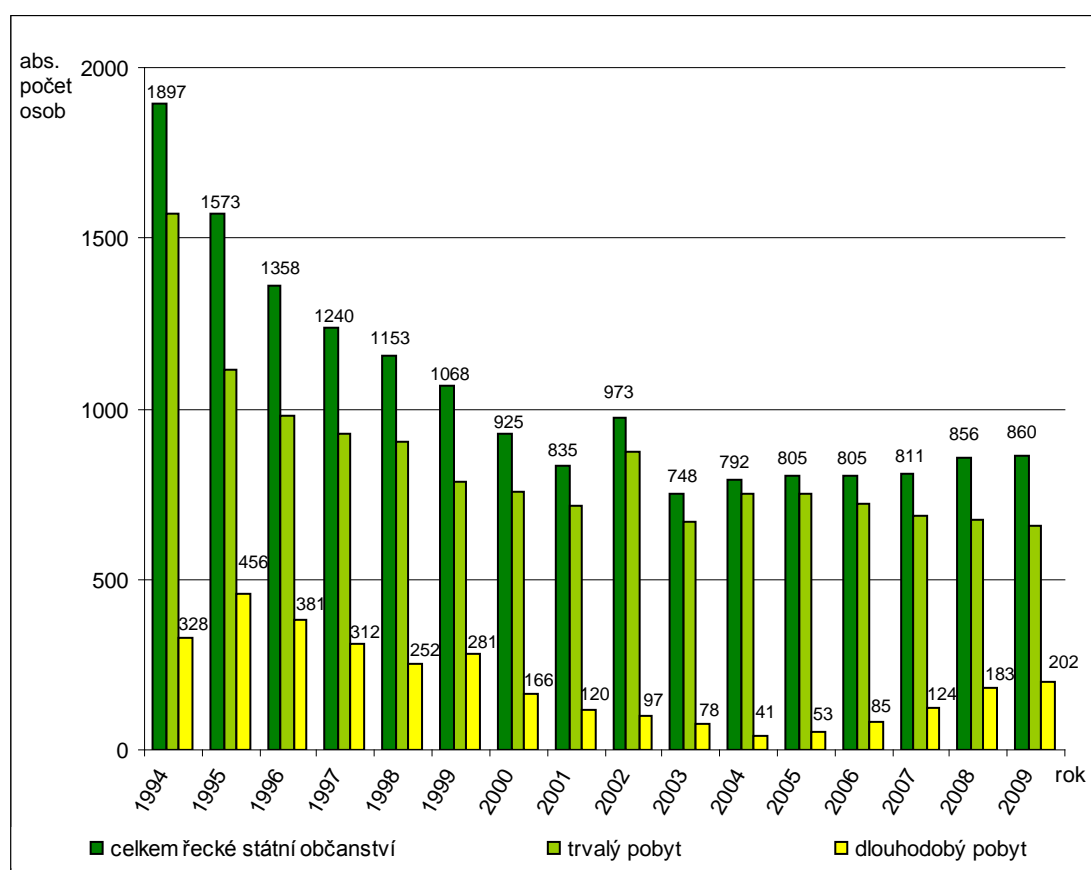

Zdroj: SLDB 1992, SLDB 2003

Poměr počtu mužů a žen řecké národnosti se liší od úhrnu za celou Českou republiku, kde na 100 mužů připadá v průměru 105 žen. V absolutním počtu mužů a žen je více mužů a tudíž na 100 řeckých žen připadá 108 mužů. Mezi lety 1991 a 2001 došlo k 6,5% nárůstu mužů řecké národnosti.

Řeckou populaci na území České republiky lze rozdělit podle druhu pobytu a státního občanství. Podle nejnovějších údajů z roku 2009 žilo na našem území 860 Řeků s řeckým státním občanstvím, z nich 658 mělo trvalý a 202 dlouhodobý pobyt. Dlouhodobým trendem ve sledovaném období 1994 – 2009 je pokles počtu Řeků s řeckým státním občanstvím z 1897 na 860 obyvatel, tj. 55% úbytek, více graf 4.

Graf 4: Vývoj řecké populace podle typu pobytu v ČR v letech 1994 až 2009

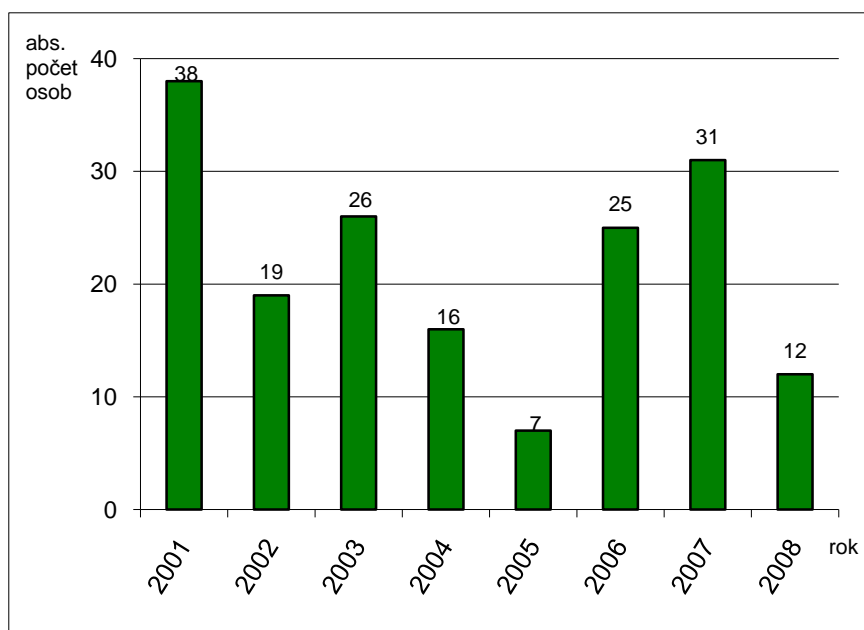
Zdroj: ČSÚ 2010a

U Řeků s řeckým státním občanstvím převládá trvalý pobyt nad dlouhodobým, jak je patrné z grafu č. 4. Pravděpodobně je to způsobeno délkou doby pobytu a změnou z dlouhodobého pobytu na trvalý.

Povolení k dlouhodobému pobytu preferují Řekové z důvodu výkonu zaměstnání a to buď jako zaměstnanci místních firem na základě pracovní smlouvy, nebo provozují

pracovní činnost z titulu živnostenského oprávnění, případně jsou tyto osoby registrovány v obchodním rejstříku. Zvláštní kategorii tvoří studenti s časově vymezenou délkou pobytu. Z dlouhodobého hlediska převažují muži nad ženami a převážně se jedná o osoby v produktivním věku, např. v roce 2008 byl absolutní počet řeckého obyvatelstva se statutem cizince s dlouhodobým pobytem 856 osob, z toho 258 žen, tj. 30 % z celkového počtu.

Graf 5 : České státní občanství získané Řeky v období 2001 až 2008 v ČR

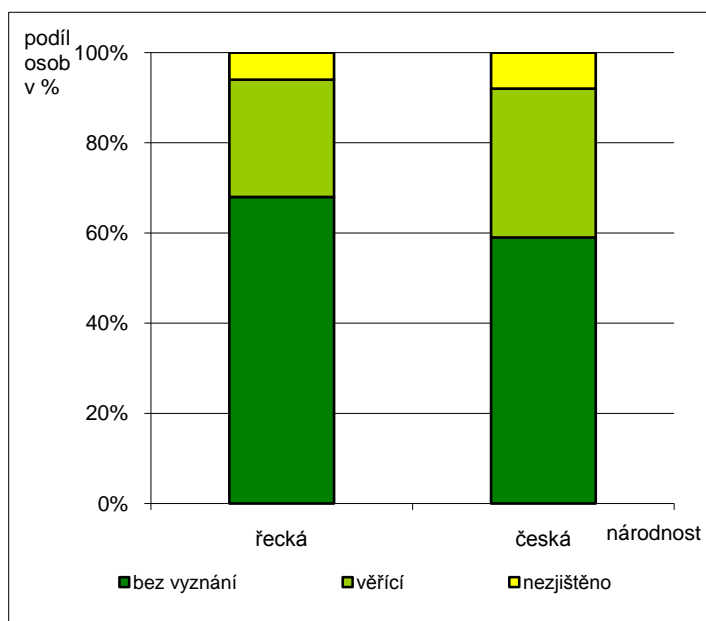

Zdroj: ČSÚ 2009

Jak je patrné z grafu 5 nelze jednoznačně zhodnotit důvod zájmu o České státní občanství ve sledovaném období. Z dostupné literatury není patrné, jaká skupina řeckého obyvatelstva žádá o udělení českého státního občanství, zda jsou to například Řekové, kteří se zde usadili díky českému partnerovi, atd..

Náboženské vyznání je specifickou charakteristikou jednotlivých národností a menšin. Čeští Řekové jsou podle údajů z roku 2001 jednou z národnostních menšin, která uvedla, že je ve větší míře bez vyznání a početně převyšují věřící Řeky hlásící se převážně k pravoslavné církvi, viz graf 6. Příčinou velkého procenta nevěřících je někdejší komunistické smýšlení etnika, které odmítalo jakékoli náboženské přesvědčení.

Graf 6: Obyvatelstvo podle národnosti a náboženského vyznání v ČR v roce 2001

Zdroj: ČSÚ 2003

4.2.2 Vzdělání

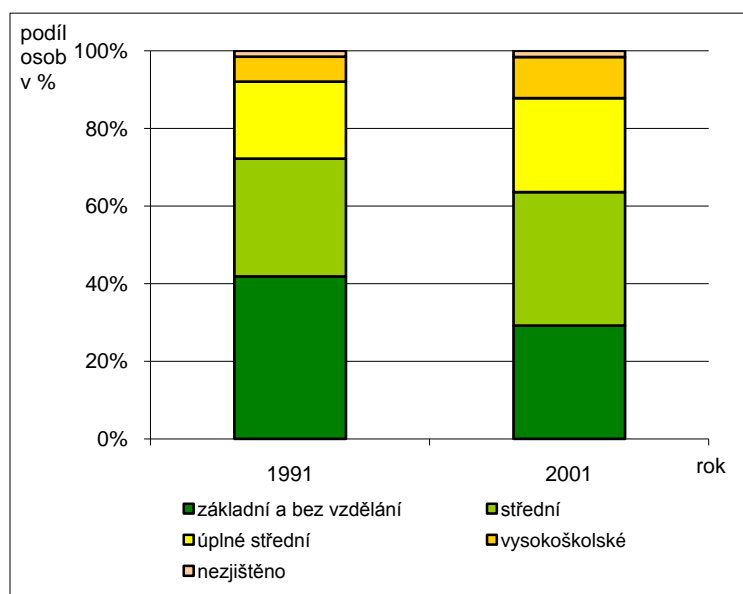
Podle výsledků sčítání 1991 a 2001 je u řecké menšiny patrné rapidní snižování počtu obyvatel se základním, nedokončeným vzděláním a bez vzdělání. Tento trend je možné vysvětlit postupným vymíráním první generace příchodých Řeků. Ti buď vůbec neprošli školským systémem, anebo po dokončení základní školy nastoupili do pracovního procesu. Nejčastěji jako zemědělci na venkově nebo jako továrrenští dělníci ve městech, převážně na severní Moravě.

Celkově u řeckého obyvatelstva v ČR dochází k trvalému trendu zlepšování vzdělanostní struktury. Srovnáním let 1991 a 2001 je patrný nárůst Řeků s dokončeným vysokoškolským vzděláním. Porovnáním podílu vysokoškolsky vzdělaného řeckého obyvatelstva s průměrnou hodnotou za Českou republiku (7,5 %), docházíme k informaci, že Řekové dosahují vyšších hodnot (9,2 %) (SLBD 2003).

Charakteristickým rysem nejen pro řeckou menšinu je, že se zvyšujícím se věkem klesá úroveň vzdělanosti a s narůstajícím počtem osob ve vyšším věku je méně příznivá vzdělanostní struktura, viz graf 7. U řecké menšiny to bylo způsobeno hlavně tím, že do bývalého ČSR přicházeli z válečného Řecka a ani před válkou nebyla úroveň školství v Řecku na vysoké úrovni. Dále lze tento jev vysvětlit skutečností, že po příchodu do bývalé ČSR byly řecké děti velmi rychle zapojeny do povinné školní

docházky, po dokončení nastupovaly do pracovního procesu a nemnoho z nich pokračovalo dále ve studiu (viz kap. 3.5).

Graf 7: Vzdělanostní struktura osob řecké národnosti v ČR podle nejvyššího ukončeného vzdělání v letech 1991 a 2001

Zdroj: SLDB 1992, SLDB 2003

Od roku 1996 můžeme v určitých letech pozorovat nárůst příchozích Řeků a jsou to zejména mladí lidé migrující za vysokoškolským studiem, viz tabulka 2 a 3.

Tab. 2: Vývoj počtu studentů s řeckým státním občanstvím na českých vysokých školách od akademického roku 1997/1998 do 2006/2007

rok	1996/1997	1997/1998	1998/1999	1999/2000	2000/2001	2001/2002	2002/2003	2003/2004	2004/2005	2005/2006	2006/2007
počet studujících	694	663	658	541	426	297	193	133	109	116	140

Zdroj: ČSÚ 2007, 2006

Tab. 3: Vývoj počtu studentů s řeckým státním občanstvím na českých vysokých školách od roku 2003 do 2008

rok	2003	2004	2005	2006	2007	2008
počet studujících	132	99	112	133	156	230

Zdroj: ČSÚ 2009

Tabulky 2 a 3 se liší počtem studujících Řeků na českých vysokých školách. Pravděpodobně je to způsobeno tím, že v tabulce 2 je počítáno s akademickým školním rokem a v tabulce 3 je počítán kalendářní rok.

Největší nárůst byl na konci 90. let, konkrétně mezi léty 1996 – 1999 a poté nastává rapidní pokles. Pozoruhodný je tento enormní nárůst, kdy řečtí studenti v tomto období představují druhou nejpočetnější menšinu po Slovácích, studujících na českých vysokých školách. V posledních letech je přibližně 3krát méně řeckých studentů na vysokých školách ve srovnání s koncem 90. let. Zájem o české vysoké školy mohl pramenit z finanční dostupnosti v porovnání se západní Evropou a renomé státních vysokých škol. Je to ovšem spekulativní tvrzení pouze na základě mých neformálních rozhovorů se zahraničními studenty na Fakultě tělesné výchovy a sportu. Z dat uvedených ve statistických ročenkách nelze vyčíst, jaké vysokoškolské obory jsou řeckými studenty nejvíce vyhledávány.

4.2.3 Ekonomické aktivity

Se změnou režimu a uvolněním hranic na začátku 90. let souvisí velká změna v redistribuci zaměstnanosti a to nejen občanů řecké národnosti. Přechodem z plánovaného na tržní hospodářství nastává postupný odliv z agrární sféry a průmyslu (zejména dělnické profese) do služeb. Při sčítání lidu v roce 1991 bylo z řecké menšiny 42 % ekonomicky aktivních zaměstnáno v průmyslu (celostátní průměr byl 37 %) a z toho 53 % v dělnických profesích (celostátní průměr 43 %) (SLDB 1992).

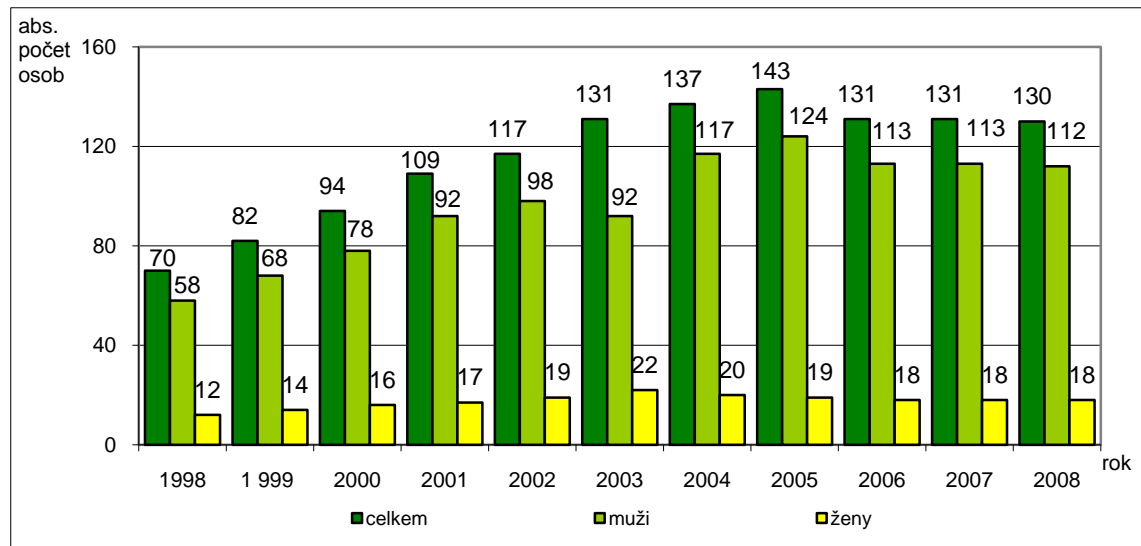
Od konce 90. let nachází řecké obyvatelstvo u nás uplatnění zejména v malém a středním podnikání s orientací na zemi svých předků, tedy Řecko. Zvláště významné jsou pracovní aktivity s orientací na cestovní ruch. Cestovní kanceláře mají převážně orientaci na Řecko a Kypr, případně sousední země, např. Bulharsko. Mnohé cestovní kanceláře mají více než desetiletou tradici a lze říci, že jsou majoritní společností hojně vyhledávány. Lze se domnívat, že je to způsobeno přátelským přístupem, kvalitními službami a dobrou znalostí místních podmínek v Řecku. Z cestovních kanceláří jsou to například: Hellas tours, Greece tours, CK Apollon a další (vlastní šetření).

Dalším významným odvětvím je gastronomie a pohostinství¹⁹ se specializací na typickou řeckou středomořskou kuchyni, např. pražské řecké restaurace Artemis, Kavala, Taverna Olympos a dovoz produktů řeckého zemědělství (ovoce, olivy, olivový olej, citrusové koncentráty, atd.).

Graf 8 níže ukazuje vývoj počtu Řeků s živnostenským oprávněním v období 1998 až 2008. Jak je patrné, muži mají dominantní postavení jako osoby samostatně výdělečně činné. Je to výsledek historického vývoje řeckého uspořádání tradiční rodiny s postavením muže jako „hlavy“ rodiny, kdy ve srovnání s českou rodinou jsou vztahy pevnější a často mají nejen sociální, ale i ekonomický charakter. Typickým příkladem jsou právě rodinné restaurace, kde příbuzní pracují společně.

Ve sledovaném období počet Řeků s živnostenským oprávněním kulminoval v roce 2005, když se proti roku 1998 zvýšil více než 2krát. Je patrný nárůst počtu živnostníků se vstupem ČR do EU a s tím související změna zákona o zaměstnanosti občanů EU resp. Řeků v květnu 2004, viz graf 8 a tabulka 4.

Graf 8: Vývoj počtu osob řeckého státního občanství s živnostenským oprávněním v ČR v letech 1998 až 2008

Zdroj: CSU 2009, CSU 2008, CSU 2007a

¹⁹ Gastronomie vznikla z řeckého slova gastér (žaludek) a je to souhrn poznatků o kuchařském umění, potravinách a stravování. Pohostinství je souhrnný název pro služby a zařízení spojené se stravováním (Filipek, Daneš 1978). Gastronomie nezahrnuje distribuci, tato činnost spadá pod pohostinství. Tedy lze říci, že Řekové přinášejí jak do pohostinství tak do gastronomie své specifické zkušenosti.

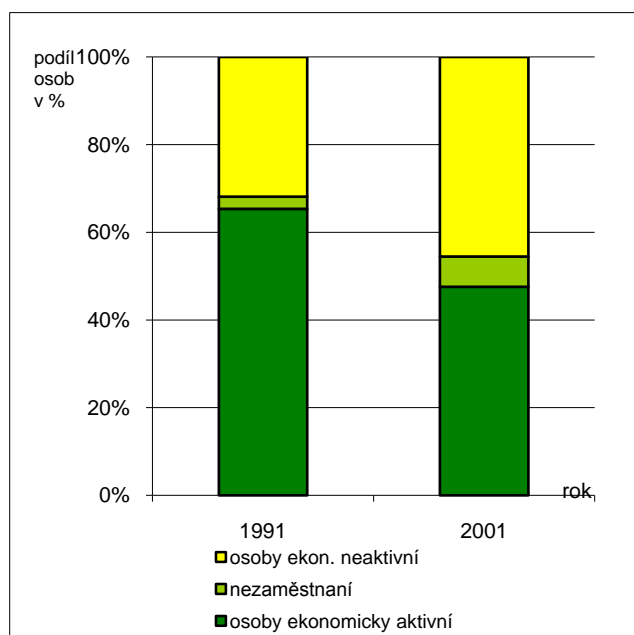
Tab. 4: Vývoj počtu Řeků s živnostenským oprávněním na celkovém počtu Řeků s řeckým státním občanstvím v ČR v letech 1998 až 2008 (v %)

rok	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008
%	6,1	7,7	10,2	13,1	12,0	17,5	17,3	17,8	16,3	16,2	15,2

Zdroj: ČSÚ 2010a, ČSÚ 2009, ČSÚ 2008, ČSÚ 2007a

Data o ekonomické aktivitě ze sčítání 1991 a 2001 nejsou plně srovnatelné, viz graf 9. Rozdíl je v zahrnutí žen na delší mateřské dovolené (do 3 let věku dítěte) a osob pobírajících rodičovský příspěvek, (pokud trval jejich pracovní poměr). Při sčítání v roce 2001 jsou ženy po 37 týdnech mateřské dovolené a osoby pobírající rodičovský příspěvek zahrnuty do osob ekonomicky neaktivních. I přesto je z grafu patrné stárnutí řecké populace a nárůst počtu ekonomicky neaktivního obyvatelstva. Při 5% poklesu celkového počtu osob řecké národnosti mezi léty 1991 a 2001 je snížen počet ekonomicky aktivních o téměř 17 %.

Graf 9: Ekonomické aktivity osob řecké národnosti v ČR v letech 1991 a 2001 (v %)

Zdroj: SLBD 1992, SLBD 2003

4.3 Společenský život a organizace

„Kulturní a společenský život Řeků byl od počátku usazení zvláštní symbiózou agrární kultury lidových obřadů, obyčejů a pověr kalendářního a rodinného cyklu“ (ovlivněné i pravoslavným náboženstvím) (Tzanetali 1996, s. 71). Výhodou pro realizaci a úspěch krajanských aktivit byla skutečnost, že řečtí imigranti často žili ve větším počtu v rámci jedné lokality (Němcová 2005). Podpora přicházela ze strany československých státních institucí a řídicími organizacemi byly KSŘ a EVOP prostřednictvím kulturních výborů. „Teoreticky měly potlačovat a bojkotovat tradiční projevy, ale v praxi byly tolerovány. V roce 1957 ustanovila KSŘ Osvětový kulturní výbor (OKV), jehož prostřednictvím chtěla kontrolovat kulturní činnost“ (Tzanetali 1996, s. 71).

Organizování kulturního a společenského života lze charakterizovat na základě transnacionálních praktik, které překračují domácnosti a rodinné sítě, neboť zahrnují také organizace, které spojují zemi původu se spolky a organizacemi v zemi cílové. Spolky a dobrovolné organizace jsou instituce, které pomáhají v adaptaci příchozích Řeků do nového prostředí. Můžeme tedy konstatovat, že na jedné straně tyto instituce pomáhají při adaptačních procesech a na druhé straně pomáhají uchovat specifické kulturní hodnoty.

Rozvoj kulturního a společenského života byl a je patrný v ČR. Vedle již zmíněného řeckého jazyka patří ke „kulturnímu řeckému vzdělání“ rozvíjení řecké hudby, zpěvu a tance (Němcová 2005). Do současnosti se udržují a pořádají taneční večery s tradiční řeckou hudbou a tancem.

Podle Botu, Konečného (2005) si Řekové zakládali taneční a pěvecké soubory hlavně folkového charakteru. Od 60. let si pro tyto příležitosti podomácku z vlastních vzpomínek a pohlednic zhotovovali více či méně věrné repliky řeckého lidového kroje. Několik souborů je známých dodnes, např. skupina Akropolis²⁰. Vystupuje na řeckých zábavách a různých kulturních akcích organizovaných v rámci Asociace řeckých obcí.

Folklórní a pěvecké akce mají podle Němcové (2005) a Papadopoula (1998) velký význam pro posilování etnické identity. Dorovský (1998) a Tzanetali (1996) říkají, že zakládání folklórních souborů a skupin vznikalo z postupného vytrácení tradičního

²⁰ Taneční soubor Akropolis vznikl v roce 1993 jako pěvecký soubor a postupně se stává tanečním souborem. Taneční repertoár zahrnuje tance jak pevninského, tak i část ostrovního Řecka. Soubor má 26 členů. (ŘOP 2010).

způsobu života. Dalším vlivem, který mají nejen folklórní akce, je sbližování řeckého a českého obyvatelstva. Dnes jsou řecké kulturní večery populární i mimo řeckou komunitu.

Dalším důležitým atributem podporujícím řeckou etnicitu je typické řecké jídlo. Do devadesátých let chybělo na trhu mnoho ingrediencí typických pro řeckou kuchyni a tudíž byli přinuceni přizpůsobit svůj jídelníček. „Přesto nebo právě pro nutné ústupky bylo a je řecké jídlo pro ně velmi důležité a dávají mu přednost před českou kuchyní“ (Němcová 2005, s. 339).

V České republice působí několik organizací, resp. občanských sdružení podporujících identitu řeckého obyvatelstva a rozvoj česko-řeckých vztahů. Dobrovolně se Řeci sdružují v několika občanských sdruženích:

- *Asociace řeckých obcí (AŘO ČR)* sdružuje 13 řeckých obcí - Bohumín, Brno, Havířov, Jeseník, Karviná, Krnov, Krnov – město, Ostrava, Praha, Šumperk, Třinec, Vrbno pod Pradědem a Zlaté Hory. Prostřednictvím jednotlivých obcí, které jsou samostatnými právními subjekty a jednájí vlastním jménem, naplňují své cíle. Pořádáním kulturních a společenských akcí se prohlubují přátelské vztahy mezi řeckými a českými obyvateli. Další prioritou asociace je péče o řecký jazyk. Při jednotlivých obcích je organizována výuka řečtiny v tzv. „řeckých školách“.
- *Česká společnost novořeckých studií* je členem Evropské společnosti novořeckých studií se sídlem ve Štrasburku, která má 22 poboček po světě. Je členem Rady českých vědeckých společností AV ČR. Hlavním cílem je podpora vědeckého studia, výuka novořeckého jazyka, historie a literatury.
- *Lyceum Řekyň* je součástí národní organizace, která vznikla v roce 1910 v Aténách. Dnes má celkem 67 poboček a z toho je 17 mimo řecké území. Česká pobočka působí od roku 2000 v Brně. Cílem je uchovávání řeckých zvyků a tradic. Zabývá se především studiem lidových tanců a písní, dále organizací výstav a prezentací lidového řeckého umění.
- *Klub přátel Řecka* je dobrovolným občanským sdružením se sídlem v Praze. Jako u předešlé organizace, je cílem sdružení podpora činností, přispívajících k vzájemnému poznání české a řecké kultury.

- *Společnost přátel Nikose Kazantzakise* je dobrovolné sdružení podporující řeckou literaturu a kulturu a především dílo Nikose Kazantzakise (básník a spisovatel).

Ze zprávy o situaci řecké menšiny v České republice za rok 2003 (Liolios 2004) je menšina zastoupena jedním zástupcem v Radě vlády pro národnostní menšiny (od roku 2002), který zároveň vykonává funkci člena Výboru rady vlády pro národnostní menšiny a pro spolupráci s orgány samospráv. Dále mají Řekové svého zástupce v poradním orgánu Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy pro záležitosti národnostních menšin. Zastoupení mají i v Poradním sboru náměstka ministra kultury pro otázky národnostní kultury, v mediální komisi rozhlasu a televize a v orgánech pro dotace národnostní menšiny. „Předseda Řecké obce Praha a další člen správní rady jsou členy Komise pro oblast národnostních menšin na území hlavního města Prahy, Rady hlavního města Prahy. Předseda Řecké obce Brno je členem Výboru pro národnostní menšiny Zastupitelstva města Brna, člen Řecké obce Karviná je členem Výboru pro národnostní menšiny v Karviné. Řecká obec Jeseník je zastoupena v komisi pro řešení otázek národnostních menšin při městském úřadu Jeseník“ (Vláda ČR 2006).

Lze konstatovat, že potřeba hledání společných hodnot, které by posílily vědomí vnitřní sounáležitosti umožňující jejich vymezení vůči majoritní společnosti, vyplynula z nepříznivého politického vývoje v Řecku. Ten od 50. let nedával optimální prostor pro návrat uprchlíků. Stávající vláda hrozila perzekucí a to nejen pro jejich komunistické přesvědčení.

5. ŘECKÁ DIASPORA VE SVĚTĚ

V historii moderního řeckého státu jsou datovány dvě masové emigrace. První vlna byla na základě ekonomické krize koncem 19. a začátkem 20. století. Mezi léty 1890-1914 byl největší odliv Řeků do USA a Egypta. Migrace byla oficiálně podporovaná vládou, která od ní očekávala remittance jako jeden z toků peněz do země a tím zlepšení velmi špatné ekonomické situace.

Druhá masová vlna emigrace měla přímou souvislost s poválečným vývojem po II. světové válce. Více než jeden milión Řeků se přemisťoval zejména do západní Evropy, Ameriky, Kanady a Austrálie. Ekonomicky a politicky orientovanou migraci v polovině 20. století můžeme dále rozdělit do dvou období. Prvním byla občanská válka v letech 1946-1949. Zahájení druhého období migrace nastalo po získání moci skupinou řeckých plukovníků, která provedla vojenský převrat v dubnu 1967 a sesadila legitimně zvolenou vládu. V zemi byla nastolena vojenská diktatura v čele s hlavními představiteli převratu Georgiose Papadopulosem, Stylianosem Pattakosem a Nikolasem Makarezosem. Skončila až v roce 1974 (Hradečný 2000).

Podle oficiálních statistik v letech 1955-1973 odešlo do Austrálie 170 700, do USA 124 000, do Kanady 80 200 a nejvíce do Německa 603 300 řeckých emigrantů. Primárně se jednalo o obyvatelstvo nepříliš vzdělané, pocházející převážně ze zemědělské sféry (Kassimis, Kassimi 2004).

V roce 1974 se Řecko vrací k demokratickému systému a zahajuje éru nové ekonomické a sociální politiky. V roce 1981 vstupuje Řecko do EU a to zejména díky své strategické poloze v Evropě. Mezi léty 1974-1985 se vrací zpět do země více než polovina migrujících z druhé vlny (Kassimis, Kassimi 2004).

5.1 Řekové v Austrálii

Největší příliv řeckého obyvatelstva do Austrálie nastal po II. světové válce. Kořeny však sahají do počátku 19. století, čímž se zde etablovali jako jedna z nejstarších etnických komunit.

Řekové jsou v Austrálii sedmou největší etnickou menšinou čítající 375 703 přistěhovalců (ABS 2002). Více než polovina Řeků žije v provincii Viktorie

a o něco méně v Melbourne v Novém Jižním Walsu, kde se soustřeďuje až 30 % řecké populace. Město je třetím největším „řeckým městem“ mimo hranice Řecka a je důležitým centrem helénismu (Racism no way 2006). Řekové ve městě zabírají celé ulice a čtvrtě. Typické jsou zde kavárny, taverny a bary spojené s tradičním řeckým „životem“, jídlem a pitím (Immigration to Australia 2009).

Australští Řekové mají nepřehlédnutelnou roli v kulturní a ekonomické sféře, zejména v organizování a udržování jejich typických kulturních zvyků. K nejdůležitějším svátkům nejen pro řeckou diasporu, ale i pro všechny Řeky rozptýlené po celém světě patří oslava Velikonoc (Πάσχα). Dochází k prolínání řeckých ortodoxních náboženských oslav s pohanskými prvky.

Řekové v Austrálii se integrovali do australské společnosti. Významný vliv mají v ekonomické sféře, převažuje orientace na gastronomii a pohostinství; stavebnictví a produkci vína. Etablovaná a organizovaná řecká diaspora v Austrálii má silnou kulturní a náboženskou identitu a rovněž však i ekonomickou produkci. Z toho pramení výrazné postavení diaspory v australské společnosti. Svým vlivem zasahuje do polického dění, obchodu, umění, sportu, atd. (Racism no way 2006).

Tab. 5: Změna vývoje počtu obyvatel národnostních menšin v Austrálii
v období 1976 až 1996 (v %)

Země	1976 %	Země	1986 %	Země	1996 %
1. Velká Británie a Irsko	41,1	Velká Británie a Irsko	34,7	Velká Británie a Irsko	28,7
2. Itálie	10,3	Itálie	8,0	Nový Zéland	7,1
3. Řecko	5,7	Nový Zéland	6,4	Itálie	6,1
4. Jugoslávie	5,3	Jugoslávie	4,7	Federativní Republika	4,4
				Jugoslávie	
5. Německo	4,0	Řecko	4,3	Vietnam	3,6
6. Nizozemí		Německo	3,6	Řecko	3,4

Zdroj: ABS 1998

Složení a roční přírůstek imigrantů v Austrálii se podstatně změnil po druhé světové válce. Tyto změny byly závislé především na ekonomických a politických faktorech poválečného vývoje v Evropě. Největší přírůstek řeckých emigrantů byl v roce 1950. Způsobila to vnitropolitická situace v zemi. Díky příznivé politické situaci v Řecku

dochází k masivnímu odlivu řecké menšiny z Austrálie zpět do původní země od roku 1976, viz tabulka 5.

Sčítání obyvatel v roce 1991 prokázalo, že 3,1 miliónu, tj. 19 % populace, má minimálně jednoho z rodičů narozeného mimo australské území. Z tohoto počtu se jedná o 136 300 Řeků, viz tabulka 6 (ABS 1997).

V následujících tabulkách a komentářích bude převážně diskutována druhá generace Řeků žijících v Austrálii. Jedná se o populaci Řeků, kteří mají opět minimálně jednoho z rodičů narozených mimo australské území.

První generace Řeků si „přinesla“ a uchovává některé z atributů utvářející jejich identitu a odlišnost od majoritní společnosti a od ostatních minorit. Část svého kulturního dědictví a atributů určujících jejich identitu předali a předávají rodiče svým dětem.

Tab. 6: Místo narození druhé generace Řeků v roce 1991

Druhá generace „australských“ Řeků				
Narození v Austrálii		Narození mimo Austrálii		celkem narozených
%	tisíce	%	tisíce	tisíce
52,6	151,2	47,6	136,3	287,5

Zdroj: ABS 1997

Tabulka 6 ukazuje poměr mezi druhou generací Řeků narozených v Austrálii a mimo ni.

Volba partnera druhé generace Řeků závisí hlavně na původu rodičů. Určujícím prvkem jsou také kulturní odlišnosti mezi danou minoritou, majoritou a dalšími minoritami. V neposlední řadě sehrává určitou roli i relativní velikost etnika. Z výsledků výzkumů (ABS 1997) ve sledovaných časových obdobích lze konstatovat, že obecně si druhá generace Řeků vybírá své budoucí partnery stejného původu v nadpoloviční většině uzavřených manželství.

Tab. 7: Sňatky druhé generace Řeků v Austrálii v porovnání s nizozemskou menšinou roce 1993

Místo narození obou rodičů		Muži	Ženy
rok		%	%
Řecko	1993	61,6	63,7
	1996-1998	53,4	54,6
Nizozemí	1993	11,6	12,8
	1996-1998	5,5	5,6

Zdroj: ABS 1997

V tabulce 7 jsou uvedeny údaje za řecké obyvatelstvo v Austrálii v porovnání s nizozemskou menšinou, která má obecně méně výrazných atributů odlišující minoritu od majoritní společnosti. Z publikovaných statistických údajů lze vyčíst, že více než polovina Řeků si svého partnera hledá na jedné straně mezi déle usazenými Řeky (nadpoloviční většina druhé generace) a na druhé straně vyhledávají partnery z etnik nově přichozích menšin jiných národností, což činí více než třetinu druhé generace (ABS 1997, ABS 2002).

Identifikujícím znakem řecké diaspory je řecký jazyk. Znalost řečtiny druhé generace je závislá, tak jako v České republice, na rodině, ze které pochází. Jedná-li se o smíšená manželství, je znalost řeckého jazyka na nižší úrovni než v rodinách stejného původu. Z tabulky 8 je patrné, že pokud jsou oba rodiče řeckého původu, hovoří se v domácím prostředí z 90 % řeckým jazykem. Jestliže je jeden z rodičů narozený mimo Řecko, převládá v komunikaci rodiny jazyk matky.

Tab. 8: Používání řečtiny v rodinné komunikaci druhé generace Řeků v Austrálii v roce 1991

Místo narození rodičů	Matka	Otec	Oba rodiče
	%	%	%
Řecko	61,0	47,2	90,3

Zdroj: ABS 1997

Znalost angličtiny podle provedeného výzkumu (Holeva 2004) závisí na vzdělání. Řekové, kteří neprošli vzdělávacím australským systémem a jejich rodným jazykem je řečtina, nemají znalost angličtiny na vysoké úrovni. Neznalost angličtiny se více projevuje u žen než u mužů. Hlavním důvodem je, že žena zůstává v domácnosti a stará

se o chod rodiny. Tím se více dostává do izolace od majoritní společnosti. Zatímco muž se zapojuje do pracovního procesu a znalost angličtiny potřebuje ke komunikaci. U narozených Řeků v Austrálii je znalost angličtiny dána dosaženým stupněm vzdělání.

Dosažené vzdělání je jedním z atributů utvářejících jejich etnické identity. U vzdělanější řecké populace je identita více ovlivněna kulturními tradicemi původu. U Řeků se základním vzděláním, nebo bez vzdělání, se více projevuje v tradičních řeckých oslavách, dodržováním zvyklostí, ve specifické kuchyni a v užívání řeckého jazyka jako hlavního komunikačního prostředku (Holeva 2004).

Náboženství je pro řeckou diasporu v Austrálii dalším velmi adresným atributem působícím na utváření jejich specifické identity. Pro české Řeky není a nebylo náboženství utvářejícím prvkem identity v porovnání s australskými Řeky, viz tabulka 9.

Tab. 9: Porovnání náboženského vyznání řecké menšiny žijící v Česku a v Austrálii
v roce 1991

Země	věřící %	bez vyznání %	nezjištěno %
Austrálie	92,1	8,9	-
Česká Republika	24,5	67,8	7,7

Zdroj: ABS 1997, SLBD 1992

Hlavní rozdíl spočívá v typu původní emigrace. Odchod do Austrálie byl z velké části dobrovolný a ekonomicky motivovaný. Naproti tomu odchod řeckého obyvatelstva, primárně komunistického ražení, do bývalého Československa nebyl dobrovolný. Většinu obyvatel ovlivnily myšlenky komunismu, který se s vyznáním pravoslavné ortodoxní víry neztotožňuje a odmítá jakoukoliv víru.

Závěrem lze konstatovat, že migrace Řeků do Austrálie a do ČR jsou zdánlivě nesrovnatelné a v podstatě se jedná o jinak motivované přesuny lidí. Přesto můžeme najít určité podobnosti.

Patrná je zejména silná identifikace obou skupin Řeků se zemí původu a udržování i podporování jejich identity. Jejich kulturní činnost ovlivňuje i majoritní společnost a dochází k předávání tohoto dědictví z generace na generaci (více Holeva 2004, Botu, Konečný 2005, Němcová 2005).

Dále můžeme vidět podobnost v oblasti ekonomické aktivity. Obě menšiny se specializují na gastronomii a pohostinství, dalším oborem je stavebnictví. Shoda v orientaci na gastronomii a pohostinství pravděpodobně pramení z typických rysů řeckého národa. Přátelskost, pohostinnost, komunikativnost a rozvážnost lze nadneseně nazvat jejich „know how“. Toto tvrzení nemám podložené potřebnou literaturou, ale vychází jednoznačně z mých zkušeností z opakovaných několikaměsíčních pobytů v Řecku i bezprostředním kontaktem se členy řecké komunity v ČR.

6 EMPIRICKÝ VÝZKUM

Závěrečná část práce vychází z předchozích kapitol. Informace a data z dotazníkových šetření a odborné literatury ověřují platnost vybraných migračních teorií a modelů (viz kap. 2) v podmínkách České republiky. Pomocí souhrnu těchto informací se pokusím ověřit zvolenou hypotézu. Formulována je na základě zvolených teorií (viz kap. 2). Hypotéza je založena na modelu transnacionalizace, kdy jsou zkoumány vztahy sociálního a ekonomického charakteru se zemí původu tj. Řeckem. Cílem je určit charakter vztahů mezi Řeckem a Českou republikou.

Formulovaná hypotéza:

V současné době se stále více uplatňuje koncept tzv. transnacionalizace, kdy je kladen důraz na udržování a rozvoj ekonomických aktivit mezi původní a cílovou zemí.

6.1 Metodika

Základním prostředkem výzkumu bylo dotazníkové šetření (viz příloha 1), kdy byl sběr dat a faktografických údajů realizován v období únor a březen 2010 dvěma způsoby (viz. níže). Výběr respondentů se týkal všech věkových kategorií dospělé populace. Hlavním kritériem pro vyplnění dotazníku byla ovšem jejich ochota se daného šetření zúčastnit.

1. Pomocí internetu jsem oslovila jednotlivé Řecké obce v ČR (mimo pražskou Řeckou obec). Díky nim proběhla distribuce dotazníků pro jednotlivé členy již zmíněných obcí jednak pomocí internetu, tzv. metodou „snowball“ a také poštou. Z dvanácti řeckých obcí se mi povedlo navázat komunikaci se šesti obcemi, ze kterých jsem získala data (viz níže).
2. Navázala jsem přímý kontakt s pražskou Řeckou obcí. Distribuce dotazníků mezi členy probíhala dvěma způsoby:

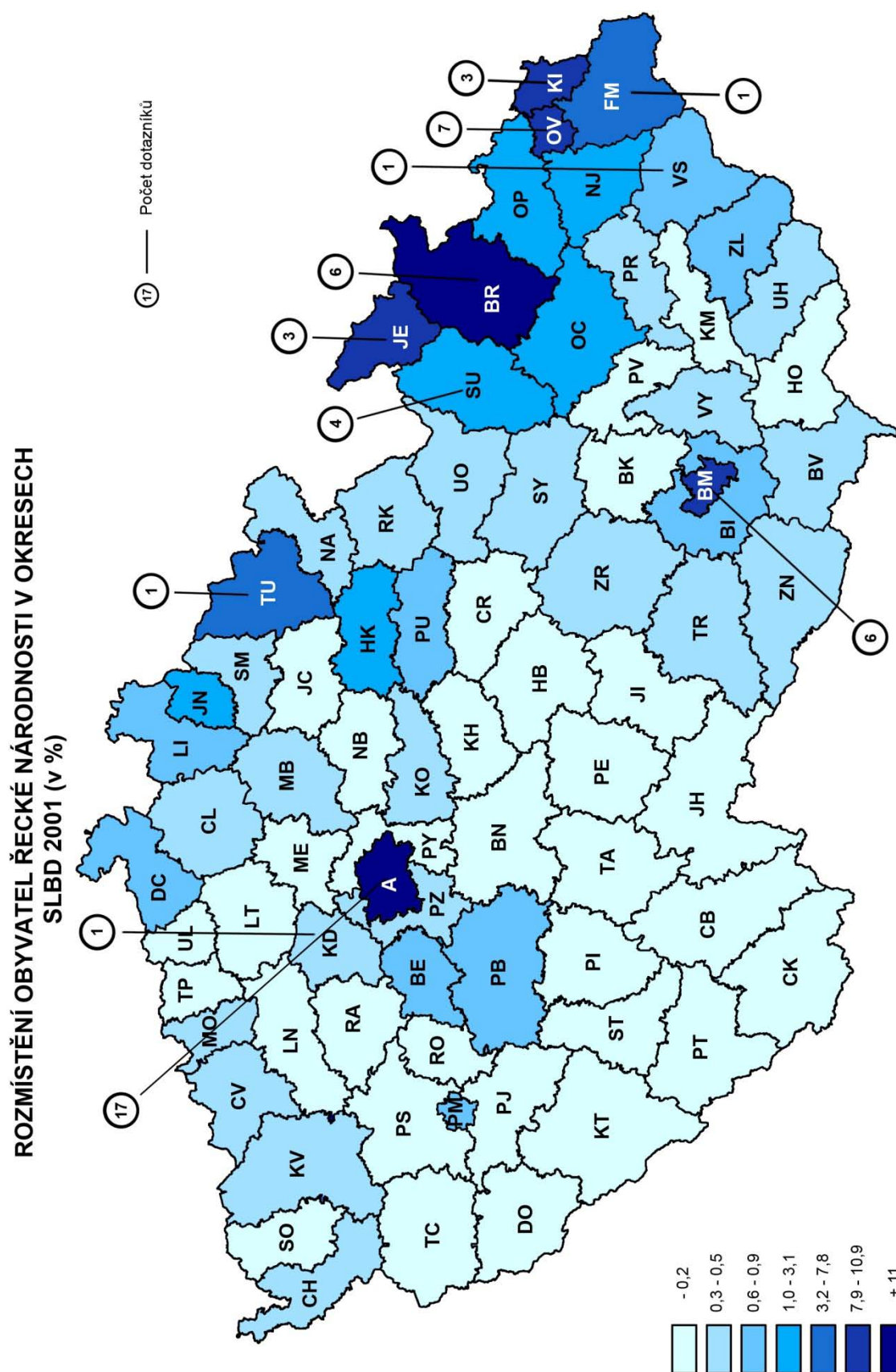
- a) účastí na akcích pořádaných danou organizací. Takto se mi povedlo získat 10 dotazníků; a
- b) vkládání dotazníků do periodika Kalimera, vydávaného pražskou Řeckou obcí za finanční podpory Ministerstva kultury ČR a jeho čtenářů. Tímto způsobem bylo rozesláno 40 dotazníků, 13 z nich se vrátilo, což je 33% úspěšnost.

Z distribuovaných dotazníků (cca 100 v papírové podobě) se jich vrátilo 37 a 13 v elektronické podobě, celkem tedy 50 (Praha – 17 a mimo Prahu – 33 dotazníků – Krnov, Šumperk, Jeseník, Ostrava, Bruntál, atd.) (viz obr. 4) v poměru 56 % mužů ku 44% žen. V zastoupení počtu mužů a žen za Prahu převažují muži v poměru 65 % ku 35 % žen. Ve druhém regionu (mimo Prahu) jsou muži a ženy v poměru 55 % ku 45%. Věkové složení všech respondentů odpovídá velmi přibližně věkovému zastoupení Řeků na našem území (SLBD 2003). Největší rozdíl je ve věkové skupině nad 61 let, kdy podle sčítání 2001 byla tato věková kategorie zastoupena 26 % řecké populace a respondenti v této věkové kategorii tvořili 40 % (SLBD 2003). Tento rozdíl lze vysvětlit na základě menší časové vytiženosti starší populace a jejich ochotě podílet se na výzkumu.

Vzorek respondentů neodpovídá reprezentativnosti výběru podle statistického pojetí, ale v sociálních vědách se běžně podobné metody používají. Šetření tohoto typu může přinést zajímavé výsledky, které jsou důležité při zkoumání daného tématu. Můžeme se domnívat, že ve statistickém smyslu „nereprezentativní“, mají dosažené výsledky širší platnost a jsou svojí povahou nezastupitelné v širokém spektru výzkumných metod (Fawcett-Arnold 1987, Massey 1987 in Janská 2002, s. 101).

Dotazník obsahoval 25 uzavřených otázek, 27 polootevřených a 3 otevřené. Vyhodnocení proběhlo v programu MS EXCEL. Vytvořila jsem kontingenční tabulky, které ale kvůli nedostatku dat nebylo vhodné použít pro jejich nízkou vypovídací hodnotu (viz tabulky 10, 11 a 12, s. 70-71). Z tohoto důvodu jsem se při vyhodnocování zaměřila na statistickou frekvenci dat a od další aplikace složitějších statistických metod jsem ustoupila z již zmíněných důvodů.

Obr. 4: Rozmístění obyvatel řecké národnosti v okresech v roce 2001 v ČR

Zdroj: SLBD 2003, vlastní zpracování

6.2 Výsledky

Dotazník byl rozdělen do čtyř částí a výsledky z provedeného šetření budou rozebrány podle jednotlivých částí. První skupinou jsou demografické charakteristiky, které jsem spojila s výsledky z otázek orientovaných na identitu Řeků v ČR, resp. respondentů. Třetí skupinou jsou otázky týkající se sociálních vazeb a vztahů na Řecko, tedy zemi původu. V této části bude diskutována zvolená hypotéza. Čtvrtá část je zaměřena na ekonomické (pracovní, obchodní) vazby a vztahy s Řeckem a také zde bude hypotéza diskutována.

6.2.1 Demografické charakteristiky a identita řecké menšiny

Podle místa narození je 44 % respondentů původem z Řecka a 56 % narozených na našem území. Ze 44 % příchozích bylo 18 (téměř 82 %) Řeků v první nebo druhé vlně emigrace, tj. do roku 1954 včetně slučování rodin (z Polska) a 50 % respondentů uvedlo, že přišlo přímo z Řecka, 30 % z Jugoslávie, včetně jednoho příchozího z Bulkesu. Další země, které byly respondenty uvedeny, plnily roli přestupní stanice do Československa. Jsou to Albánie, Bulharsko a Rumunsko. Dva (9 %) respondenti přišli během 80. a 90. let a dva (9 %) neuvedli rok příchodu do ČSR. V počtu příchozích převažují muži (60%) nad ženami.

Z celkového počtu dotazovaných se na několik let vrátilo/odešlo do Řecka 18 % (tj. 9 respondentů). Jako nejčastější důvod reemigrace/emigrace uváděli rodinné důvody a to z 67 %, pouze 22 % dotázaných odpovědělo ekonomické důvody a jeden respondent neuvedl důvod odchodu a návratu do ČR.

Tab. 10: Závislost věku respondentů a jejich příchod/narození na výběru řecké národnosti partnera v ČR v roce 2010

doba trvání v ČR	věkové kategorie respondentů			
	20-30	31-60	61 a více	celkem
od narození	0	3	0	3
Příchod do ČR	0	0	7	7
Celkem	0	3	7	10

Zdroj: výsledky vlastního šetření 2010

Tab. 11: Závislost věku respondentů a jejich příchod/narození na výběru české národnosti partnera v ČR v roce 2010

doba trvání v ČR	věkové kategorie respondentů			
	20-30	31-60	61 a více	celkem
od narození	3	14	0	17
Příchod do ČR	0	2	9	11
Celkem	3	16	9	28

Zdroj: výsledky vlastního šetření 2010

Tab. 12: Závislost věku respondentů a jejich příchod/narození na výběru slovenské národnosti partnera v ČR v roce 2010

doba trvání v ČR	věkové kategorie respondentů			
	20-30	31-60	61 a více	celkem
od narození	1	3	0	4
Příchod do ČR	0	0	1	1
Celkem	1	3	1	5

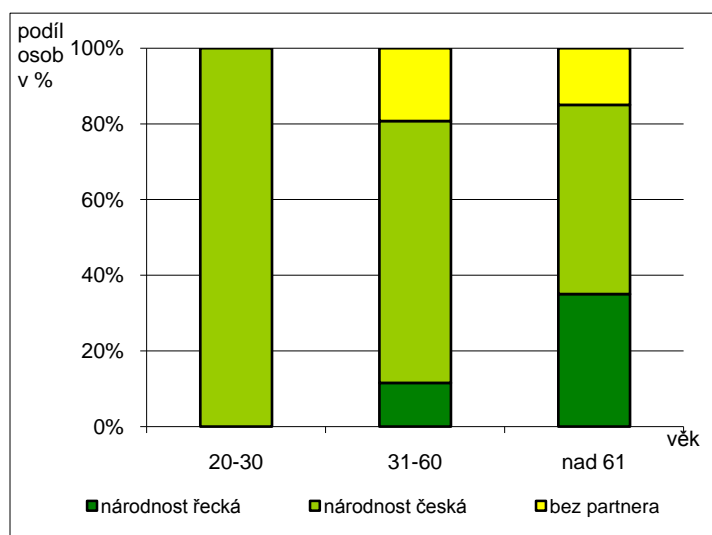
Zdroj: výsledky vlastního šetření 2010

Tabulky 10, 11 a 12 (výše) dokreslují graf 10 (níže), ze kterého je patrná volba partnera a závislost příchodu respondentů na této volbě. Vzhledem k malému počtu respondentů a jejich nerovnoměrnému zastoupení v jednotlivých věkových kategoriích je velice obtížné zhodnotit a najít určitou pravidelnost ve volbě partnera. V nejmladší věkové kategorii respondenti uvedli českou a slovenskou národnost a řecká národnost partnera není uvedena. Domnívám se, že to může být z důvodu velmi malého počtu respondentů v této věkové kategorii.

Graf 10 ukazuje volbu partnera v určitých věkových kategoriích. Nejstarší věková skupina, tj. první generace příchozích Řeků, si nejvíce hledala partnera stejné národnosti (35 %) oproti ostatním věkovým skupinám (31 – 60 let pouze 11,5 % a nejmladší Řekové do 30 let mají partnera české nebo slovenské národnosti). Z celkového počtu respondentů, kteří mají partnera stejné národnosti – tj. řecké, mírně převažují ženy nad muži (18,2 % ku 17,9 %). V porovnání s australskou řeckou diasporou, kdy volba druhé generace Řeků závisí převážně na původu rodičů a určujícím prvkem jsou kulturní odlišnosti mezi minoritou, majoritou a dalšími minoritami a také relativní velikost etnika, je volba řeckého partnera stále vysoká (více než 60 % (ABS 1997)) ve srovnání s ČR (11,5 % druhá generace Řeků v ČR). Tento rapidní rozdíl je způsoben zejména větší uzavřeností řecké komunity v Austrálii,

mnohonásobně vyšším počtem populace menšiny a v neposlední řadě motivem migrace (dobrovolná a ekonomicky orientovaná).

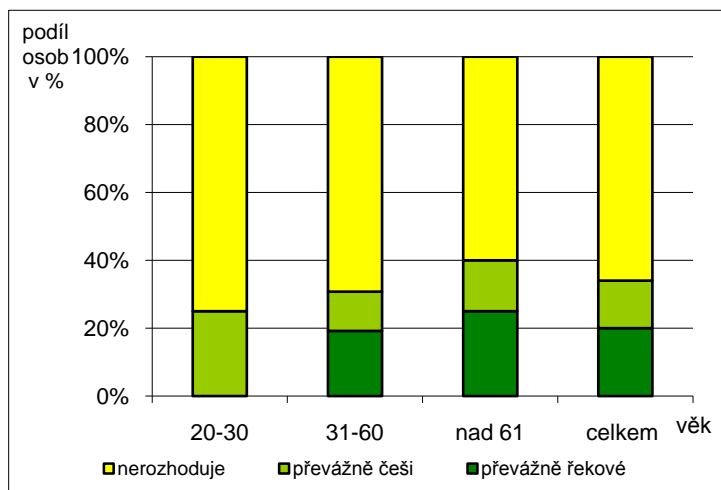
Graf 10: Národnost partnera respondentů podle věkových kategorií
v ČR v roce 2010

Zdroj: výsledky vlastního šetření 2010

Naproti tomu řecká menšina v ČR je méně početná a více otevřená vůči majoritní společnosti. Což dále vyplývá z výsledku volby přátel, kdy pro více než polovinu respondentů (66 %) národnost přátel nerozhoduje. Z grafu 11 je patrné, že se snižujícím věkem respondentů není národnost jejich přátel rozhodující a ani jeden respondent neuvedl přátele řecké národnosti. U nejstarší věkové skupiny tvoří více než 20 % přátele stejné národnosti, což je pravděpodobně do velké míry způsobeno historickým vývojem a kontaktem minority s majoritou, kdy příchozí Řekové byli izolováni po určitou dobu v pohraničí severní Moravy ve venkovském prostředí. Děti v dětských řeckých domovech také po několik let žily pospolu a ostatní řecké a makedonské děti jim nahrazovaly rodinu (více kapitola 2.1, identita – dělení podle zastoupení majority v dané lokalitě). Tento jev může být také chápán jako jeden ze znaků integrování minority do majoritní společnosti.

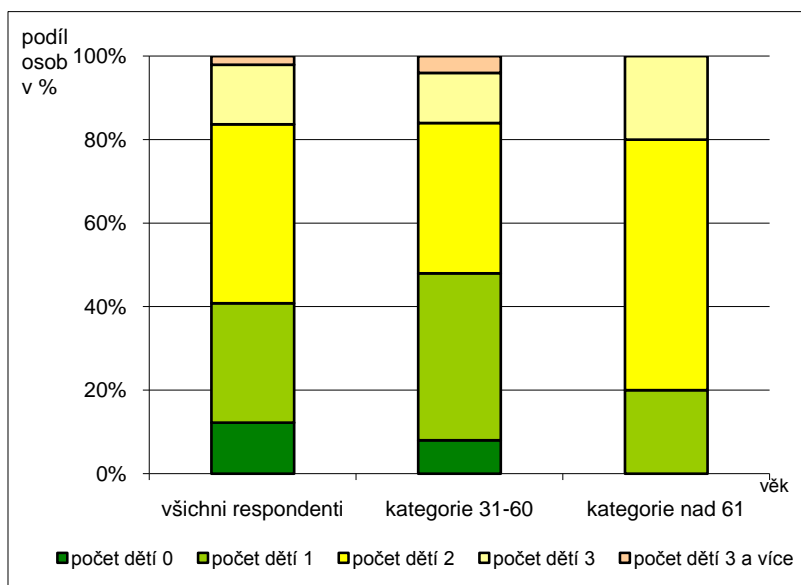
Graf 11: Národnost přátel respondentů podle věkových skupin v ČR v roce 2010

Zdroj: výsledky vlastního šetření 2010

Z celkového počtu respondentů je bezdětných pouze 6 respondentů a 43 (86 %) má děti (1 respondent neuvedl). Nejčastěji mají dvě děti 42 %, jedno dítě se objevuje u 28 % a tři děti má 14 % respondentů. Pro nejstarší věkovou skupinu jsou nejvíce charakteristické dvě děti (60 %). Se snižujícím se věkem respondentů klesá i počet dětí v rodině, viz graf 12. Z respondentů, kteří mají děti, uvedlo 53,5 %, že jejich potomci se učí řecký jazyk. Nejčastěji navštěvují kurzy řeckého jazyka, pořádané při řecké obci (56,5 %) a 52,5 % respondentů uvedlo, že jejich děti se učí řečtinu i doma.

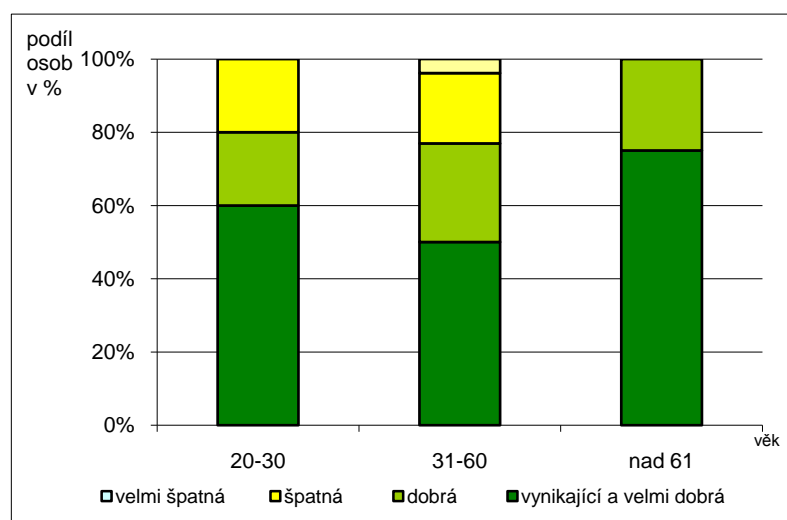
Graf 12: Počet dětí v závislosti na věku rodičů respondentů ve vybraných věkových skupinách v ČR v roce 2010

Zdroj: výsledky vlastního šetření 2010

Můžeme částečně porovnat znalost řeckého jazyka respondentů ve zvolených věkových kategoriích s realizovanými výzkumy Otčenáška (1997) a Slobody (2002), (viz kapitola 3.5). Věkové skupiny respondentů částečně kopírují rozdělení zmíněných výzkumů. Jak již bylo řečeno, se snižujícím se věkem respondentů klesá jejich znalost řeckého jazyka. Z grafu 13 je patrné, že nejlépe jazykově je vybavena nejstarší věková skupina respondentů. Ve střední věkové kategorii je zřetelné snížení této znalosti. V těchto dvou případech tedy lze částečně potvrdit pravdivost provedených výzkumů. Nejmladší věková kategorie je zastoupena velmi malým počtem respondentů. Z toho vyplývá, že k získaným datům je zapotřebí přistupovat velmi kriticky a nelze je objektivně zhodnotit.

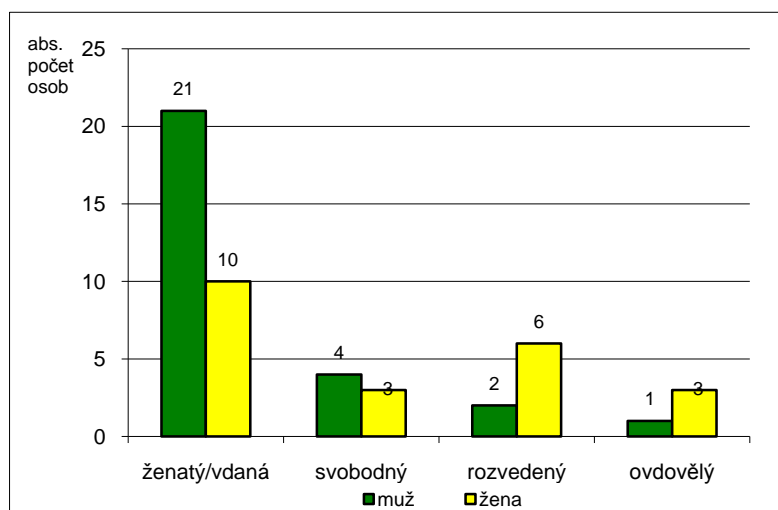
Graf 13: Znalost řeckého jazyka respondentů v závislosti na věkových kategoriích v ČR v roce 2010

Zdroj: výsledky vlastního šetření 2010

Vdaných/ženatých respondentů je 62 % a to poukazuje na zakořeněnou silnou tradici rodinného uspořádání, která je jedním z atributů odlišující menšinu od majoritní společnosti. Rozvedení tvoří 16 %, přičemž ve zkoumaném vzorku se více rozvádějí ženy než muži a to až ze 75 % (více graf 14).

Graf 14: Rodinný status respondentů podle pohlaví v ČR v roce 2010

Zdroj: výsledky vlastního šetření 2010

Jedno z hledisek určující identifikaci minority v majoritní společnosti je udržování a předávání znalosti řecké historie, kultury, kuchyně, jazyka, atd. Pro 56 % respondentů je velice důležité udržování zvyků a tradic, pro 34 % respondentů je to důležité a jako spíše důležité označilo pouze 10 %. Dále jsem se ptala, jak je důležité udržovat vztahy českých Řeků mezi sebou. Z dotázaných respondentů uvedlo 84 %, že jsou pro ně dosti důležité a pouze 14 % uvedlo nedůležité. Pro Řeky je charakteristické sdružování se za účelem podpory a udržování jejich tradic a kultury. Z 50 dotázaných je 90 % členem některé z organizací (viz kapitola 4.3) a z toho je 56 % aktivních členů a 44 % neaktivních. Nejpočetněji jsou zastoupeni v Řeckých obcích (27 respondentů). Minorita si mezi sebou navzájem pomáhá a z dotázaných 52 % uvedlo, že si navzájem pomáhají dosti. Až ze 75 % jsou velmi důležité vztahy a pomoc u nejstarší věkové skupiny (nad 61 let), což lze opět vysvětlit společnou historií a emigrantským osudem. V rodinné komunikaci z 82 % jednoznačně převládá český jazyk, takže jak již bylo zmíněno, řečtina není identifikačním prvkem menšiny (více Sloboda 2002).

Na otázku, zda se cítí být Řekem, odpovědělo kladně téměř 84 % respondentů, Čechem se cítí být pouze 8 % a 8 % dotázaných svou odpověď neuvedlo. Proč se cítí být Řekem uvedli respondenti nejčastěji: „*moji rodiče byli Řekové; moje kořeny pocházejí z Řecka; rodiče nás učili, že Řecko je naše vlast; výchova v řecké rodině a rozdílný pohled na některé hodnoty,...*“. Několik respondentů uvedlo, že se cítí tzv. půl na půl, např. resp.č.27: „*v Řecku se cítím Čechem a v Česku Řekem, přiznávám, že je to jistý druh schizofrenie, ale má i své vysvětlení...*“. Lze se opět vrátit k otázce

„Kdo jsem a kam patřím?“ (Bittnerová 2002). Zde dochází ke konfrontaci a uvědomování si, do jaké skupiny jedinec patří a s jakou skupinou se chce identifikovat, neboli kam patří, kde se cítí lépe. Jak již bylo zmíněno, 78 % se cítí být Řekem/Řekyní, ale na otázku zda uvažují o odchodu/návratu do Řecka, odpovědělo pouze 8 % ano. Na základě těchto dat můžeme konstatovat a potvrdit, že identita migranta se netvoří na základě objektivních atributů, ale v případě řeckého etnika je to zejména díky rodinné tradici a osobně niterně prožívaných pocitů (Němcová 2005). V odpovědi jedné členky pražské Řecké obce bylo, že přestože se cítí být Řekyní a narodila se v Řecku, nový domov našla v ČR. Založila zde rodinu s řeckým partnerem a v době, kdy měli možnost návratu, odmítli ji kvůli svým dětem, které znaly Řecko z vyprávění, ale domovem jim byla a je Česká republika.

Také jsem se dotazovala, jak vypadá podle nich „typický“ Řek a Čech. Otázka byla dále rozdělena na osobnostní rysy a vzhled. Odpovědělo pouze 58 % (28) respondentů a ve výpovědích lze najít pravidelnosti. U části otázky týkající se vzhledu „typického“ Řeka, nejčastěji odpovídali: *„tmavé a husté vlasy a tmavé oči, výrazný typ snědší pleti a menšího vzrůstu“*. Dokladem je přímá citace respondenta č. 46 *...„jako můj děda- nevysoký, podsaditý, knírek, husté tmavé vlasy, hnědé oči ...“*. U charakterových rysů se odpovědi více lišily, ale i zde lze najít shodu u respondentů. Odpověď respondenta č. 4 ponechávám neupravenou a podle mého názoru vypovídá i za mnoho respondentů, kteří měli srovnatelné odpovědi. *...„oddaný a hrdý na svojí vlast (patrioti), velmi pohostinný - brání vždy svojí vlast i za cenu života“*... Jak je patrné z výpovědi, Řekové jsou hrdí na svou zemi a národ, přestože se narodili nebo žijí mimo toto území. Opět se lze vrátit k otázce utváření identity, která je zde patrná. *...„nikdy mě nenapadlo, že bych se s ním (rozuměj Řeckem – pozn. autora) přestal ztotožňovat v dobrém i zlém“*... Respondent č. 16 přímo neodpověděl na otázku týkající se osobnostních rysů, ale i zde je patrná hrdost a silné národní povědomí. U respondentů, kteří odpověděli, se až v 36 % opakuje národní hrdost. Z odpovědí vyplynuly charakteristické rysy Řeka, tak jak ho vidí respondenti, tj. přátelský (47 % respondentů), pohostinný (téměř 30 %) a temperamentní (také téměř 30 %). Dále uváděli velký smysl pro rodinu (přes 30 %). Na základě svých osobních zkušeností mohou souhlasit s tvrzeními respondentů.

Na otázku jak vypadá typický Čech se respondenti rozcházelí v odpovědích, ale opět lze najít některé výroky, které se víceméně shodují. Vzhled „typického“ Čecha, jak ho vidí respondenti: *„světlejší vlasy a pleť, střední až vyšší postavy, jemnější rysy, hezký“*.

V charakteristice osobnostních rysů se respondenti rozcházel. Na jedné straně jsou odpovědi více negativní: ... *„jsou vzdělanější, klidnější, zbabělejší, již by svou vlast nebránili - málo nebo vůbec patrioti - nejsou hrdí - vždy mají potřebu někoho silnějšího a mocnějšího nad sebou, podléhají lehce vlivu, podceňují se a chovají neomluvitelnou malost, berou lehce špatné a nevhodné příklady zvenčí, podlézají, ...“*, vypověděl respondent č. 4. Na druhé straně jsou odpovědi: *„pracovitý, zodpovědný, dobrý organizátor, ...“*. Celkově převažovalo více negativních odpovědí, které charakterizovaly osobnostní rysy „typického“ Čecha.

Tato otázka byla položena záměrně. Ve výzkumu, který provedla Němcová (2005), byla položena obdobná otázka, ale pouze u vybrané skupiny jedinců (mladých Řeků). I v tomto šetření byly odpovědi velice podobného ražení, tedy v neprospěch majoritní společnosti. Lze se domnívat, že se jedná o budování pocitu etnické identity, která má zabránit asimilačním procesům. A jak již bylo řečeno, česká společnost plní polarizační funkci a vytčenými negativními jevy (např. nedostatek patriotismu, přizpůsobivosti) se stala impulsem k vymezování se a to nejen mladých Řeků. Navzdory tomu si respondenti vybírají partnery z majoritní společnosti (viz graf 10, s. 72). U mladší generace národnost partnera nerozhoduje, ba naopak, nejmladší věková skupina respondentů uvedla partnera české národnosti.

6.2.2 Sociální vztahy a vazby na Řecko

Jak již bylo zmíněno, druhá část otázek se týká transnacionálních sociálních vztahů se zemí původu. 48 respondentů z 50 (96 %) uvedlo, že má sociální vazby na Řecko. Více než 52 % z nich uvedlo, že vazby jsou příbuzenského charakteru. Přes 4 % má vazby pouze na přátele, přes 33 % dotazovaných má vazby nejen rodinné, ale i přátelské, 4 % respondentů neuvedlo charakter vazby a 2 % respondentů neodpovědělo. Nejčastěji využívanými komunikačními prostředky jsou internet a telefon (35 %), pouze telefon využívá 25 % respondentů a kombinace telefonu, internetu a dopisu používá přes 8 %. Ke komunikaci dochází průměrně jednou měsíčně u 35 % a týdně je v kontaktu 31 % respondentů se svými příbuznými a přáteli v Řecku. Ze 42 dotazovaných se jich téměř 88 % navštěvuje a to nejčastěji jednou ročně (45 %). Návštěvy jsou realizovány jednak jako dovolené za účelem regenerace, jednak jako povinnost za účelem uchování příbuzenských vztahů (přibližně 30 %).

Získaná data se pokusím aplikovat na teorii transnacionalismu. Dochází k vytváření sociálních formací, které přesahují hranice států a transmigrant, resp. respondent se identifikuje současně s více než jednou společností nebo místem a uvědomuje si potřebu spojení s ostatními, kteří sdílejí stejný osud (Vertovec 1999). Díky zvyšující se intenzifikaci pohybu lidí, slov i myšlenek je i ve spojení mezi řeckou menšinou v ČR a Řeckem nejvyužívanějším komunikačním prostředkem internet a telefon. Dále je možné hodnotit úroveň udržování vztahů s Řeky mimo Českou republiku i mimo Řecko. Respondenti uvedli, že ve více než 52 % udržují vztahy s Řeky mimo Řecko i ČR a tento kontakt je sociálního charakteru (rodina, přátelé). Mezi nejčastěji uváděné patří Německo (46%) a dále jsou to hlavně Austrálie, USA, Kanada, Bulharsko, Švédsko a Polsko.

Sociální kontakty se zemí původu (Řeckem) má 96 % z dotazovaných respondentů, čímž se potvrzuje část hypotézy.

6.2.3 Ekonomické vazby a vztahy s Řeckem

Řekové v ČR, resp. respondenti, se uplatňují na trhu práce v terciéru, v malém a středním podnikání (22 % ekonomicky aktivních). Podle odpovědí dotázaných lze z výsledků částečně potvrdit hypotézu na základě poměrně vysoké transnacionální ekonomické aktivity a to zejména ve sféře podnikání. Z 50 dotázaných jich téměř 18 % aktivně udržuje obchodní styk s Řeckem a z nich 63 % uvedlo stavební obor (zejména obchodování s mramorem), v menší míře je zastoupena gastronomie a pohostinství (25 %), dovozem citrusových plodin a potravinářského zboží se zabývá pouze 12 % respondentů. V obecné rovině lze tento proces nazvat mikroekonomikou jedinců či skupin transmigrantů, kteří celkově svou ekonomickou činností ovlivňují globální ekonomiku prostřednictvím transferu peněz a podnikatelských záměrů. Přenos peněz by měl mít také vliv na remittance do země původu, což se u řecké menšiny v ČR, resp. respondentů, nedá jednoznačně říci, protože pouze tři uvedli zasílání peněz do Řecka a to hlavně ze sociálních důvodů. Celkově je 56 % ekonomicky aktivních respondentů, 40 % uvedlo, že jsou v postproduktivním věku, ale již nebylo dále prokázáno, zda jsou i v této skupině ekonomicky aktivní jedinci a 4 % respondentů tuto otázku neodpovědělo.

Firmy/podniky respondentů (majitelů) jsou z 80 % malé organizace rodinného typu do 25 zaměstnanců a 38 % z nich uvedlo, že má spolumajitele. Spolumajitelé jsou přibližně z 50 % národnosti české a z 50 % národnosti řecké, žijící na území ČR.

54 % respondentů se domnívá, že dosáhlo většího sociálního statusu (vzdělání, uplatnění na trhu práce, atd.). V porovnání s jejich dosaženým vzděláním si přibližně 30 % myslí, že jsou lépe pracovníě ohodnoceni v ČR. Stejně procentuální zastoupení respondentů se naopak domnívá, že by lépe byli hodnoceni v Řecku. Více než 40 % dotázaných tuto otázku nezodpovědělo. Zajímavé je, že na otázku, zda si myslí, že jejich děti mají lepší uplatnění na základě vzdělání, odpověděla kladně více než polovina (54 %) respondentů majících děti. V tomto případě se zdá jako dominující faktor úspěšnost nabytí vzdělání (podle SLBD 2003 v roce 2001 mělo 9,2 % osob řecké národnosti vysokoškolské vzdělání). Další prioritou je úspěšné uplatnění na trhu práce.

6.3 Hodnocení výzkumu

I přes zjevnou otevřenost zkoumané řecké menšiny vůči majoritní společnosti jsou zde velmi patrné identifikační projevy skupiny a vyplývající převaha kulturních integračních procesů nad asimilačními. Tady je uvedena rekapitulace odpovědí na položené výzkumné otázky, které již byly ve své podstatě diskutovány výše.

- sdružování řeckého etnika resp. respondentů do organizací a spolků zaštitěných řeckou menšinou a státními organizacemi ČR a aktivní účast v těchto organizacích a spolcích;
- předávání a udržování specifických tradic (historie, kultura, jazyk, tradiční gastronomie atd.) z generace na generaci. U nejmladší generace lze toto tvrzení podložit modelem mezigeneračních vazeb (Uherek, Hošková, Vindiš 2002), kdy zejména u nejmladší generace respondentů je posilován vztah k zemi původu neboli hledání kořenů svých předků;
- pomoc a udržování vztahů s lidmi stejné národnosti je dalším projevem uvědomování si své kolektivní identity. Na druhé straně pro ně není rozhodující národnost partnera;
- v neposlední řadě identifikace jedince se skupinou na základě niterne prožívaných pocitů a významného vlivu rodiny; a

- není dostatek dat z provedeného šetření o tom, že existovaly vazby na již usazené Řeky před příchodem do ČSR/ČR. Pouze tři (6 %) respondenti uvedli, že měli informace před příchodem a to zejména od již usazených Řeků.

Na základě dosavadních poznatků lze konstatovat, že u řecké menšiny proběhla sociální a ekonomická integrace do majoritní společnosti. Je zřetelné, že se zde uchytila řada podnikatelů. Někteří z nich mají i úspěšný transnacionální styk. Tito podnikatelé nevytvářejí ve velké míře pracovní místa pro občany České republiky, protože jak již bylo zmíněno, jsou to nejčastěji firmy/podniky rodinného typu a většinu zaměstnanců tvoří Řekové.

Řečtí respondenti žijící v ČR neztrácejí kontakty se svou rodnou zemí, ba naopak jsou kontakty s uvolněním hranic více posilovány. Probíhá mezi nimi komunikace nejen na dálku, ale se „zmenšujícím se světem“ dochází čím dál častěji k přímým kontaktům. Nejčastěji jsou tyto návštěvy chápány ve smyslu trávení volného času a povinnosti vůči rodině v kladném slova smyslu.

Testování hypotézy

U respondentů se potvrdila zvolená hypotéza jejich poměrně vysoké sociální a ekonomické transnacionální spolupráce. Tento jev je patrný především ve sféře podnikání.

Jsou to zejména malé a střední organizace orientované na řecké produkty (stavební materiál, citrusové plody, potravinářské suroviny, atd.), služby poskytované především cestovními kancelářemi a v neposlední řadě gastronomie a pohostinství s typickou řeckou kuchyní. Sociální styky a vazby pramení zvláště ze silného ztotožňování se se zemí původu (Řeckem), ale také je založena na přímých příbuzenských a přátelských vztazích.

7 ZÁVĚR

Tato kapitola je logickým vyústěním předchozích kapitol a jsou zde shrnuty nejdůležitější poznatky nabyté při zpracování této práce.

Pokusila jsem se nastínit současnou situaci řecké menšiny na našem území v historickém kontextu. Je zde naznačeno, že bez tohoto poznání není možné správně identifikovat a analyzovat specifické rysy této menšiny.

Příchod Řeků na naše území byl velmi specifický a nelze ho porovnávat s dnešním vývojem migračních proudů směřující do České republiky, které jsou převážně ekonomicky motivované.

Z nedobrovolné a politicky motivované emigrace, která měla být pouze dočasným „přemístěním“ nežádoucích osob, se stala pro přibližně třetinu z nich trvalou realitou. V České republice našli nový domov, založili rodiny a dnes zde žije již čtvrtá generace Řeků.

Začleňování do majoritní společnosti proběhlo bez větších problémů a to až koncem 50. let, kdy si imigranti uvědomili, že jejich migrace má dlouhodobější charakter a návrat domů se odsunul na dobu neurčitou. Dalším důvodem bylo vytvoření příznivých podmínek ze strany ČSR při příchodu a následného usazení menšiny (více Otčenášek 1997, Dorovský 1998, Hradečný 2000, atd.) a v neposlední řadě bezproblémové přijetí majoritní společností. Dnes jsou do české společnosti plně integrováni. I přestože je jejich etnické vědomí, resp. identita velmi silná, ale nebrání se např. partnerům a přátelům jiné národnosti. Lze konstatovat, že je to důsledkem utváření identity na základě vlastních prožívaných pocitů. Pokud se vrátíme k položené výzkumné otázce, zda Řekové preferují při uzavírání manželství partnera stejné národnosti, tak jsem došla k závěru, že tomu tak není. Tedy další fakt, který potvrzuje ztotožňování se s danou skupinou na základě vnitřně prožívaných pocitů.

Řekové jsou velmi dobře organizovaní a jejich spolky mají vliv nejenom na udržování, oživování a předávání jejich zvyků a tradic členům mladších generací. Nepřímo ovlivňují i českou společnost. Svou činností ji obohacují po kulturní i společenské stránce. Zanedbatelná není ani odborná činnost, např. výuka novořeckého jazyka (FFUK,...), překladatelská činnost, atd. Většina organizací má transnacionální charakter spojující zemi původu se spolky v České republice. Na jedné straně měly a mají spolky adaptační charakter pro příchozí Řeky a na straně druhé brání postupnému

asimilačnímu kontinuu. I když nebyly zkoumány dopady organizací a spolků na transnacionální aktivity, lze se domnívat, že mají tyto instituce vliv na další rozšiřování transnacionálního prostoru.

V otázce státního občanství se opět dostáváme k migračním a transmigračním pohybům. Občanství bylo po dlouhou dobu považováno za jeden ze znaků národního státu, stejně tak je ale vyústěním společenské integrace do majoritní společnosti. Snahou etnik, které se trvale usadí v nové zemi, je získání stejných práv a legálního statusu jako má majoritní společnost. Řecká menšina, a to zejména z řad makedonského etnika, v hojné míře přijímala české státní občanství. Dnes většina Řeků, hlásících se k řecké národnosti, má české státní občanství. Řecké státní občanství pak má přibližně třetina z nich. Volba občanství závisí na místě narození, na občanství rodičů a typu pobytu. Např. dítě narozené v ČR řeckým rodičů nabývá české státní občanství, pokud alespoň jeden z nich má české státní občanství nebo dlouhodobý pobyt (ČSÚ 2010b).

Ekonomické aktivity transmigrantů jsou komplexním jevem a nejedná se pouze o převod peněz z cílové země do zdrojové. Tento způsob života vytváří poptávku po zboží a službách, které zpětně vedou k dalším ekonomickým vazbám a aktivitám. Z dostupných zdrojů a provedeného šetření lze konstatovat, že řečtí transmigranti se převážně zaměřují na střední a malé podnikání a to zejména v oborech gastronomie, pohostinství a stavebnictví, což je typické pro Řeky nejen v ČR.

Sociální vazby na zemi původu, tj. Řecko, můžeme hodnotit z pohledu transmigranta neboli těch Řeků, kteří mají pravidelné přeshraniční aktivity. Ze šetření je patrné, že jedním z určujících rysů českého Řeka jsou právě sociální vazby na Řecko. Z výzkumu vyplynulo, že vazby jsou převážně charakteru rodinného. Tento druh vazeb lze velmi zjednodušeně vysvětlit v historickém kontextu, kdy do Československa proudily desítky migrantů bez svých rodin. V některých případech dochází v průběhu několika let ke spojení rodin, někde ale ke spojení nedošlo vůbec. Někteří příchozí zanechali své rodiny v Řecku a až s uvolněním hranic bylo možné s nimi opětovně navázat přímé kontakty a vazby. Dalším důvodem mohou být nové formy komunikace, jako např. internet, rychlejší a levnější doprava, které také mohly aktivovat tento způsob styku, dříve nereálný.

Možný vývoj řecké menšiny lze z mého pohledu jen velmi těžko hodnotit. Zejména je to způsobeno nedostatkem potřebné literatury. Výzkumy v této oblasti nebyly prováděny systematicky a nejsou příliš četné. Rovněž příslušné zdroje se zejména

v demografických údajích rozcházejí. Podle statistických dat dochází v porovnání s českou populací k poměrně rapidnímu stárnutí Řeků a pokud nedojde k oživení etnika novým příchodem migrantů, lze očekávat, že řecká menšina v České republice v průběhu třiceti let téměř zanikne.

8 SEZNAM LITERATURY

- Bermudez, A. (2010): *Transnational political practices of Colombians in Spain and the United Kingdom: politics „here“ and „there“*. Ethnic and Racial Studies, vol. 33, no. 1, s. 75-91.
- Berry, J. W., Dasen, P.R. eds. (c1974): *Culture and cognition: readings in cross-cultural psychology*. London: Methuen & Co. Ltd, London, s. 487.
- Bittnerová, D. (2002): *Identita migranta*: In Šrajerová, O. (eds.): Národnostní menšiny na přelomu tisíciletí. Sborník z mezinárodní vědecké konference. Slezské zemské muzeum, Opava, s. 268-270.
- Bosswick, W., Heckman, F. (2006): *Integration of migrants: contribution of local and regional authorities*. European Foundation for the Improvement of Living and Working Conditions, Dublin, s. 45.
- Botu, A., Konečný M. (2005): *Řečtí uprchlíci*. Řecká obec Praha, Praha, s. 523.
- Brouček, S. et al. (1991): *Základní pojmy etnické teorie*. Český lid, 78, 1991, č.4, s. 237-257.
- Cohen, R. (1997): *Global Diasporas, an introduction*. UCL Press, London, s. 244.
- Disman, M. (2008): *Jak se vyrábí sociologická znalost*. Praha, Karolinum, s. 369.
- Dorovský, I. (1998): *Makedonci žijí mezi námi, příchod Makedonských a Řeckých dětí do Československa*. Albert, Brno Boskovice, s. 351.
- Dorovský, I. (2008): *Makedonci žijí mezi námi II*. Albert, Brno Boskovice, s. 271.
- Drbohlav, D., Uhrek. Z., (2007): *Reflexe migračních teorií*. Geografie. Sborník České geografické společnosti 112, 2: 125-141.
- Filipec, J., Daneš, F. (1978): *Slovník spisovné češtiny*. Academia, Praha, s. 799.
- Hendl. J. (2008): *Kvalitativní výzkum. Základní metody a aplikace*. Praha, Portál, s. 407.
- Henig, D. (2007): CAAT, Katedra antropologických a historických věd : *Transnacionalismus* [online]. 2007, [30-11-2009]. Dostupný z WWW: <http://www.caat.cz/publikace/prehledove-studie/151-transnacionalismus#_ftn1>.
- Holeva, A. (2004): *Current Trend of the Linguistic and Cultural Values of the Greek Australian Community in South Australia*: International Education Journal [online]. 2004, no. 4 [cit. 2010-04-07]. Dostupný z WWW: <<http://ehlt.flinders.edu.au/education/iej/articles/v4n4/holeva/paper.pdf>>.

- Hradečný, P. (2000): *Řecká komunita v Československu, Její vznik a počáteční vývoj (1948-1954)*. Ústav pro soudobé dějiny AV ČR, Praha, s. 188.
- Janská, E. (2002): *Adaptace cizinců v ČR*. Dizertační práce. KSGRR PřF UK Praha, s. 118.
- Jandourek, J. (2007): *Sociologický slovník*. Praha, Portál 2007, s. 285.
- KASSIMIS, C., KASSIMI, C. (2004): *Greece - A History of Migration* : Migration informational source [Online]. 2004, no. 6 [cit. 2009-11-02]. Dostupný z WWW: <<http://www.migrationinformation.org/Profiles/display.cfm?id=228>>.
- Kušniráková, T. (2008): *Psychologické aspekty mezinárodní migrace a integrace cizinců do majoritní společnosti*. Diplomová práce. KSGRR PřF UK Praha, s. 127.
- Liolios, V. (2004): Klub přátel Řecka: *Zpráva o situaci řecké menšiny v České republice za rok 2003* [online]. 2004, [13-01-2010]. Dostupný z WWW: <<http://www.dialogos-kpr.cz/pdf/zpr2003.pdf>>.
- Lozoviuk, P. (2005): *Etnická indiference a její reflexe v etnologii*: In Hirt, T. a Jakoubek, M. (eds.): *Soudobé spory o multikulturalismus a politiku identit*. Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, Plzeň, s. 162-197.
- Massey, D. S. et al. (1994): *An evaluation of international migration theory: The North America case*. Population and development review, vol. 20, no. 4, s. 699-751.
- Němcová, L. (2005): *Identita třetí generace Řeků žijících v České Republice*. In Bittnerová, D., Moravcová, M. (eds.): *Kdo jsem a kam patřím*. Sofis, Praha, s. 335-346.
- Nový, I., Schroll-Machl, S. (2005): *Spolupráce přes hranice kultur*. Praha, Management press 2005, s. 9-78.
- Otčenášek, J. (1997): *Řecká a makedonská menšina u nás*. Diplomová práce. Etnologie/kroastika UK Praha.
- Paleček, M. (2007): CAAT, Katedra antropologických a historických věd : *Identita – podivný pojem* [online]. 2007 [2010-01-19]. Dostupný z WWW: <<http://www.caat.cz/publikace/prehledove-studie/44-prehledove-studie/141-identita-podivny-pojem>>.
- Papadopoulos, L. Ch. (1998). *Παιδιά της Θύελλας - Děti bouře*. Nemesis, Praha, s. 116.
- Papadopoulos, L. Ch. (1999). *Νόστιμον Ήμαρ (Ημέρα Επιστροφής) - Nostimon hémarr (Den návratu)*. Nemesis, Praha, s. 121.
- Petrusek, M. et. al. (1996): *Velký sociologický slovník, A-O*. Praha, Karolinum, sv. 1, s. 747.

Portes, A. (1999): Conclusion: *Towards a new world – the origins and effects of transnational activities*. Ethnic and Racial Studies, vol. 22, no. 2, s. 463-477.

Portes, A., Guarnizo, L. E., Landolt, P. (1999): The study of transnationalism: pitfalls and promise of an emergent research field. Ethnic and Racial Studies, vol. 22, no. 2, s. 217-237.

Průcha, J. (2004): *Interkulturní psychologie. Sociopsychologické zkoumání kultur, etnik, ras a národů*. Portál, Praha, s. 199.

Rákoczyová, M., Trbola, R. (2008): Výzkumný ústav práce a sociálních věcí: *Lokální strategie integrace cizinců v ČR I*. [online]. 2008 [cit. 2010-04-06]. Dostupný z WWW: <http://praha.vupsv.cz/Fulltext/vz_271.pdf>.

Scoot, S. (2009): *Migrant Assimilation in Europe, A Transnational Family Affair*. International Migration Review, vol. 43, no. 1, s. 60-85.

SLBD (1992): *Sčítání lidu, domů a bytů k 3. 3. 1991, obyvatelstvo*. Federální statistický úřad, Praha.

SLBD (2003): *Sčítání lidu, domů a bytů k 1. 3. 2001, obyvatelstvo*. ČSÚ, Praha.

Sloboda, M. (2002): *Řecká a Makedonská etnická skupina v Česku: Lingvistické aspekty jejich vzniku a vývoje*: In Šrajerová, O. (eds.): *Národnostní menšiny na přelomu tisíciletí*. Sborník z mezinárodní vědecké konference. Slezské zemské muzeum, Opava, s. 234-242.

Sloboda, M. (2002a): Klub přátel Řeka: *Co se stalo s Bulkesem?* [online]. 2002 [10-12-2009]. Dostupný z WWW: <<http://www.dialogos-kpr.cz/pdf/bulkes.pdf>>.

Šatava, L. (2009): *Jazyk a identita etnických menšin, možnosti zachování a revitalizace*. Sociologické nakladatelství, Praha, s. 215.

Šišková, T. (ed.) (2001): *Menšiny a migranti v České republice. My a oni v multikulturní společnosti 21. století*. Portál, Praha, s. 188.

Tsironis, P. (2001). *Ο φάκελος «Τα Ελληνόπαιδα του 1948» - Akce "Řecké děti 1948"*. Rokycany, Státní okresní archiv Rokycany, s. 265.

Tsivos, K. (2009): *Makedonská otázka v souvislosti s řeckou občanskou válkou - Slavomakedonci jako součást řecké emigrace v Československu*. Slovanský přehled, vol. 1, no. 3, s. 319-336.

Tzanetali, J. (1996): *Příchod řeckých emigrantů*. Diplomová práce. FF UK Praha, s. 93.

Uherek, Z. et al. (2008): *Cizinecké komunity z antropologické perspektivy*. Etnologický ústav AV ČR, v.v.i., Praha, s. 75-84.

Uherek, Z., Hošková, S., Vindiš, R., (2002): *Úspěšné a neúspěšné strategie integrace cizinců*. Etnologický ústav AVČR, Praha, s. 163.

Vertovec, S. (1999): *Conceiving and Researching Transnationalism*. Ethnic and Racial Studies, vol. 22, s. 447 - 462.

Vertovec, S. (2005): Migration Fundamentals: *The Political Importance of Diaspora*: Migration informational source [Online]. 2005, no. 6 [cit. 2009-11-05]. Dostupný z WWW: < <http://www.migrationinformation.org/Feature/display.cfm?id=313>>.

DALŠÍ ZDROJE:

Australian Bureau of statistics (ABS):

- ABS, (2002): *Australian Census 2001* [online]. 2001 [cit. 2009-12-9]. Dostupný z WWW: <[http://www8.abs.gov.au/AUSSTATS/ABS@.NSF/0/cd927b7ca09d1223ca256b3b00147ab4/\\$FILE/ATTR60A0/29010_2001.pdf](http://www8.abs.gov.au/AUSSTATS/ABS@.NSF/0/cd927b7ca09d1223ca256b3b00147ab4/$FILE/ATTR60A0/29010_2001.pdf)>.
- ABS, (1998): *Australian Social Trend 1997* [online]. 1997 [cit. 2010-01-12]. Dostupný z WWW: <<http://www.abs.gov.au/ausstats/abs@.NSF/2f762f95845417aeca25706c00834efa/95a816f7735aabd5ca2570ec001b074f!OpenDocument>>.
- ABS, (1997): *Australian Social Trend 1995* [online]. 1997 [cit. 2010-01-12]. Dostupný z WWW: <<http://www.abs.gov.au/ausstats/abs@.NSF/2f762f95845417aeca25706c00834efa/5f4cb6b7c223dce4ca2570ec00751357!OpenDocument>>.

Český statistický úřad (ČSÚ):

- ČSÚ, (2010a): *Cizinci v ČR 2009* [online]. 2010 [cit. 2010-03-20]. Dostupný z WWW: <http://www.czso.cz/csu/cizinci.nsf/kapitola/ciz_publikace>.
- ČSÚ, (2010b): *Nabývání státního občanství ČR - Související legislativa* [online]. 2010 [cit. 2010-04-24]. Dostupný z WWW: <http://www.czso.cz/csu/cizinci.nsf/o/ciz_nabyvani_obcanstvi-souvisejici_legislativa>.
- ČSÚ, (2009): *Cizinci v ČR 2008* [online]. 2009 [cit. 2010-03-20]. Dostupný z WWW: <http://www.czso.cz/csu/cizinci.nsf/kapitola/ciz_publikace>.
- ČSÚ, (2008): *Cizinci v ČR 2007* [online]. 2008 [cit. 2010-03-20]. Dostupný z WWW: <http://www.czso.cz/csu/cizinci.nsf/kapitola/ciz_publikace>.
- ČSÚ, (2007a): *Ekonomická aktivita cizinců* [online]. 2007 [cit. 2010-04-08]. Dostupný z WWW: <http://www.czso.cz/csu/2007edicniplan.nsf/o/1414-07-2007-3__ekonomicka_aktivita_cizincu>.
- ČSÚ, (2007,2006): *Vzdělání, datové údaje* [online]. 2007 [cit. 2010-02-20]. Dostupný z WWW: <[http://www.czso.cz/csu/cizinci.nsf/t/73003F7F2C/\\$File/c06s07t.xls](http://www.czso.cz/csu/cizinci.nsf/t/73003F7F2C/$File/c06s07t.xls)>.

- ČSÚ, (2006): *Život cizinců v ČR 2006* [online]. 2007 [cit. 2009-11-30]. Dostupný z WWW: <[http://www.czso.cz/csu/2006edicniplan.nsf/t/6500507D4A/\\$File/111806m.pdf](http://www.czso.cz/csu/2006edicniplan.nsf/t/6500507D4A/$File/111806m.pdf)>.
- ČSÚ, (2003): *Základní charakteristiky národnostního složení obyvatel České republiky v roce 2001 a jejich změny za posledních 10let* [online]. 2003
- [cit. 2010-03-25]. Dostupný z WWW: <[http://www.czso.cz/csu/2003edicniplan.nsf/t/C2002DD869/\\$File/Kapitola2.pdf](http://www.czso.cz/csu/2003edicniplan.nsf/t/C2002DD869/$File/Kapitola2.pdf)>.

Immigration to Australia, (2009): Information for people considering migration to Australia: *Greek Australia immigration* [online]. 2009 [cit. 2009-11-9].

Dostupný z WWW:

<http://www.immigration2australia.com/living_in_australia/living_australian_culture/living_australian_culture_greek_immigration_australia/>.

Migranti z Řecka v Česku (2010). [cit.2010-06-10]. Dostupný z WWW:

<<http://www.cizinci.cz/files/clanky/127/Rekove2.pdf>>.

Ministerstvo zahraničních věcí ČR:

- MZV, (2010): *Řecko, Zahraničně politická orientace* [online]. 2010 [cit. 2010-01-18]. Dostupný z WWW: <http://www.mzv.cz/jnp/cz/encyklopedie_statu/evropa/recko/politika/zahranicne_politicka_orientace.html>.

National Master (2010): People Statistics: *Greek Diaspora, number of Greeks in all countries*. [cit.2009-09-17]. Dostupný z WWW:

<http://www.nationmaster.com/graph/peo_gre_dia_num_of_gre_in_all_cou_num_of_eth_gre-number-greeks-all-countries-ethnic>.

Policie ČR:

- Policie ČR, (2010a): *Základní informace o vstupu a pobytu občanů Evropské unie na území ČR* [online]. 2010 [cit. 2010-05-31]. Dostupný z WWW: <<http://www.policie.cz/clanek/informace-pro-pobyt-cizincu-1-1-zakladni-informace-o-vstupu-a-pobytu-obcanu-evropske-unie-na-uzemi-cr.aspx>>.
- Policie ČR, (2010b): *Informace o povolení k trvalému pobytu* [online].2010 [cit. 2010-05-31]. Dostupný z WWW: <<http://www.policie.cz/clanek/1-2-1-obecne-informace-a-podminky-pro-vydani-pobytoveho-povoleni.aspx>>.

Portál veřejné správy ČR (2010): *Přechodný a trvalý pobyt* [online]. 2010

[cit. 2010-05-30]. Dostupný z WWW:

<http://portal.gov.cz/wps/portal/_s.155/708?POSTUP_ID=666&PRVEK_ID=1019>.

Vláda ČR (2006): Národnostní menšiny, *Řecká národnostní menšina* [online]. 2006 [cit. 2010-07-07]. Dostupný z WWW:

<http://www.vlada.cz/scripts/detail.php?id=16156>>.

Racism no way, (2006): Fact Sheets: *Australian Communities, Greek Australians* [online]. 2006 [cit. 2009-11-30]. Dostupný z WWW: <<http://www.racismnoway.com.au/classroom/factsheets/56.html>>.

Sagit, (2001): Sbírka zákonů: *Zákon č. 273/2001 Sb., o právech příslušníků národnostních menšin* [online]. 2001 [cit. 2010-02-06]. Dostupný z WWW: <<http://www.sagit.cz/pages/sbirkatxt.asp?zdroj=sb01273&cd=76&typ=r>>.

Řecká národní organizace cestovního ruchu:

- EOT, (2010): *Ελληνικός Οργανισμός Τουρισμού* [online]. 2010 [cit. 2010-01-19]. Dostupný z WWW: <http://www.gnto.gr/portal/site/eot/menuitem.7f0d4e449429307c12596610451000a0/?vgnnextoid=598596b594757210VgnVCM100000460014acRCRD&lang_chosen=en>.

Řecká obec Praha (ŘOP):

- ŘOP, (2010): *Taneční soubor Akropolis* [online]. 2010 [cit. 01-02-2010]. Dostupný z WWW: <<http://www.ropraha.eu/index.php?section=akropolis>>.

PŘÍLOHY

Příloha 1: Dotazník

A) IDENTITA

Nyní se zeptáme na pár otázek týkajících se vašeho původu.

1. Jak dlouho žijete na území ČR ?

1) od narození

2) přistěhoval(a) jsem se – kdy?
odkud?.....

2. Vrátil(a) jste se zpět z ČR do Řecka na několik let?

Ano1

Ne 2 (pokračujte otázku č. 4)

3. Jaký byl důvod návratu do České republiky?

1) rodinné důvody

2) ekonomické důvody

3) jiné (vypište)

.....
.....

4. Jaké jste národnosti? **1) řecké 2) české 3) jiné**
(vypište).....

5. Jste členem sdružení (organizace)? **(možných více odpovědí)**

1) Řecká obec

2) Klub Přátel Řecka

3) Lyceum Řekyň

4) Společnost přátel Nikose Kazantzakise

5) nejsem členem

6) jiné

(vypište).....

6. Jste aktivním členem sdružení (organizace)?

Ano1

Ne 2

7. Jaká je vaše znalost řeckého jazyka?

Vynikající (rodný jazyk).....1

Velmi dobrá2

Dobrá (pokročilý stupeň znalosti)...3

Špatná (mírně pokročilý)..... 4

Velmi špatná (začátečník).....5

Neumím.....6

Ne **2**

19. Pokud ano, byly pro vás informace stěžejní pro váš příchod?

Ano1

Ne 2

20. Před příchodem do ČR jste měl?

1) informace již od usazených Řeků (rodinný příslušníci, přátelé)

2) informace od organizací

3) neměl(a) žádné informace

4) jiné

(vypište).....

21. Máte sociální vazby na zemi původu (Řecko)?

Ano1

Ne 2 (přejděte na otázku č. 28)

22. Vazby jsou charakteru?

1) rodinné (příbuzenské)

2) přátelské (pouze)

3) kombinace 1) + 2)

4)

jiné.....

23. Pomocí jakých prostředků s nimi komunikujete (udržujete vztah) se svými příbuznými, přáteli? (možných více odpovědí)

1) internet 2) telefon 3) dopis 4) žádný 5) jiné

(napište).....

24. Jak často s nimi komunikujete?

1) týdně 2) měsíčně 3) 1 -2 za půlrok 4) jiné

(vypište).....

25. Navštěvujete se?

Ano1

Ne 2

26. Jak často se navštěvujete?

1) 1 x ročně 2) 2 x ročně 3) vícekrát do roka

27. Návštěvu chápete ve smyslu?

1) trávení dovolené 2) povinnost vůči rodině

3) jiné (vypište).....

28. Cítíte se být?

1) Řekem 2) Čechem

29. Napište prosím, proč se cítíte být více Řekem/Čechem (max 2 věty)

.....
.....
.....

30. Jak podle vás vypadá typický Řek? (napište)

1) vzhled

.....

2) osobnostní

rysy.....

31. Jak podle vás vypadá typický Čech? (napište)

1) vzhled

.....

2) osobnostní

rysy.....

C) EKONOMICKÉ (PRACOVNÍ, OBCHODNÍ) VAZBY A VZTAHY S ŘECKEM

32. Máte obchodní (pracovní) styky s Řeckem?

Ano1

Ne 2 (přejděte na otázku č. 34)

33. V jakém oboru (odvětví) probíhá spolupráce?

1) cestovní ruch

2) gastronomie (pohostinství)

3) dovoz citrusových plodin a potravinového zboží

4) jiné

(vypište).....

34. V současné době jste?

1) státní zaměstnanec

2) soukromý podnikatel

3) zaměstnanec zahraniční firmy

4) zaměstnanec české privátní firmy

5) student

6) v domácnosti

7) důchodce

8) dočasně nezaměstnaný(á)

9) dlouhodobě nezaměstnaný(á)

10) jiné (vypište)

35. Firma (společnost, podnik) má charakter?

1) malého organizace rodinného typu do 25 zaměstnanců

2) malá organizace do 25 zaměstnanců (bez přímých vazeb rodinných příslušníků)

3) velká organizace nad 25 zaměstnanců

4) státní organizace

5) jiné

(vypište).....

36. V jakém oboru firma podniká?

1) stavebnictví

2) cestovní ruch

3) gastronomie (pohostinství)

4) dovoz citrusových plodin a potravinového zboží

5) jiné

(vypište).....

37. Kolik má firma zaměstnanců?

1) 0 zaměstnanců

2) do 5 zaměstnanců

3) do 10 zaměstnanců

4) nad 10 zaměstnanců

5) jiné

(vypište).....

38. Má firma spolumajitele?

Ano1

Ne 2 (přejděte na otázku č. 44)

39. Jaké jsou národnosti?

1) české 2) řecké 3) jiné

(vypište).....

40. Spolumajitelé trvale (dlouhodobě) žijí?

1) v ČR 2) v Řecku 3) v jiné zemi

(vypište).....

41. Pokud jste spolumajitelem firmy a Váš společník (společníci) žijí mimo ČR
odpovězte: Jak často mezi sebou komunikujete?

**1) denně 2) týdně 3) 2 x do měsíce 4) měsíčně 5) několikrát
do roka**

42. Jak nejčastěji komunikujete?

1) internet 2) telefon 3) dopis 4) osobně 5) jiné

(napište).....

43. spolumajitel je k Vám ve vztahu ?

1) příbuzenském 2) cizím 3) přátelském

44. Myslíte si, že jste dosáhli většího sociálního statusu (vzdělání, uplatnění na trhu
práce, finanční ohodnocení) v ČR než v Řecku?

Ano1

Ne 2

45. Myslíte si, že s vaším dosaženým vzděláním jste pracovní lépe ohodnoceni v ČR
než v Řecku?

Ano1

Ne 2

46. Myslíte si, že vaše děti mají lepší uplatnění (vzdělání) v ČR než v Řecku

1) Ano 2) ne 3) nevím 4) nemám děti

47. Posíláte peníze do Řecka?

Ano1

Ne 2 (přejděte na otázku č. 49)

48. Napište důvod zasílání peněz do Řecka. (maximálně 2 věty)

.....
.....
.....

D) DEMOGRAFICKÉ CHARAKTERISTIKY

49. Jste?

1) muž

2) žena

50. do jaké věkové kategorie patříte?

1) do 20 let

2) 21-30

3) 31-40

4) 41-50

5) 51-60

6) více než

61 let

51. Jaký je váš rodinný status?

1) ženatý/vdaná

2) svobodný/á

3) rozvedený/á

4) vdovec/vdova

5) jiný.....

52. Váš partner(ka) jsou národnosti?

1) řecké

2) české

3) jiné

(vypište).....

53. Kolik máte dětí?

1) 0 dětí

2) 1 dítě

3) 2 děti

4) 3 děti

5) více než 3

děti

54. Učí se Vaše děti řecky?

Ano1

Ne 2

55. Kde se učí Vaše děti řecky?

1) při řecké obci

2) Jazyková škola

3) doma

4) nikde

5) jiné

(vypište).....

Příloha 2: Přepis otevřených odpovědí respondentů z dotazníkového šetření:

1. Napište prosím, proč se cítíte být více Řekem/Čechem?
2. Jak podle vás vypadá typický Řek?
 - a. vzhled
 - b. osobnostní rysy
3. Jak podle vás vypadá typický Čech?
 - a. vzhled
 - b. osobnostní rysy

Respondent 1:

1. Cítím se v Řecku Řekem a v Česku Čechem. Doma jsem v Čechách.
2. neopověděl
3. neopověděl

Respondent 2:

1. Výchova v řecké rodině, styk s řeckou komunitou, návštěvy s příbuznými v Řecku
2. a) tmavé vlasy okatý, s jiskrou; b) komunikativní, přátelský, optimistický
3. a) světlé vlasy nebo holohlavý, vyšší vzrůst, pивní břicho; b) pesimistický, závistivý

Respondent 3: neopověděl

Respondent 4:

1. Narodil jsem se v Řecku řeckým rodičům, řečtina je můj mateřský jazyk. Mám silné vazby s řeckým národem i s Řeckem.
2. a) muži i ženy spíše tmavé (bruneti); b) Oddaní a hrdí na svojí vlast (patrioti), velmi pohostinní - brání vždy svojí vlast i za cenu života. Proti - Turkům, Germánům, Italům, Angličanům, Američanům, eventuálně všem vetřelcům.
3. a) spíše světlejší (výjimkou je více holohlavých mužů, více promiskuitní; b) Jsou vzdělanější, klidnější, zbabělejší, již by svou vlast nebránili - málo nebo vůbec patrioti - nejsou hrdí - vždy mají potřebu někoho silnějšího a mocnějšího nad sebou. Podléhají lehce vlivu. Podceňují se a chovají neomluvitelnou malost, berou lehce špatné a nevhodné příklady zvenčí, podlézají.

Respondent 5: neopověděl

Respondent 6:

1. Do 18 let jsem žil v Řecku.
2. a) různě; b) různě
3. a) různě; b) různě

Respondent 7:

1. neodpověděl
2. a) příjemný, zdvořilý, otevřený; b) hezký a hrdý
3. a) příjemný, velice vzhledný; b) jemné rysy

Respondent 8:

1. Narodila jsem se tam a dorostla jsem v ČSR.
2. a 3. neopověděla

Respondent 9:

1. Cítím se obojím, ale krev není voda.
2. a 3. neopověděl

Respondent 10:

1. Narodila jsem se tam a vyrostla jsem tam.
2. a 3. neopověděla

Respondent 11:

1. Cítím se více Řekyní, protože jsou srdečnější a přátelštější než Češi.
2. a) tmavé vlasy, menší vzrůst; b) vlastenectví, přátelství, vztah k rodině
3. a) světlé vlasy, středního až vyššího vzrůstu; b) neopověděl

Respondent 12:

1. původ, tradice, charakter
2. a) bohužel tmavovlasý, vousy, sportovec; b) balkánský charakter
3. a) světlé vlasy, středního až vyššího vzrůstu; b) neopověděl

Respondent 13:

1. Řecko je krásná země. Narodila jsem se tam a mám tam velkou rodinu.
2. a) tmavé vlasy, menší postavy; b) zakládá si na tradicích, pohostinný, přátelský
3. a) do 30 let to ještě jde, pak přijde pivní mozol; b) zapomíná na slušnost a poctivost

Respondent 14:

1. Protože jsem Řek a chci zůstat Řekem
2. a 3. neopověděl

Respondent 15:

1. Je mi 58 let. 48 let žiji v Česku a 10 let jsem žil v Řecku. Průšvih je ten, že se necítím ani Čechem ani Řekem.
2. a) nelze charakterizovat dnes; b) Typicky nemakačenko, nebo vyžraný.
3. a) i b) stejné, nelze charakterizovat

Respondent 16:

1. V Řecku jsem se narodil a vyrostl. Nikdy mě nenapadlo, že bych se s ním přestal ztotožňovat v dobrém i zlém.
2. a) tmavší vzhled, podsaditý, kuřák, neklidný; b) velký improvizátor, hrdý vlastenec (ale i tam kde není důvod)
3. a) nevkusní muži oproti vkusným ženám; b) dobrý organizátor, studený čumák (x ženy)

Respondent 17: neopověděl

Respondent 18:

1. národní hrdost
2. a) černovlasý, ostřejší rysy; b) nedochvilnost
3. a) nevýrazný; b) pracovitost

Respondent 19:

1. Nejlepší společenské zřízení v dějinách lidstva - demokracie, zrození lidské civilizace, nejlepší kultura, divadlo, architektura, lidská krása, nejspanilejší místa světa - Atény, Olympie, Delfy, Sparta...
2. a) hezký, krásný, v mládí krásné černé vlasy; b) srdečný, přátelský, slušný, sebevědomí, pracovitý
3. a) většinou slovanský typ; b) pracovitý, přátelský, někdy chladný, kutil, přizpůsobivý

Respondent 20:

1. neodpověděl
2. a) běžný Evropan; b) neliší se od ostatních Evropanů
3. stejné

Respondent 21:

1. Protože v Řecku jsem se narodil, tam jsem prožil svoje mládí, kamarádi, zvyky, mentalita Řeků, otevřenost, přátelství je jiné než v Čechách
2. a) průměrná výška, štíhlý, úzký knírek; b) dobře ustrojený, jinými slovy gentleman
3. a) neoholení, dlouhé vlasy, neupravený (vole, vole!!); b) neochotný, lhostejný

Respondent 22:

1. mentalita a způsob myšlení, rodinné vazby
2. a) tmavé vlasy, výrazný nos, ostřejší rysy b) pohostinnost, otevřenost, národní hrdost
3. a) i b) závist, lhostejnost, pracovní nadšení

Respondent 23:

1. Do 9 let jsem žil v Řecku a to už jsem věděl, že jsem se narodil v Řecku a jsem Řek a to už nejde předělat a změnit. Velmi cítím s Českem, ale jsem Řek.
2. a) nezáleží jak vypadá, ale měl by být černovlasý; b) pohostinný, vznětlivý a pomáhající - rodina a děti jsou na prvním místě
3. b) normální, spíš jako Němec nebo Rakušák; b) pracovitý, přemýšlivý, vynalézavý

Respondent 24:

1. Byl jsem tak vychován, celý život žijí mezi Řeky. Kultura a historie Řecka je pro mě fascinující.
2. a) černovlasý, modré oči; b) pohostinný, ochotný vždy pomoci
3. a) menší postavy, zavalitější; b) hledí si více svého a má rád ironický humor

Respondent 25:

1. protože moji rodiče byli Řekové
2. a) i b) různé
3. a) i b) různé

Respondent 26:

1. Moje kořeny pocházejí z Řecka, moji rodiče byli Řekové
2. a 3. neopověděl

Respondent 27:

1. v Řecku se cítím Čechem a v Čechách Řekem, přiznávám, že je to jistý druh schizofrenie, ale má i své vysvětlení...
2. a) tmavé vlasy, světlá pleť, plnoštíhlý, dobře a vkusně oblečen; b) impulzivní, družný, ochotný, velkorysý, požitkář
3. a) světlé vlasy, s pivním pupkem, nevkusně oblečen; b) uzavřený, racionální, pragmatický, provincionální

Respondent 28:

1. manžel je Čech, žiji v českém prostředí více než 50 let.
2. a 3. neopověděla

Respondent 29: neodpověděl

Respondent 30: neopověděl

Respondent 31:

1. Jsem Řekyně
2. a 3. neopověděla

Respondent 32:

1. neopověděl
2. a) černovlasý, tmavý; b) srdečný, společenský
3. a) světlovlasý; b) uzavřený

Respondent 33:

1. půl napůl
2. a 3. neopověděl

Respondent 34:

1. řečtí rodiče, výchova v řecké rodině
2. a 3. neopověděl

Respondent 35:

1. Lépe si rozumím se svými řeckými vrstevníky, máme podobné zájmy. Jsem hrdá na vše co Řekové dokázali, vynalezli, atd., což se nedá až tak říct o ČR.
2. a) tmavé vlasy i oči, velké pozadí, in oblečení; b) přátelský, výbušný, hudebně i tanečně nadaný
3. a) nelze jednoznačně určit, ale jednoznačně ponožky v sandálech; b) vypočítavý, závistivý, přátelský, pomlouvačný

Respondent 36: neopověděl

Respondent 37:

1. výchova od dětství k helénismu
2. a) vysoký, snědý, krásný; b) přátelský, pro rodinu, kuřák, pohostinný
3. a) děvče krev a mléko; b) závistivý

Respondent 38:

1. Rodiče nás učili, že Řecko je naše vlast a já to tak cítím.
2. a 3. neopověděl

Respondent 39:

1. Mám oba rodiče Řeky, já jsem se narodil v ČR a vystudoval české školy
2. a) tmavovlasý, výrazný obličej, oči, ne vysoký; b) veselý, pohodový, čistě oblečený a upravený zevnějšek
3. a) vzhled nevýrazný; b) závist, zloba

Respondent 40:

1. Oba dva rodiče Řekové. Odlišná mentalita a pohled na některé hodnoty.
2. a) tmavé vlasy, snědá pleť, středního vzrůstu; b) temperamentní, pohostinný, silné soc. vazby na rodinu, požitkář
3. a) světlá pleť, vyšší tělesná výška, nadváha, světle hnědé vlasy; b) uzavřený, závistivý, slabé rodinné vazby, věčně nespokojený

Respondent 41:

1. podle momentálních vlivů a situací
2. a 3. neopověděl

Respondent 42:

1. narodila jsem se jako Řekyně
2. a) i b) 2. důraz na rodinu a přátelství
3. a) i b) středoevropan

Respondent 43:

1. temperament, názory, vzhled
2. a) dnes ještě stále tmavý, výrazné rysy; b) vlastní názor, nesvázaný, trendy
3. a) světlý, v dospělosti bez vlasů, evropský typ; b) kam vítr tam plášť, manipulovatelný

Respondent 44:

1. původ po rodičích, hrdost na svůj národ
2. a) snědý, černovlasý; b) vysoké národní povědomí, temperament
3. a) středoevropský typ s převážně kaštanovými vlasy; b) velmi nízké národní povědomí - velmi ohebný

Respondent 45:

1. názory, temperament
2. a) výrazné rysy, tmavší; b) temperament, názorová volnost, velké národní uvědomění
3. a) světlejší; b) snadno přizpůsobivý, menší národní smýšlení

Respondent 46:

1. Důsledek výchovy (patrně), při poslechu řecké hudby se rozezvučí celé tělo, při příjezdu do Řecka zvláštní pocit, při vyslovení slova Řecko pocit hrdosti.
2. a) jako můj děda- nevysoký, podsaditý, knírek, husté tmavé vlasy, hnědé oči; b) hrdý, pracovitý, velký smysl pro humor, společenský a zábavný
3. a) střední postavy, spíše hubený, nakrátko ostříhaný, brýlatý; b) sarkastický, nevýrazný, tichý, nekonfliktní

Respondent 47:

1. Jelikož jsem se v Řecku narodil a jak se říká, jsem Řek a tím i zůstanu.
2. a) snědý, výrazný, víc usměvavý, střední postavy; b) to je horší, dnes to nějak inklinuje
3. a) spíš do blond, méně usměvavý, trochu větší než střední postava; b) stejné viz 2a

Respondent 48:

1. Řekem, protože jsem se tam narodil a prožil své dětství, mám tam syna s rodinou, široké příbuzenstvo a mnoho přátel. Vztah k ČR - mám zde 2 syny ve smíšeném manželství, kteří udržují čilé a vřelé vztahy s našimi příbuznými a přáteli...
2. neopověděl
3. a) jako průměrný Evropan

Respondent 49:

1. Nedokážu říct proč, prostě to tak cítím.
2. a) menší, mírně zavalitá postava, husté vlasy, výrazné oči; b) společenský, veselý, bezstarostný
3. a) slovanský typ; b) pracovitý, zodpovědný

Respondent 50:

1. původem Řekyně a jsem na to hrdá
2. a) Jsou to krásní lidé se srdcem na dlani; b) přátelští, pohostinní, komunikativní
3. a) i b) většinou uzavření